

รายงานการวิจัย

รูปแบบการจัดการศึกษา
สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
ด้านแนะแนวและจิตวิทยา

16 พ.ย. 2547

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

371.95

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ส 691 ร

รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยา/อุษณีย์ โพธิ์สุข. กรุงเทพฯ : ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สกศ., 2544.

215 หน้า

ISBN 974-241-177-8

1. การศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ-วิจัย. 2. อุษณีย์ โพธิ์สุข. 3. ชื่อเรื่อง.

รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
ด้านแนะแนวและจิตวิทยา

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ 53/2544

พิมพ์ครั้งที่ 1

มกราคม 2544

จำนวน

5,000 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่

ศูนย์แห่งชาติเพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 668-7123 ต่อ 2533, 2526

โทรสาร 243-1129

Web Site : <http://www.once.go.th>

สำนักพิมพ์

บริษัท รัตนพรชัย จำกัด

1662/38-39 ซ.ประชากรราษฎร์ 40/1 ถ.กรุงเทพฯ-นนทบุรี

แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800

โทร. 910-8525-7 โทรสาร 585-8464

คำนำ

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพนับว่าเป็นหัวใจสำคัญ ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นไปได้ต่อเมื่อระบบการศึกษาตระหนักถึงความแตกต่างและสามารถตอบสนองเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในกรณีผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษที่เหนือกว่าเด็กในวัยเดียวกัน กลุ่มผู้เรียนเหล่านี้มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 10 วรรคสี่ว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น”

สำหรับประเทศไทย องค์ความรู้ในเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษยังไม่เป็นที่แพร่หลาย และยังไม่มี การดำเนินงานอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเท่าใดนัก ทั้งในเรื่องของการบ่งชี้ และกระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งผลการวิจัยทั่วโลกได้ข้อสรุปว่า วิธีที่ดีที่สุดในการค้นหาคือ การใช้กระบวนการเรียนรู้อย่างถูกวิธีพร้อมๆ กับการใช้กระบวนการตรวจสอบและเครื่องมือที่เหมาะสม นอกจากนั้นยังพบว่า ความเป็นเลิศไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยปราศจากความช่วยเหลือที่เหมาะสม ผู้ที่มีความสามารถพิเศษต้องการปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งรวมไปถึงวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา การจัดสถานการณ์ที่ท้าทายและการกระตุ้นที่เร่งเร้าให้พวกเขาบรรลุตามเป้าหมายสูงสุดของตนเองได้

ดังนั้น เพื่อให้ความรู้ในเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษเป็นที่แพร่หลาย สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชา และเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงสนับสนุนให้ ผศ.ดร. อุษณีย์ โพธิ์สุข ร่วมกับคณาจารย์จากหลายสถาบันดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนไผทอุดมศึกษาชั้นในวิชาต่างๆ 7 วิชาคือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ดนตรี ทัศนศิลป์ ทักษะความคิดระดับสูง เน้นแนวและจิตวิทยา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ขอขอบคุณคณะผู้วิจัย รวมทั้งผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียนไผทอุดมศึกษา ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่ง จนทำให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาของไทยอย่างกว้างขวางต่อไป

๙๐ ๖ : -
๖

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

คำชี้แจง

การวิจัยเรื่องการบริหารรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยานั้น ได้ดำเนินการที่โรงเรียนไพฑูรย์ศึกษา โดยความสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยในการจัดดำเนินการโครงการการวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในระบบโรงเรียนประถมศึกษาใน 7 สาขาวิชา คือ 1) คณิตศาสตร์ 2) ทักษะการคิด 3) ภาษาไทย 4) ภาษาอังกฤษ 5) ดนตรี 6) ทักษะศิลป์ และ 7) แนะแนวและจิตวิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแบบแผนการพัฒนากิจการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษการเรียนร่วม และเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนอื่นๆ ในด้านการบริหารจัดการการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะทางจิตวิทยาทางอารมณ์ และทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถที่เขา มีอยู่ เพื่อให้เด็กเหล่านั้นสามารถนำทักษะทางอารมณ์สังคมไปใช้เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพให้เต็มศักยภาพ เพื่อให้เขาได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างแท้จริงได้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มุ่งหวังให้เกิดต้นแบบและแนวทางในการพัฒนากิจการทางจิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ต้องอาศัยการขยายผลและการทดลองที่ต่อเนื่องให้กว้างขวางยิ่งขึ้นไปกว่านี้ในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีนั้น เนื่องจากความเสียสละและความมุ่งมั่นของคณะผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขากับครูที่ร่วมดำเนินการวิจัย เจ้าหน้าที่ของโรงเรียนไพฑูรย์ศึกษา ที่ได้เสียสละเวลามาร่วมปฏิบัติงานนอกเหนือจากงานประจำที่ต้องปฏิบัติอยู่ ซึ่งต้องขอขอบคุณคณะผู้วิจัย คณาจารย์ นักเรียนโรงเรียนไพฑูรย์ศึกษา ขอขอบคุณ ผศ.ดร. ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ และ รศ. ชูศรี วงศ์รัตน์ ที่ให้คำแนะนำเรื่องกระบวนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการไม่ได้ หากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ไม่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ คณะกรรมการดำเนินการวิจัยจึงมีความซาบซึ้งในวิสัยทัศน์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดย ดร. รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้สนับสนุนงานด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษอย่างจริงจังตลอดมา คณะผู้วิจัยมีความประทับใจในการสนับสนุนทั้งแรงกายแรงใจ ความคิดเห็น การติดตาม ตลอดจนกำลังใจจาก คุณรุ่งเรือง สุชาภิรมย์ และคณะ ตลอดจนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นการวิจัย

ผศ.ดร. อุษณีย์ ไพธิสุข

บุหงา เทียนทองสกุล

สุทธิดา แสงเจริญ

รัศมี โพนเมืองหล้า

พวงรัตน์ จันทร์เอียด

ศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็ก

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำชี้แจง

สรุปสาระสำคัญรายงานการวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษา 1

สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยา

บทที่ 1 บทนำ 6

● หลักการและเหตุผล 6

● ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการด้านแนะแนวและจิตวิทยา
สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ 12

● วัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัย 15

● การดำเนินการวิจัย 15

● ผลที่คาดว่าจะได้รับ 16

● ขอบเขตของการวิจัย 16

บทที่ 2 ปรัชญา วิสัยทัศน์ กรอบทฤษฎี 20

● การสำรวจบุคลิกภาพของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
ไว้ในโครงการพัฒนารูปแบบการจัด 23

● กลไกจิตวิทยาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ 27

● กรณีตัวอย่าง 44

● แนวทางการปรับโครงสร้าง Multidisciplinary Team 56

● ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ 59

o ทฤษฎีทางบุคลิกภาพ (Theories of Personality)	82
o ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ)	97
o การจัดหลักสูตรแนะแนวเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษ	112
o การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางด้านจิตวิทยา และการแนะแนวสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ	141
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	145
o ขอบเขตของการวิจัย	145
o ข้อจำกัดของการวิจัย	147
o วิธีดำเนินการวิจัย	147
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	150
o สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	150
o ตารางคะแนนเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	153
o ตารางพัฒนาบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองก่อนการ ทดลองและหลังการทดลอง	156
o ตารางพัฒนาบุคลิกภาพด้านทักษะทางสังคมในตนเองก่อน การทดลองและหลังการทดลอง	161
o ตารางพัฒนาบุคลิกภาพด้านความคับข้องใจในตนเอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง	168
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	173

● ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	173
● สรุปผลการวิจัย	176
● การอภิปรายผล	177
● ข้อเสนอแนะ	181

บรรณานุกรม	184
------------	-----

ภาคผนวก	193
---------	-----

เอกสารที่เผยแพร่เป็นรายงานการวิจัย 7 เล่ม และคู่มือครู 6 เล่ม ดังนี้

รายงานการวิจัย

1. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ (ฉบับรวม)
2. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์
3. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านภาษาไทย
4. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านภาษาอังกฤษ
5. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านทัศนศิลป์
6. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านทักษะความคิดระดับสูง
7. รายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยา

คู่มือครู

1. สร้างสรรค์นักคิด : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านทักษะความคิดระดับสูง
2. เก่ง ดี มีสุข : คู่มือการให้บริการด้านแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
3. สนุกกับภาษาไทย : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านภาษาไทย
4. จุดประกายภาษาอังกฤษ : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านภาษาอังกฤษ
5. คณิตศาสตร์มหัศจรรย์ : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์
6. พลิตศิลป์น้อย : คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านทัศนศิลป์

สรุปลงานสำคัญรายงานการวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ด้านแนะแนวและจิตวิทยา

เมื่อพูดถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษแล้วทุกคนอาจพุ่งประเด็นความคิดไปเฉพาะในเรื่องของความสามารถที่โดดเด่นอย่างเป็นที่ประจักษ์ และเตรียมการต่างๆ เพื่อพัฒนาเด็กให้มีความสามารถที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป น้อยคนจะนึกถึงภาระหน้าที่ในการดูแลและปัจจัยสำคัญที่จะพลิกผันให้เด็กที่ดูธรรมดาเป็นอัจฉริยะบุคคล หรือจากเด็กที่มีความโดดเด่นชัดเจนเหมือนอัจฉริยะบุคคล แต่อาจกลายเป็นคนที่ไม่มีความสามารถใดๆ ที่แสดงให้เห็นได้เลย หรือทำให้คนๆ นั้นใช้ความสามารถไปในทางดีหรือเลวได้ ปัจจัยดังกล่าวนั้นคือ กลไกทางจิตวิทยาที่เป็นพลังที่มีอำนาจในการเรียนรู้ของคนทุกคน

ในกรณีของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กที่มีสติปัญญาสูงมาก น้อยคนที่เข้าใจว่า เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้มีโครงสร้างทางความคิดและความสามารถที่พิสดารลึกซึ้งจากเด็กทั่วไปเท่านั้น แต่พวกเขายังมีโครงสร้างทางประสาทรับเรื่องของจิตใจ และอารมณ์ที่ลึกซึ้งพิสดารไม่

แตกต่างจากความคิดของพวกเขาเลย ดังนั้นความรู้สึกที่ไวเกินจากเด็กปรกติธรรมดา เจ็บปวดรุนแรง มีปฏิกิริยาตอบสนองที่ละเอียดอ่อน ความอ่อนไหว ความรู้สึกต่อต้านนั้นรุนแรงกว่าเด็กธรรมดา และเป็นที่น่าเสียดายว่าความจริงเช่นนี้เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ทั้งมวลมองข้าม แต่กลุ่มพากันคิดว่าเด็กพวกนี้อะไรๆ ก็ต้องสามารถทนได้ แก้ได้ด้วยตนเอง

แม้ว่ามีรายงานวิจัยที่ทำในต่างประเทศพบว่าเด็กกลุ่มที่มี IQ สูงมีการปรับตัวทางอารมณ์และความสัมพันธ์กับเพื่อนดี แต่ก็มีรายงานอีกมากมายที่ชี้ให้เห็นว่าเด็กกลุ่มนี้มีลักษณะปัญหาทางการปรับตัวที่มีรูปแบบที่แตกต่างจากเด็กกลุ่มพิเศษกลุ่มอื่นๆ

คณะผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งว่าได้พัฒนาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจ-อารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ หลังจากที่ได้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กได้มีการดำเนินการพัฒนาโครงสร้างงานด้านแนะแนวและจิตวิทยาให้มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ขึ้น โดยทำเป็นแบบโครงสร้างเป็นทีม (Multidisciplinary Team) โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินการจัดการแนะแนวและจิตวิทยาในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมตัวอย่างสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษที่มีความต้องการแก้ไขปัญหาด้านบุคลิกภาพ
3. เพื่อพัฒนาสื่อตัวอย่างในการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา

การดำเนินการวิจัย

1. ทำการตรวจสอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก เช่น ความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกภาพ วิธีคิด
2. คัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีสัญญาณของปัญหาทางจิตใจ หรืออารมณ์ เพื่อจัดการบริการ
3. ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการหรือปัญหาของเด็ก โดยเลือกประเด็นปัญหาและปัญหาร่วมของเด็กกลุ่มที่ถูกคัดเลือก
4. ดำเนินการจัดกิจกรรม
5. ประเมินผลเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมว่ามีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพก่อน-หลัง

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง มีทั้งหมด 30 คน ก่อนผลการทดลองพบว่า เด็กนักเรียนขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างกลไกทางจิตวิทยาของเด็กสูงถึงร้อยละ 85 หลังจากการจัดกิจกรรมพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองสูงถึงร้อยละ 100

ในด้านความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่าเด็กไม่มีความมั่นใจในตนเองหรือไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 ส่วนนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองในระดับปานกลางทั้งหมด 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 หลังการทดลองพบว่า นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ส่วนด้านทักษะทางสังคมพบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมเรียนที่มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี-ไม่ดี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 ส่วนนักเรียนที่มีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 หลังการทดลองพบว่า นักเรียนมีทักษะทางสังคมสูงขึ้น จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านความคับข้องใจพบว่า นักเรียนมีความคับข้องใจ ซึ่งเริ่มจากมีความเครียด ความวิตกกังวล ตั้งแต่ระดับเล็กน้อย จนถึงระดับสูงจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 หลังการทดลองพบว่า นักเรียนมีความคับข้องใจลดลง 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 นอกจากนั้นพบว่า มีนักเรียน 1 คนที่มีความคับข้องใจสูงกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 3.33

จากผลการวิจัยนี้ได้ผลเป็นที่น่าสนใจสำคัญหลายประเด็น อาทิ เด็กที่มีความสามารถพิเศษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นมีลักษณะภาวะที่สมควรได้รับการช่วยเหลือทางด้านจิตวิทยา และเมื่อได้รับการช่วยเหลือแล้วจะเห็นได้ว่าพวกเขามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและง่ายดาย

ข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบาย รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการปรับโครงสร้างงานด้านจิตวิทยาและแนะแนว ระดับชาติที่เป็นระบบอย่างเป็นสากลและมีประสิทธิภาพ ควรมีนโยบายกำหนดให้สถานศึกษาที่ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษต้องแสดงถึงความรับผิดชอบในการดูแลทางจิตวิทยาด้วย ด้านพัฒนาบุคลากร สถาบันผลิตครู

และนักจิตวิทยา ควรมีการสอนและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทให้มีประสิทธิภาพ ด้านหน่วยปฏิบัติ ควรมีการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ในสถานศึกษา และขยายขอบเขตการดำเนินงานด้านการวิจัย ควรให้มีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือตรวจสอบทางจิตวิทยา โดยด่วน นอกเหนือจากการขยายขอบเขตหรือทดลองวิจัยเชิงปฏิบัติการในด้านอื่น หรือกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างออกไป

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เมื่อกล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ คนทั่วไปมักจะนึกถึงการจัดการศึกษาให้เด็กกลุ่มหนึ่งที่มีความสามารถอย่าง น่าพิศวง และคาดหวังให้พวกเขาได้มีโอกาสเป็นผู้นำในสังคม เพื่อผล ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ในการจัดการศึกษาก็มักจะนึกถึงภาพ การประกวดแข่งขัน คัดเลือกเพื่อค้นหาวงศ์ทางปัญญาด้านต่างๆ เพื่อ จัดการศึกษาตามที่คิดว่าควรจะเป็น

แต่ในมุมมองของนักการศึกษาที่ต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการ ในการ ปฏิบัติควรจะมี ความเข้าใจที่ลึกซึ้งไปกว่าระดับนั้นและควรเข้าใจว่าในการ จัดการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้นั้น แท้จริงแล้วเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้อง เข้าใจถึงธรรมชาติและความต้องการของพวกเขาอย่างแท้จริง การจัดการ

ศึกษานั้นจะต้องมองภาพสะท้อนความเป็นตัวที่แท้จริงของเด็กแต่ละคนให้ได้ จึงสามารถจัดการศึกษาที่เหมาะสม (appropriate education) และให้ความสำคัญกับตัวเด็กก็จะพบว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษก็แฝงอยู่ในเด็กปกติเป็นจำนวนไม่น้อย

ความเป็นตัวตนของเด็กนั้น นอกเหนือจากศักยภาพที่โดดเด่นเหนือเด็กทั่วไปแล้ว สิ่งที่เป็นพลังแฝงที่จะผลักดันให้เด็กคนนี้ใช้ความสามารถของเขาไปในทางใด คือกลไกทางจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ (Motivation) บุคลิกภาพทางความคิด บุคลิกภาพทางจิตใจที่เป็นตัวกลไกเสมือนบังเหียนให้คนมีพฤติกรรมต่างๆ หรือใช้ศักยภาพที่มีอยู่ไปในทางใด เนื่องจากตัวกลไกของโครงสร้างทางความคิดและจิตใจมนุษย์นั้น สะท้อนซับซ้อนพิสดาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้มีความสามารถพิเศษ โครงสร้างทางจิต-กาย-อารมณ์ และความสามารถนั้น ทำงานสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้จึงไม่ควรละเลยโครงสร้างทางจิตใจ การหล่อหลอมทางจิตใจ ความเจริญเติบโตทางอารมณ์และสังคมของเด็กไป มิฉะนั้นเราอาจได้นักวิทยาศาสตร์ผู้ขาดหัวใจ ขาดความสุข ที่อาจสร้างความยุ่งยากสับสนให้กับสังคม หรือได้ศิลปินที่ขาดความสุข ได้นักการเมืองที่หาหนทางทุกทางเพื่อเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น

กลไกทางจิตวิทยาสามารถสร้างได้ทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษาประเด็นสำคัญ คือ การวางโครงสร้างใดๆ ต้องมีความเข้าใจว่าอะไรเป็นปัจจัยต่อบุคลิกภาพทางความคิด บุคลิกภาพทางจิตใจ หรือพฤติกรรมทางอารมณ์ สังคมของเด็ก

ในกรณีของเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กที่มีสติปัญญาสูงมาก คนทั่วไปคิดว่าพวกนี้เป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ได้เปรียบผู้อื่น เรียนรู้ง่ายดาย คิดได้มาก รู้มากกว่าคนอื่น ไม่จำเป็นต้องดูแลอะไรเป็นพิเศษ แต่เด็กกลุ่มนี้มีความรู้สึกว่าเขาเป็นพวกด้อยโอกาสอย่างรุนแรง เป็นเรื่องเจ็บปวดสำหรับพวกเขาที่มีความแตกต่างจากคนอื่นในสังคม ความเจ็บปวดเพิ่มขึ้นมาจากลักษณะความคิดจิตใจภายในที่เป็นผลพวงจากศักยภาพที่สูง ความสามารถที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้งกว่าคนอื่น เป็นโครงสร้างภายในที่จัดไป “จับ” สิ่งต่างๆ ไม่เฉพาะทางความคิด แต่ “จับ” ด้วยความรู้สึกภายในที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป น้อยคนที่เข้าใจว่า เด็กกลุ่มนี้ไม่ได้มีโครงสร้างทางความคิดและความสามารถที่พิสดารลึกซึ้งจากเด็กทั่วไปเท่านั้น แต่พวกเขายังมีโครงสร้างทางอารมณ์ที่ลึกซึ้งพิสดารไม่แตกต่างจากความคิดของพวกเขาเลย

ดังนั้นความรู้สึกที่ไวเกินจากเด็กปกติธรรมดา เจ็บปวดรุนแรง มีปฏิกิริยาตอบสนองที่ละเอียดอ่อน ความอ่อนไหว ความรู้สึกต่อต้านนั้นรุนแรงกว่าเด็กธรรมดา และเป็นที่น่าเสียดายว่าความจริงเช่นนี้เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ทั้งมวลมองข้าม แต่กลุ่มพากันคิดว่าเด็กพวกนี้อะไรๆ ก็ต้องสามารถทนได้ แก้ได้ด้วยตนเอง เด็กชายวิทย์ ผู้มีสติปัญญาสูงมาก กล่าวว่า “ความผิดของผมนักคือคนอื่นเขารู้สึกน้อย แต่ผมรู้สึกมากกว่าใครๆ เลยเจ็บมากกว่าคนอื่น”

แอนมารี โรเปอ์ (Ann Marie Roeper, 1982) ได้ให้คำนิยามของเด็กที่มีความสามารถพิเศษในแง่มุมทางอารมณ์ไว้ว่า “เด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นเด็กที่มีการรับรู้ที่มหาศาล ความอ่อนไหวมากกว่าเด็ก

อื่น มีศักยภาพสูงมากในการที่จะโยงหรือปรับเปลี่ยนสิ่งที่รู้ไปสู่ความสามารถทางปัญญาหรือไปสู่ภาวะทางอารมณ์”

โคลัมบัล (Columbus Asynchrony, 1991, p.1) กล่าวว่า ความสามารถพิเศษนั้นคือ ความไม่ผสมกลมกลืนกันของพัฒนาการ ที่พัฒนาการทางปัญญาและความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเข้มข้น ที่ไปมีผลกระทบทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ หรือการตระหนักรู้ที่แตกต่างจากคนทั่วไป ความไม่ผสมกลมกลืนนี้เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มที่มีศักยภาพสูงมากขึ้น

เอกลักษณ์ของเด็กกลุ่มนี้บางทีแทนที่จะเป็นผลดี แต่กลับกลายทำให้พวกเขาอ่อนแอ และต้องการการดูแลจากผู้ปกครอง ครู การให้คำแนะนำและช่วยปรับปรุง เพื่อให้พวกเขาสามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพได้ ซึ่งความไม่ผสมกลมกลืน (Asynchrony) หมายถึง “การขาดการผสมกลมกลืนหรือการเป็นอันหนึ่งอันเดียวของอัตราการพัฒนาการของปัญญา อารมณ์ และร่างกาย” (Morelock, 1992) ความไม่ผสมกลมกลืนกันนี้เองที่ส่งผลให้เกิดความเครียดภายในได้ เช่น เด็กอายุ 3-4 ขวบสามารถอ่านออกและมีความเข้าใจพอๆ กับเด็ก 7-8 ขวบ แต่ไม่สามารถขีดเขียนได้ตามจินตนาการหรือความต้องการของตนได้ ทำให้เกิดความเครียด หงุดหงิด คับข้องใจ ที่สามารถพบได้เสมอๆ ในกลุ่มเด็กที่มีความสามารถในระดับสูงมาก (Highly Gifted)

ความไม่ผสมกลมกลืนภายในก็ก่อให้เกิดความลำบากในการปรับตัวภายนอก (External Adjustment) ไปด้วย และเด็กก็มักจะมีความรู้สึกว่าตนเอง “แตกต่าง” ไม่มีที่เหมาะกับเขา ไม่มีแผ่นดินให้เขาเหยียบ เพราะเด็กทุกคน

ต้องการหรือมีความรู้สึกอยากเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นที่ยอมรับ ความรู้สึกที่สิ่งต่างๆ ไม่เหมาะกับตัวเขาจึงเป็นเรื่องเจ็บปวดอยู่ไม่น้อยทีเดียว

ในระบบการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่อาจมีแนวโน้มในการเรียนรวมมากขึ้น ยอมรับว่าเด็กมีความแตกต่างและหลากหลายมากขึ้น เห็นความจำเป็นในการจัดระบบการศึกษาพิเศษที่ต้องหาหนทางจัดให้สอดคล้องกับความต้องการระดับอาการของเด็ก โดยทั่วไปไม่มีใครคาดหวังที่จะให้เด็กที่มี IQ 50 เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ แต่ไม่มีใครเคยคิดว่าแล้วเด็กที่มี IQ 150 จะมีความรู้สึกนึกคิดกับระบบการศึกษาอย่างไร หรือเหมาะสมกับเขาแค่ไหน เพราะเด็ก IQ 150 และเด็ก IQ 50 ต่างก็เป็นเด็กที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์มาตรฐานถึง 3.33 (3.33 Standard deviations) โดยที่ยังไม่รวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษอื่นๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ กีฬา วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ที่เป็นเด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษและอาจไม่สามารถปรับตัวได้ ดังที่ผู้ใหญ่คาดหวัง

แม้ว่ามีรายงานวิจัยที่ทำในบางแห่งที่รายงานว่าเด็กกลุ่มที่มี IQ สูง มีการปรับตัวทางอารมณ์และความสัมพันธ์กับเพื่อนดี (Franks & Dolan, 1982; James, Fung, & Robinson, 1985; Terman, 1925; Tidwell 1980; Austin & Draper 1981; James, Marwood, & Robinson, 1985) แต่ก็มีรายงานอีกมากมายที่ชี้ให้เห็นว่าเด็กกลุ่มนี้มีลักษณะปัญหาทางการปรับตัวที่มีรูปแบบที่แตกต่างจากเด็กกลุ่มพิเศษกลุ่มอื่นๆ ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของรายงานดังกล่าวและได้เสนอข้อมูลหลายประการพื้นฐานของเขาคือความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง มีภาวะการรับรู้ทางอารมณ์ที่อ่อนไหวและเข้มข้น

กว่าเด็กปกติ มีการตอบสนองทางอารมณ์ที่ฉับไวกว่าที่ใครจะคิด ซึ่งนักประสาทวิทยาได้พบว่าเด็กกลุ่มนี้มีโครงสร้างทางระบบประสาท คิดว่าตนเองแปลกแยกไปจากคนอื่น นิยชอบความสมบูรณ์ไม่มีที่ติ และความไม่ผสมผสานกันในเรื่องพัฒนาการทางอารมณ์ สถิติปัญญา ทางกายและทางสังคม (Betts & Neihart, 1988; Ehrlich, 1982; Freeman, 1983; Gallaguo Gross, 1989; Janos, Fung, & Robinson, 1985; Kitano, 1990; Kline & Meckstroth, 1985; Lovecky 1991; Morelock, 1992; Piechowski 1991, Roedell, 1988; Roeper, 1989; Roth 1986; Silverman, 1983; Silverman & Ellsworth, 1980; Tolan 1989; Webb Meck Stroth, & Tolan ,1982, Witemore, 1980 and etc.)

เป็นที่น่าเสียดายว่ารายงานเหล่านี้มักปรากฏอยู่ตามวารสารวิชาการในกลุ่มการศึกษาพิเศษหรือการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษเท่านั้น ข้อมูลต่างๆ จึงไม่ถึงมือนักจิตวิทยา นักแนะแนว จิตแพทย์ ดังนั้นจึงทำให้องค์ความรู้ในการจัดการกับเด็กกลุ่มนี้ที่ต้องการความเข้าใจบางอย่างที่เจาะลึกและซับซ้อนกว่าปกติ มีการจัดการอย่างเหมาะสมที่ถือว่าเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ต้องการผู้ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ ซึ่งบุคลากรกลุ่มนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ ความต้องการ ปัญหาและวิธีการจัดการกับปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดยเฉพาะ มิฉะนั้นจะเกิดการบำบัดโดยอาการที่แสดงออกที่เป็นปลายเหตุมากกว่าการรักษาที่ต้นเหตุมากกว่าการดูแลและการจัดการด้วยความรู้ความเข้าใจที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ปัญหาทำนองนี้ไม่ได้เกิดเฉพาะ

กลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษเท่านั้น แต่ก็เกิดขึ้นกับกลุ่มพิเศษกลุ่มอื่นๆ ด้วย เพราะเด็กพิเศษแต่ละกลุ่มมีลักษณะปัญหาที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ ไปทั้งสิ้น และสถานการณ์นั้นก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจไม่เหมือนกัน

ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการด้านการแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1. ขาดโครงสร้างการแนะแนวและจิตวิทยาที่เป็นระบบ
2. ขาดเครื่องมือทั้งแบบมาตรฐานและแบบไม่มาตรฐานที่จะช่วยบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความเชื่อมั่นเพียงพอกับความต้องการที่มีอยู่
3. ขาดบุคลากรที่ได้รับการฝึกฝนให้เข้าใจธรรมชาติ ความต้องการตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาเด็กกลุ่มนี้
4. ขาดองค์ความรู้ในการจัดการด้านแนะแนวและจิตวิทยากับเด็กกลุ่มนี้
5. ขาดสื่อ อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม แบบฝึกต่างๆ ที่จะช่วยให้งานในการพัฒนาเด็กด้านอารมณ์ สังคม ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
6. ขาดการสนับสนุนจากทั้งระดับนโยบาย ระดับบริหารและระดับปฏิบัติในเรื่องการแนะแนวและจิตวิทยา
7. ขาดเครือข่ายที่เข้มแข็งในการจัดการ ซึ่งในขณะนี้ก็มีเพียงคลินิกการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และที่สมาคมพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษเท่านั้นที่ดำเนินการอยู่ซึ่งบุคลากรมีจำกัดมาก

8. ขาดการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้สังคมทั่วไปได้เข้าใจ

9. ขาดการสนับสนุนสถาบันครอบครัวให้มีความรู้ ความเข้าใจ

แนวทางที่จะเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญในการดูแลบุตรหลานอย่างถูกต้องทิศทาง

ทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรทางจิตใจและอารมณ์ให้กับเด็กกลุ่มนี้ จะต้องทำให้ชัดเจนโดยการปรับโครงสร้างที่จะเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาความสามารถทางจิตใจ อารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษควบคู่กับการพัฒนาความสามารถพิเศษของพวกเขา

การบริการทางจิตวิทยาและแนะแนวจะเป็นกลไกที่ช่วยตอบสนองความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ได้หลายทิศทาง หากเราได้พัฒนาโครงสร้างและระบบการจัดการของงานด้านแนะแนวและจิตวิทยาในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ สิ่งทีระบบการศึกษาจะได้ประโยชน์จากการสนับสนุนงานด้านนี้คือ

1. มีกลไกในการตรวจสอบทางจิตวิทยา สถิติปัญญา บุคลิกภาพ ฯลฯ ที่จะเป็แนวทางในการตัดสินใจวางแผนการศึกษา

2. มีหน่วยงานที่ช่วยดูแลสุขภาพจิตและพัฒนาการทางสติอารมณ์และสังคม

3. มีหน่วยงานจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาความสามารถทางจิตใจ อารมณ์และสังคม

4. ช่วยอธิบายเหตุผลทางด้านจิตวิทยาว่าเหตุใดเด็กที่มีความสามารถพิเศษจะต้องได้รับการศึกษาพิเศษจากเด็กอื่น

5. สนับสนุนและเป็นฝ่ายร่วมวางแผนการจัดการศึกษาที่เหมาะสม

ให้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษร่วมกับนักการศึกษาพิเศษ

ในการที่จะดำเนินการดังกล่าว สถานศึกษาต้องสร้างความพร้อมในเรื่องระบบการจัดการทางจิตวิทยาและแนะแนวที่เป็นระบบที่สมบูรณ์ และให้ความสำคัญกับบทบาทของสถาบันครอบครัวมาช่วยจัดการศึกษา และสนับสนุนลูกหลานของเขาพร้อมกับโรงเรียนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ จึงจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปได้ แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งที่ในการจัดการศึกษาทุกระบบไม่เคยให้ความสำคัญกับงานทางด้านนี้ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าโครงสร้างในการดูแลด้านอารมณ์นั้นขาดหายไปจากการศึกษาหรือมีก็อยู่ในส่วนที่ไม่สำคัญเท่าที่ควร จะเห็นได้จากอัตราของครูแนะแนว หน้าที่ ความก้าวหน้าในงานนั้นก็อยู่ในระดับที่ด้อยกว่าครูในสาขาอื่นๆ

การดำเนินการดูแลและช่วยเหลือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ที่ต้องการนักแนะแนวที่มีความสามารถทางด้านการแนะแนว ผสมกับความเข้าใจเรื่องธรรมชาติ ความต้องการ และแนวทางในการช่วยเหลือเด็กพิเศษ จึงเป็นเรื่องที่แทบจะไม่มีใครนึกถึงเลยก็ได้ ซึ่งเรื่องนี้ความจริงแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งที่จะต้องให้มีการจัดการดูแลตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพให้ดีขึ้น หรือในกรณีมีปัญหาจะได้มีการช่วยเหลือตั้งแต่ต้นมือ

คณะผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญจำเป็นดังกล่าวได้พัฒนาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ หลังจากทีคณะกรรมการศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็กและเยาวชนได้มีการดำเนินการพัฒนาโครงสร้างงานด้านแนะแนวและจิตวิทยา

ให้มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ขึ้น โดยทำเป็นแบบโครงสร้างเป็นทีม
(Multidisciplinary Team)

วัตถุประสงค์ในการดำเนินการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินการจัดการแนะแนวและจิตวิทยา
ในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมตัวอย่างสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถ
พิเศษที่มีความต้องการแก้ไขปัญหาทางบุคลิกภาพ
3. เพื่อพัฒนาสื่อตัวอย่างในการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา

การดำเนินการวิจัย

1. ทำการตรวจสอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและบุคลิกภาพ
ของเด็ก เช่น ความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกภาพ วิธีคิด
2. จัดกลุ่มบุคลิกภาพตามสัญญาณของปัญหาทางจิตใจหรืออารมณ์
เพื่อจัดการบริการ
3. ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการหรือปัญหาของ
เด็ก โดยเลือกประเด็นปัญหาและปัญหาร่วมของเด็กกลุ่มตัวอย่าง
4. ดำเนินการจัดกิจกรรม
5. ประเมินผลเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมว่ามีผลต่อการพัฒนา
บุคลิกภาพก่อน-หลัง

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะได้

1. รูปแบบการจัดการงานด้านการแนะแนวและจิตวิทยาที่จะให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
2. แนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
3. ตัวอย่างกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
4. ตัวอย่างสื่อเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
5. ตัวอย่างคู่มือครูเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา สาขาคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวและ

จิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ตัวแปรตาม คือ

- ความเชื่อมั่นในตนเอง
- การเห็นคุณค่าในตนเอง
- ทักษะทางสังคม
- ความคับข้องใจ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้วิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 โดยทำการวิจัยสัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 60 นาที รวม 15 ครั้ง ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2542

4. ข้อจำกัดที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมที่ใช้จัดเป็นกิจกรรมตัวอย่างเท่านั้น ดังนั้นการนำไปใช้ควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัยและจำนวนของเด็ก นอกจากนั้นยังต้องดูสถานที่หรือห้องที่ใช้จัดกิจกรรมควรกว้างพอเหมาะสมต่อจำนวนนักเรียน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ H-T-P (House-Tree-Person Test)
- 2) แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem Inventory Test)
- 3) แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมสานสัมพันธ์
- 4) แบบสำรวจความฉลาดทางอารมณ์
- 5) แบบประเมินตนเองสำหรับผู้เรียน
- 6) แบบประเมินสำหรับครูผู้สอน

6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ หมายถึง เด็กที่แสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน ได้แก่ ด้านภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถกับเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์เดียวกัน

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกกล้าคิด กล้าตัดสินใจ และสามารถกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่นใจ ซึ่งสังเกตได้จากการกระทำ การแสดงความคิดเห็น

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินตนเองตามความรู้สึกรู้สึกของตนว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีความสำคัญ มีความเชื่อมั่นในการคิด การแสดงออก และมีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

ทักษะทางสังคม หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับสังคมในแต่ละสังคมได้อย่างถูกต้อง กับบุคคล และกาลเทศะ รู้จักอดทน อดกลั้น รู้จักการรอคอย

ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเอง สามารถสนองอารมณ์ และความต้องการของผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง และสามารถจัดการอารมณ์ของตนเอง

ความคับข้องใจ หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้

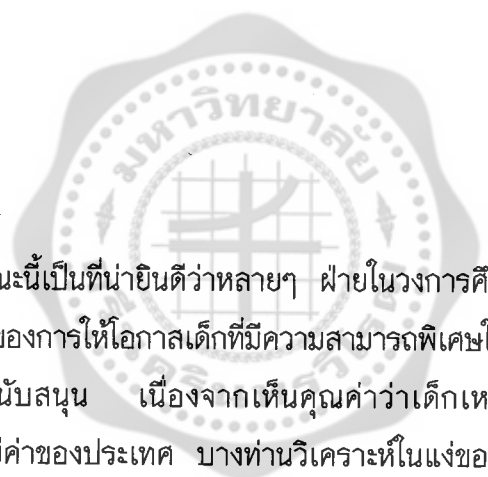
ความอ้างว้างโดดเดี่ยว หมายถึง ความรู้สึกเหงาเหมือนตัวคนเดียวอยู่คนเดียว เนื่องจากขาดคนเข้าใจ

กิจกรรมสานสัมพันธ์ หมายถึง กิจกรรมที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้คนที่ทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นขั้นตอน มีการสื่อสารกันเชิงบวก ปรับตัวเข้าหากัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการตัดสินใจ และแก้ปัญหาร่วมกัน

บทที่ 2

ปรัชญา วิสัยทัศน์ กรอบทฤษฎี

ในขณะนี้เป็นที่น่ายินดีว่าหลายๆ ฝ่ายในวงการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้โอกาสเด็กที่มีความสามารถพิเศษในทักษะต่างๆ เช่น หลายท่านสนับสนุน เนื่องจากเห็นคุณค่าว่าเด็กเหล่านี้เมื่อโตขึ้นคือทรัพยากรที่มีค่าของประเทศ บางท่านวิเคราะห์ในแง่ของเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นการลงทุนของชาติที่คุ้มเกินคุ้ม ในแง่สังคมและการเมืองก็ถือว่าเด็กกลุ่มนี้คือหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศชาติในอนาคต บางคนสนับสนุนเพราะถือว่าเป็นเด็กพิเศษกลุ่มหนึ่ง แต่มีน้อยคนที่ตระหนักว่าที่การศึกษาต้องจัดให้เด็กกลุ่มนี้เพราะบุคลิกภาพ ธรรมชาติ และความต้องการจากจิตใจของพวกเขา ซึ่งในปัจจุบันวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้เพื่อ

1) ความเสมอภาคทางการศึกษา

2) เตรียมผู้นำของชาติในอนาคต

3) เพื่อมนุษยธรรม

4) เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาและคุณธรรมของสังคม
ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเด็กพิเศษมีอยู่มากมายในวงการศึกษา หลากๆ

คนมุ่งทุ่มเทจัดการศึกษาให้คนพิการเพราะความเวทนา ความสงสาร โดยไม่
ตระหนักว่าความรู้สึกเวทนา ความสงสารนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้คนกลุ่มนี้เจ็บปวด
และเสียความรู้สึกเท่าเทียมคนทั่วไป เขาต้องการโอกาสและการสนับสนุนสิ่ง
ที่เขาบกพร่องและสนับสนุนความโดดเด่นที่มีอยู่ในตัวให้มีโอกาสพัฒนาเช่น
เด็กทั่วไป มีข้ออยู่ในฐานะผู้รับ หรือเป็นผู้ด้อยสมรรถนะ

ในทางกลับกันกับกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษเองก็มีความเข้าใจ
ผิดมากมายหลายสิบประการที่ผิดพลาดหนักคือ ความเชื่อว่าเด็กกลุ่ม
อภิสิทธิ์ชนในขณะที่เด็กที่มีความสามารถที่แท้จริงเป็นเด็กด้อยโอกาส ถึง
แม้ว่าในปัจจุบันสิทธิทางกฎหมายของเด็กกลุ่มนี้ได้ถูกตราไว้อย่างชัดเจนใน
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่อยู่ในส่วนของผู้ที่มีความ
ต้องการพิเศษ แต่ในภาคปฏิบัติก็ยังไม่เข้าใจและสับสนอยู่ว่า เด็ก
กลุ่มนี้ทำไมจึงต้องจัดการศึกษาที่แตกต่างจากเด็กปกติ กระบวนการ
แนะแนวและจิตวิทยาจึงเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้ความเข้าใจนั้นกระจ่างชัด
และเป็นหน้าที่สำคัญของการแนะแนวและการให้คำปรึกษาที่จะต้องช่วยหา
หนทางตอบสนองความต้องการที่แตกต่างจากเด็กอื่นอย่างเหมาะสม โดย
ประสานกับบุคลากรด้านการสอนและผู้ที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้ปกครอง

เด็กที่มีความสามารถพิเศษหากพิจารณาเฉพาะกลุ่มผู้มีความ

สามารถทางสติปัญญา มักจะถือว่าเด็กที่มี IQ สูงกว่า 130 หรือประมาณ 2% ของกลุ่มประชากร (มาตรฐานจากสากล) ซึ่งเป็นเด็กที่ตกอยู่ในช่วงสูงกว่าความเบี่ยงเบนจากมาตรฐาน 2 ช่วง (2 Standard deviations) ในขณะที่เด็ก IQ 70 ตกอยู่ในช่วงต่ำกว่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานถึง 2 ช่วง และพบจากกรณีศึกษาในประเทศไทยที่เข้ารับการบริการในคลินิกการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒว่า เด็กที่อยู่ในช่วงสูงกว่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2, 3, 4 ขึ้นไป มักมีปัญหาการปรับตัวทางสังคม การปรับตัวกับระบบการศึกษามักมีอาการที่เรียกว่า “เป็นไม้ทางการศึกษา” อาการดังกล่าวแสดงออกทั้งในแง่กายภาพและทางจิตใจ เช่น บางรายมีอาการหอบหืดทุกวันอาทิตย์และวันจันทร์เช้า บางรายปวดท้องรุนแรง บางรายรับประทานอาหารจนเกินขนาด บางรายปฏิเสธไม่ยอมไปโรงเรียนด้วยเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้น เช่น ลืมเอาการบ้านมา ครูไม่ชอบ อาหารไม่อร่อย และเด็กกลุ่มนี้ก็ต้องอยู่ในระบบการศึกษาโดยไม่มีการปรับหลักสูตรพิเศษให้กับเขา จึงมักพบว่าเด็กกลุ่มนี้หาทางออกจากโรงเรียนหรือเลิกเรียนกลางคัน อาการใช้ทางการศึกษานั้นมิได้เกิดเฉพาะกับเด็กกลุ่มที่มีสติปัญญาดีเด่นเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษกลุ่มอื่น เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะ ดนตรี กีฬา ที่หลักสูตรปกติไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ และยังสร้างให้เกิดแรงกดดันภายในจิตใจและรู้สึกล้าเหลว เนื่องจากหลักสูตรส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐานทางด้านความรู้ความจำที่ไม่สอดคล้องกับความถนัดไม่สอดคล้องกับลีลาการเรียนรู้

ความรู้สึกล้าเหลวนี้นำผลกระทบต่อความเชื่อมั่นตนเอง (Self-

Confident) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) อัตมโนทัศน์ (Self-Concept) ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Motivation) จึงพบว่าเด็กกลุ่มนี้มีบุคลิกภาพดังกล่าวต่ำกว่าเด็กทั่วไป และมีความยากลำบากในการปรับตัว บางคนมีปัญหาทางทักษะสังคม อ้างว้างว่าเหว มีอาการทางกายเพราะสาเหตุทางจิต (Psychosomatic)

จากการศึกษาลักษณะนิสัย (Traits) ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ จะเห็นชัดเจนว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษเกือบทุกประเภทต้องการการศึกษาที่เหมาะสมกับเขามากกว่านี้ ต้องการความเข้าใจจากครู และผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่านี้ (ดูรายละเอียดบุคลิกลักษณะในภาคผนวก) เพราะแม้ว่าเขาไม่ต้องการให้ตัวเองแตกต่างจากคนอื่น แต่เขาแตกต่างจากคนอื่นและขาดความสุขในระบบปรกติ

งานด้านแนะแนวและจิตวิทยาจึงเป็นกลไกสำคัญในการสะท้อนตัวตนของเด็กกลุ่มนี้ตั้งแต่การรวบรวมหาข้อมูลในการวินิจฉัยเด็กจากแหล่งต่างๆ การประสานงานกับผู้ที่จัดการศึกษา และติดตามผลความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ

**การสำรวจบุคลิกภาพของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
เข้าในโครงการพัฒนารูปแบบการจัด**

กิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา

1. การตรวจสอบทางจิตวิทยา ซึ่งตรวจสอบด้านบุคลิกภาพต่างๆ
2. การสังเกตจากผลการทดสอบด้านต่างๆ ได้แก่ ผลการทดสอบ

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Test or TCT-DP) ผลการทดสอบความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Ross. Test) และผลการทดสอบทางด้านสติปัญญา (Progressive Matrices)

3. แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem Inventory or SEI Test)

(**หมายเหตุ ในการเลือกเด็กเข้าโครงการสามารถใช้แบบทดสอบหรือกระบวนการอื่นๆ สํารวจ หรืออาจใช้ข้อมูลด้านอื่นประกอบได้ เช่น พฤติกรรมของเด็ก ข้อมูลจากผู้ปกครอง ฯลฯ รวมทั้งคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหรือนักจิตวิทยา ตามความเหมาะสม และจุดประสงค์ของกิจกรรม)

อนึ่งในการจัดโครงการแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ ครูควรตระหนักถึงอาการหรือภาวะบกพร่องทางจิตวิทยาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางในการมุ่งเน้นประเด็นในการจัดกิจกรรมให้ตรงธรรมชาติของปัญหาที่เป็นลักษณะของกลุ่มนี้

ลักษณะบุคลิกภาพของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางจิตวิทยา

ถึงแม้ว่าครูหรือสังคมบางส่วนอาจมีความเข้าใจว่าการศึกษาและกลไกทางสังคมตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูที่ผิดๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษอาจกลายเป็นเด็กมีปัญหาหรือศักยภาพที่โดดเด่นนั้นถูกทำลายไป แต่ในสภาพความเป็นจริง ครู และผู้ปกครองเอง ก็ยังมีความสับสนว่าในทางปฏิบัติควรทำอย่างไรเพราะเด็กที่มีปัญหาจริงๆ โดยที่อาจไม่มีความสามารถพิเศษใดๆ ก็แสดงออกเหมือนเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มี

ปัญหาหรือเกิดปัญหาเพราะความสามารถของเขา

การปฏิบัติในสภาพความเป็นจริงของครูจึงมักยึดหลักระเบียบ กฎ กติกาของโรงเรียนของชั้นเรียนเป็นหลักและก็จะสับสนว่าตนเองทำถูกต้องหรือไม่ ครูที่มีความตั้งใจดีมีความอุตสาหะที่จะช่วยเหลือเด็กมีอยู่ไม่น้อย แต่ด้วยโครงสร้างทางวิชาการที่ไม่เข้มแข็งพอในสังคมการศึกษา ทำให้ครูทำงานด้านการช่วยเหลือเด็กตามลำพังและตามกำลังสติปัญญาที่ตนมีอยู่ ครูไม่มีเครื่องมือทางวิชาชีพอย่างเพียงพอที่จะแก้ไขข้อใจ หรือ พิสูจน์สมมติฐานอาการของเด็กหรือมีแนวโน้มทางที่จะปฏิบัติกับเด็กเป็นขั้นตอนในฐานะของครู

การฝึกฝนในภาคปฏิบัติที่เป็นส่วนสำคัญ ยังไม่มีเพียงพอในสาขานี้ นอกจากนี้เอกสารตำราทางวิชาการเกี่ยวกับจิตวิทยาและการแนะแนวที่มีอยู่ในท้องตลาดจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการจัดการศึกษาของครูได้อย่างเพียงพอ ทำให้เกิดภาวะคับข้องใจในการทำงาน คู่มือและแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปแบบจึงเป็นสิ่งที่ครูต้องการ และที่สำคัญคือ ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความสามารถพิเศษแทบจะไม่มีอยู่เลย

ดังนั้น ครูผู้สอนหรือบุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนทุกๆ คน ควรจะรู้ลักษณะปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษสาขาวิชาต่างๆ เพราะเนื่องจากเด็กบางคนแสดงออกถึงความสามารถพิเศษบางประการ ก็มิได้หมายความว่าเด็กจะไม่มีปัญหาทางการปรับตัว หรือปัญหาทางบุคลิกภาพ แต่ได้มีงานและเอกสารหลายอย่างซึ่งมากพอที่จะแสดงให้เห็นว่า เด็กกลุ่มนี้มีปัญหาในการปรับตัว ปัญหาทางจิตใจซึ่งเป็นผลอันเนื่องมาจากความ

สามารถที่แตกต่างจากเด็กอื่นโดยทั่วไป เมื่อครูผู้สอนหรือบุคลากรในโรงเรียนทราบลักษณะของปัญหาแล้ว ก็จะได้ใช้เป็นแนวทางในการสังเกตและแยกแยะปัญหา เพื่อทำการช่วยเหลือให้การแนะแนวและให้คำปรึกษา และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ปัญหาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่พบจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ ซึ่งปัญหาที่พบบ่อยในเด็กกลุ่มนี้คือ

ความเครียดสูง (Stress) หรือความคับข้องใจ (Frustration) คาดหวังและสภาพแวดล้อมที่ตัวเด็กได้รับความกดดันและระบบการศึกษาซึ่งตัวเองต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนไม่สนใจ

จากปัญหาดังกล่าวในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เราจึงต้องสำรวจว่าเด็กคนใดมีปัญหาทางบุคลิกภาพหรือไม่ จะได้แยกแยะปัญหาได้ถูกต้อง เพราะถ้าเด็กคนใดคนหนึ่งมีปัญหาทางบุคลิกภาพแล้วแต่ไม่ได้รับการช่วยเหลือหรือปรับปรุงบุคลิกภาพก็จะทำให้ไม่สามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างสูงสุดได้ นอกจากนั้นยังส่งผลต่อการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้เท่าที่ควร (อุษณีย์ โพธิสุข, 2542 : 24-25)

ข้อมูลจากกรณีศึกษาหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าหลักทฤษฎีต่างๆ ที่นักจิตวิทยาใช้อยู่มักเป็นทฤษฎีสำหรับคนทั่วไป เช่น ทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กระยะต่างๆ เช่น ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการที่อาจไม่สอดคล้องกับวิธีพัฒนาของเด็กเหล่านี้ หรือทฤษฎีของมาสโลว์ในเรื่องการพัฒนาสัจการแห่งตน (Self-Actualization) ก็อาจไม่สอดคล้องกับ

ลักษณะพัฒนาการของเด็กหรือบุคลิกภาพและธรรมชาติที่แท้จริงของเด็กเหล่านี้ ทฤษฎีของดาบรอสกี (Dabroski) ดูเหมือนเป็นทฤษฎีที่พัฒนาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนที่มีความสามารถพิเศษ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ อัจฉริยะบุคคลต่างๆ นับเป็นทฤษฎีที่เป็นแนวทางที่ทำให้เกิดความเข้าใจเด็ก กลุ่มนี้ดีขึ้น

กลไกจิตวิทยาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ทฤษฎีของดาบรอสกี (Dabroski's Theory)

คาซิเมียร์ ดาบรอสกี (Kazimierz Dabroski, 1902-1980) เป็น จิตแพทย์และนักจิตวิทยาชาวโปแลนด์ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เขาเป็นผู้ที่ยอมเสี่ยงภัยเพื่อช่วยให้ชาวยิวที่หนีจากการไล่ล่า ของกองทัพนาซี ผลของการที่เขาไปช่วยเหลือชาวยิวนี้เองที่ทำให้เขาต้องถูก จับขังคุกจากทั้งนาซีและคอมมิวนิสต์ ถูกทรมานและถูกถอดถอนการ ประกอบวิชาชีพ

ทฤษฎีทางจิตวิทยาของเขาไม่ได้พัฒนามาจากห้องทดลองหรือการ ทดลองจากสัตว์ แต่ทฤษฎีของเขาพัฒนามาจากความเจ็บปวดขมขื่น ความตาย ความยุติธรรมและความศรัทธาอันแรงกล้าของเขาที่พยายามหาความ หมายของความเป็นมนุษย์ ที่เขาเผชิญในระหว่างสงครามโลก ที่เห็นความ ต่อสู้เพื่อการอยู่รอด การตะเกียกตะกายด้วยความเจ็บปวด ความโหดร้าย ป่าเถื่อนไร้มนุษยธรรมอย่างเหลือเชื่อของกลุ่มคนที่ได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์เช่นกัน ท่ามกลางกระแสความโหดร้ายซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้เขามองเห็น

ความจริงแท้และสัจธรรมบางอย่างว่า พฤติกรรมหลายสิ่งหลายอย่างของคนไม่ได้แสดงออกตรงไปตรงมาเป็นขั้นตอนเสมอไป เขาเห็นความสำคัญของ “ความควรจะเป็น” มากกว่า “อะไรคือสิ่งนั้น” (Dabroski ใน Picehowski, 1975) ความสนใจในพฤติกรรมของคนที่มีความสามารถพิเศษและอัจฉริยะบุคคลของเขาเริ่มต้นอย่างจริงจัง เขาได้ศึกษาค้นคว้าประวัติของนักแสดง ศิลปิน นักเต้นรำ คนที่มีความสามารถทางสติปัญญาโดดเด่น

เมื่อเขานำบุคคลนี้ใช้เป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง เขาพบว่าพวกนี้ต่างต่อสู้ดิ้นรนที่จะรักษาเกียรติ รักษาความภาคภูมิใจและอิสรภาพ ซึ่งเป็นลักษณะบุคลิกลักษณะทางความคิดแบบเดียวกับที่เขาได้ศึกษาจากอัตชีวประวัติของคนที่มีชื่อเสียงทั้งหลาย เราพบว่าคนกลุ่มนี้ไม่ยอมรวมขอมกับตนเองหรือคนอื่นที่จะสร้างสิ่งที่น่าจะเป็นจริงในชีวิตจริง แต่พวกเขายึดแน่นกับสิ่งที่พวกเขาคิดว่ามันควรจะเป็นอย่างไร พวกเขาค้นหาความจริงที่ยิ่งใหญ่กว่าความจริงที่คนทั่วไปคิดคำนึง และบ่อยครั้งพวกเขาก็ต้องพบกับความสิ้นหวังและปราศจากความช่วยเหลือจากคนต่างๆ

คนใช้ลักษณะนี้มักจะเผชิญกับความขัดแย้งภายในที่รุนแรง ความวิตกกังวล การโต้แย้งกับตนเอง การถกเถียงกับตนเอง และมีความรู้สึกขาดความมั่นคงต่อความคิดและอุดมการณ์ของตนเอง ซึ่งในวงการจิตวิทยาเรียกอาการนี้ว่า “Psychoneurotic” และผู้รักษาก็มักจะพยายามกำจัดอาการของโรคโดยการลดความขัดแย้ง ในทัศนะของเขากลับมองเห็นว่าอาการของโรคนี้มาจาก “พัฒนาการที่ผิดแผกจากคนอื่น” มากกว่าที่จะเป็น “พฤติกรรมที่เบี่ยงเบน”

จากการศึกษาดังกล่าวทำให้ Dabroski พัฒนาทฤษฎีชื่อว่า “Theory of Positive Disintegration” ซึ่งเป็นทฤษฎีที่อธิบายกลไกทางจิตวิทยาของคนที่มีความสามารถพิเศษที่มีโครงสร้างในรูปแบบที่สูงและซับซ้อนกว่าคนทั่วไป จากลักษณะความคิดและจิตใจที่ละเอียดอ่อนทำให้เกิดความขัดแย้งภายในที่รุนแรงกว่าคนทั่วไป ทฤษฎี Positive Disintegration (การแผ่กระจายในเชิงบวก) ทฤษฎีของเขาหาหนทางที่จะให้คนรับใช้แผ่นดิน รับใช้มนุษย์ด้วยเมตตาธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและความศรัทธาที่มีอยู่ในการสร้างสรรค์ระดับสูงของมนุษย์เท่านั้น (Dabroski, 1964) ในขณะที่การกระจายหรือการแผ่ขยายทางลบจะมีแต่ความโหดร้ายขาดศีลธรรม จริยธรรม ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางที่จะไม่สามารถนำพาให้คนได้พัฒนาถึงขีดสุดได้ ผู้ที่ให้คำปรึกษาจะต้องแยกแยะสองสิ่งนี้ให้ชัดเจน ทฤษฎีของเขาเป็นที่รู้จักกันในนาม “ทฤษฎีการพัฒนาทางอารมณ์ของดาบรอสกี” (Dabroski's Theory of Emotional Development)

Shula Sommers (1981) ได้ทำงานวิจัยกับกลุ่มคนที่มีความสามารถพิเศษก็พบว่า ความสามารถเชิงปัญญาและการตอบสนองทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสามารถเชิงปัญญาเป็นศักยภาพที่ทำให้บุคคลมีความสามารถที่จะมองเห็นประเด็นต่างๆ มีวิสัยทัศน์ในหลายมิติ มีความเข้าใจกับความยุติธรรม รักในเกียรติของตนและสามารถรังสรรค์ค่านิยมในตัวตนที่มีคุณค่าต่อตนเองที่ยั่งยืนค่านิยมหรือการมองเห็นคุณค่าของสิ่งนี้สามารถเกิดการตอบโต้ทางอารมณ์ที่รุนแรงเข้มข้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคคลที่ได้พัฒนาระบบคุณค่าในตนที่แข็งแกร่งแล้ว เมื่อถูกการต่อต้านหรือ

ทำลายคุณค่าที่เขาสร้างขึ้นภายใน เขาก็จะแสดงภาวะทางอารมณ์ที่รุนแรงที่ เหมือนกับการค้นพบของดาบรอสกี ลักษณะเช่นนี้ดาบรอสกีเรียกว่าเป็น บุคลิกลักษณะ Overexcitabilities ที่เป็นคุณลักษณะที่จะตอบสนองสิ่งเร้า ได้หลายแง่มุมกว่า ลึกซึ้งกว่า ชับซ้อนกว่า และอาจรุนแรงกว่าหากไป กระทบโครงสร้างที่เป็นระบบที่เขาสร้างไว้อย่างแน่นหนาแล้ว

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในกลุ่มของผู้มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะ กลุ่มที่มีสติปัญญาสูงนั้น มีโครงสร้างทางประสาทที่ละเอียดอ่อนและมีความ ไวเกินกว่าคนทั่วไป นักประสาทวิทยาหลายคนเชื่อว่าความสามารถในการ โยงใยความคิดที่พิสดารส่งผลต่อระบบประสาทให้ตึงเครียดและความไวเกิน กว่าคนทั่วไปนั้น ก็สามารถก่อให้เกิดความขัดแย้งภายในและสามารถเกิด เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่แสดงออกมาได้ คุณสมบัติของความไวในการรับรู้ สิ่งต่างๆ นี้เองที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้เป็นคนอ่อนไหวเกินเด็กทั่วไป แยกแยะสิ่งต่างๆ ในรายละเอียดวิเคราะห์วิจารณ์ มีวิจารณ์ญาณเกี่ยวกับตนเองและคนอื่น แรงผลักดันนี้อาจก่อให้เกิดอาการภายนอกที่ทำให้คนเข้าใจผิดว่าเป็นเด็ก “สมาธิสั้น” (Hyperactive) หรือเป็นพวก “ก่อกวน” (Distractable) เด็กพวก นี้ไม่ได้มีความผิดปกติในลักษณะเป็นอาการทางพฤติกรรม เพียงแต่ พวกเขาต้องการคำแนะนำในการกลั่นกรอง เลือกที่จะตอบสนองสิ่งเร้า ที่อยู่รอบตัวอย่างเป็นระบบ แทนการตอบสนองทุกสิ่งทุกอย่างโดยไม่เลือก

จากความแตกต่างของระบบประสาทสมอง สติปัญญาและอารมณ์ ของผู้ที่มีความสามารถพิเศษนั้น ได้ถูกพัฒนามาตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงวัยเป็น ผู้ใหญ่ ความแตกต่างนี้เองที่มักถูกคนทั่วไปเข้าใจผิด การให้คำปรึกษาหรือ

การช่วยเหลือทางจิตวิทยากับคนกลุ่มนี้ต้องไม่ใช่วิธีใช้วิธีธรรมดาเช่นการวางแผนงานอาชีพหรือคำแนะนำอื่นๆ เท่านั้น แต่จะต้องเข้าใจถึงโครงสร้างภายในของพวกเขาด้วย

The Overexcitabilities

The Overexcitabilities เป็นความสามารถทางความคิดหรือเป็นบุคลิกภาพทางความคิดที่เกิดขึ้นภายในที่มีลักษณะของการตระหนักรู้ที่กว้างขวางรวดเร็ว สามารถตอบสนองกับสิ่งเร้าได้หลายรูปแบบ ที่ดาบรอสกีแยกออกเป็น 5 คุณลักษณะ คือ

1. ทางร่างกายหรือกล้ามเนื้อต่างๆ
2. แรงขับเคลื่อนทางเพศ
3. จินตนาการ
4. สติปัญญา
5. อารมณ์

คนที่มีลักษณะ Overexcitabilities หมายถึง คนที่มีลักษณะที่จะตอบสนองสิ่งเร้าที่ได้รวดเร็ว ลึกซึ้ง ชับซ้อน (Super Stimulability) ซึ่งหากแปลความหมายในทางบวกก็จะหมายถึง ศักยภาพในการเอาใจใส่ผู้อื่นอย่างมากมาyardจากคนทั่วไป รักที่จะเรียนรู้ มีจินตนาการกว้างไกล มีพลังเล่นเกมมนุษย์เป็นต้น ดังนั้นคุณลักษณะของ Overexcitabilities หมายรวมถึงทั้งทางกาย ทางเพศ ความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา และพลังทางอารมณ์ความโดดเด่นของคุณลักษณะนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องจินตนาการ สติปัญญา

และอารมณ์ เกิดมาในกลุ่มของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

Piechowski (1979) ได้สรุปลักษณะทั้ง 5 องค์ประกอบของคนที่มีลักษณะ Overexcitability ที่พอสรุปได้คร่าวๆ ที่อาจเป็นบุคลิกลักษณะทั้งด้านลบและบวกได้ดังนี้

ลักษณะการแสดงออกทางกาย : พุดเร็ว ชอบเกมกีฬา ชอบความเสี่ยง ชอบทำงานที่มีความกดดัน ชอบแสดงออก บางทีพุดซ้ำซาก ขยับแขนขา มักล้ามนึกกระทำผิด คลั่งงาน ชอบแข่งขัน

ลักษณะการแสดงออกทางเพศ : กินมากเกินต้องการ ตามใจตนเอง ในเรื่องเพศ ชอบสนุกสนานเฮฮา มีปาร์ตี้ ต้องการเป็นที่สนใจของมหาชน สนใจเรื่องความสวยงาม เครื่องประดับ ลีลาการเขียนทั้งงดงาม คำโคลงกลอน

ลักษณะทางสติปัญญา : ชอบคำถามหรือปัญหาที่ท้าทาย ชอบการเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็น มีสมาธิดี มีความอดทนกับงานที่ต้องใช้สติปัญญา ชอบอ่าน ชอบวางแผน ลงรายละเอียด ชอบคิดเกี่ยวกับความคิด วิเคราะห์ความคิด ชอบวิเคราะห์ตนเอง ชอบศึกษาทฤษฎีต่างๆ สนใจศึกษาปรัชญา ได้ความรู้โดยบางทีอธิบายไม่ได้ว่ามาได้อย่างไร

ลักษณะทางจินตนาการ : ชอบสร้างจินตนาการ ชอบการเปรียบเทียบ มองเห็นภาพร่างๆ มีวิสัยทัศน์ในเรื่องต่างๆ อย่างดี มีการรับรู้เกี่ยวกับพลังอีกมิติหนึ่ง มีความสับสนปนเประหว่างจินตนาการกับความจริง มีความสามารถที่จะเก็บรายละเอียดและจดจำได้เป็นอย่างดี มีแนวโน้มฝันเฟื่อง

ลักษณะทางอารมณ์ : ความรู้สึกรุนแรง มีทั้งความรู้สึกทางบวกและทางลบ ความรู้สึกรุนแรง มีสีสรรในอารมณ์ มีอารมณ์ร่วมกับคนอื่น มี

ความหวาดหวั่น ความรู้สึกผิด ละอายใจ มีความกังวล กัดดัน มีแนวโน้มทำร้ายหรือทำอัตวินิบาตกรรม

มุมมองในด้านการสร้างความสัมพันธ์ มีความห่วงใยคนอื่น มีความสัมพันธ์ผูกพันใกล้ชิดกับคนอื่นกับสัตว์ บางทีมีความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ๆ มีความขัดแย้งกับคนอื่น ผูกพันกับคนอื่นอย่างลึกซึ้ง มีความสามารถในการประเมินตนเอง การตัดสินใจตนเอง มีความรู้สึกแปลกแยกและขาดความมั่นคง

ทฤษฎีของดาบรอสกี

ระดับที่ 1 Primary Integration

เป็นระดับของคนที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง คนระดับนี้ขาดศักยภาพในการให้ความรัก ความเมตตา หรือมีการตรวจสอบตนเอง หากมีอะไรผิดพลาดก็มักจะโทษผู้อื่นหรือปัจจัยภายนอก ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่มีการยับยั้งชั่งใจ ในความทะเยอทะยาน สามารถไขว่คว้าหาอำนาจ โดยการกระทำที่เหี้ยมโหดได้

คนที่อยู่ในระดับนี้มีความสนใจใยดีกับคนอื่นน้อยมาก ขาดการไตร่ตรอง หรือมีความโต้แย้งในใจ หากมีข้อขัดข้องใดๆ กลุ่มนี้ก็จะโทษคนอื่น และพยายามหาหนทางดูว่ามีอะไรที่ตนจะได้ประโยชน์บ้าง เป้าประสงค์ของชีวิตคือความร่ำรวย ความสำเร็จ อำนาจ การยกย่อง สรรเสริญ และความมีชัย

คนกลุ่มนี้ชอบต่อสู้ชิงชัยและมักจะชนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีแต่การแข่งขันพวกนี้ก็ไม่ต้องคิดทบทวนใดๆ ที่จะหาทางให้ตนเองประสบ

ความสำเร็จในทุกวิธีทางอย่างไม่วายต่อบาป และเป็นการง่ายสำหรับพวกเขาที่จะมีตำแหน่งใหญ่โตในสังคม เนื่องจากสังคมเราให้ความสำคัญและมีระบบเกื้อหนุนให้กลุ่มคนที่แสวงหาประโยชน์ให้ตนเองไปได้ดี

ระดับที่ 2 Unilevel Disintegration

คนในระดับนี้จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของกลุ่มของสังคม เป็นประเภทว่าอย่างไรว่าตามกัน มักจะพูดจามีเหตุผลมีศีลธรรมแต่มักจะแสดงออกถึงความลึกลับใจไม่กล้าตัดสินใจ เพราะความขัดแย้งภายในระหว่างค่านิยมกับความต้องการของตนเอง

ในระดับนี้คนประเภทนี้จะชอบรอผลการพิจารณาหรือคำอนุมัติ สั่งการหรือความคิดคนอื่นก่อน มีความหวาดกลัวต่อการลงโทษ ลึกลับใจ ซลาดที่จะตัดสินใจ มักมีความขัดแย้งภายใน ทั้งความขัดแย้งทางบวก ทางลบ เขายังไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางค่านิยมหรือคุณค่าในตนได้ เขามักจะมีความคิดอยู่ตลอดเวลาว่า “คนเขาจะว่าฉันอย่างไร ...ถ้า....”

และในระดับนี้เองที่การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางเริ่มสลายลงบ้าง มีความห่วงใยคนอื่นมากกว่าระดับแรกมาก แต่กลุ่มพวกนี้ก็ไม่สามารถสร้างมิตรภาพที่ยั่งยืน เพราะความหวาดหวั่นสั่นกลัว เพราะพวกเขายังติดกับความคิดเห็นของคนอื่นอยู่มาก

ระดับ 3 Spontaneous Multilevel Disintegration

ในระดับนี้คนจะพัฒนาสำนึกในเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าในตน เริ่มมีความ

คิดขัดแย้งในตน มีการต่อสู้ที่จะยกระดับตนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น มีความไม่พอใจในตนและความคิดว่าเราควรทำอะไรหรือต้องทำอะไร ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้เกิดความเกือบกด ความกังวล และความรู้สึกไม่พึงพอใจในตนเอง

ดาบอรรถกถิอวาระดับนี้เป็นระดับสำคัญที่คนเริ่มแยกตัวออกจากพฤติกรรมทางลบ อย่างชัดเจนขึ้น เป็นระดับที่สำคัญ คนกลุ่มนี้ห่วงใยผู้อื่นมากและเป็นผู้ที่หาคุณค่าในตน ความคิดและความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองและสังคมในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ควรจะเป็น กับสิ่งที่เป็นอย่าง กลุ่มนี้เรียนรู้ถึงความรู้สึกผิดละอายต่อบาป เริ่มมีกระบวนการตรวจสอบตนเอง เรียนรู้ที่จะไม่พอใจในตนเอง เรียนรู้ถึงอุดมการณ์ต่างๆ เริ่มตระหนักว่าความไม่ถูกต้อง ความเลวร้ายเป็นเหมือนอุโมงค์ที่มีมืดทึบ ที่จะต้องคลำหาทางออกที่ไปสู่ความสว่างสดใสภายนอก คนที่อยู่ในระดับนี้จะตั้งคำถามกับตนเองในเรื่องต่างๆ เสมอๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาพลังความคิด พลังจิตใจไปในทางดีและนำไปสู่การหาสัจธรรมแห่งชีวิต

ระดับที่ 4 Organized Multilevel Disintegration

คนที่อยู่ในระดับหนึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถยืนอยู่บนความถูกต้อง และสัจการแห่งตนได้แล้ว เพราะเขาสามารถที่จะหาหนทางที่จะสร้างเกียรติในตนไปถึงอุดมการณ์ที่วางไว้ และเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในสังคม ที่แสดงถึงความรับผิดชอบ มีสัจจะ แสดงตัวตนที่แท้จริง ได้โดยไม่ต้องปกปิดและเสแสร้ง มีความยุติธรรม และเข้าใจดีว่าความยุติธรรมคืออะไร มีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่น มีความเป็นอิสระในความคิดและการแสดงออก มีความตระหนักรู้ใน

ตน และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เป็นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์แห่งตน

คนที่อยู่ในระดับนี้มีช่องว่างระหว่างอุดมการณ์และการกระทำที่แท้จริงนั้นน้อยมาก เพราะเขาเรียนรู้ที่จะทำตัวให้สอดคล้องกับความคิดของตนเองอย่างผสมกลมกลืน ที่จะทำให้คนในระดับนี้อุทิศตนเพื่อคนอื่น มีโครงสร้างภายในที่เข้มแข็งในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตาที่แท้จริงกับผู้อื่น คนลักษณะนี้ได้ละทิ้งความก้าวร้าวและความขัดแย้งในตนได้มาก เนื่องจากมีระบบตรวจสอบ คัดค้าน พิจารณา เกี่ยวกับตนเองได้ชัดเจน มีความเข้าใจในตน มีความกรุณาต่อผู้อื่นที่เป็นแบบอย่างของผู้ที่มีความสามารถพิเศษควรเป็นแบบอย่าง คนในระดับนี้เทียบได้กับคนที่อยู่ในระดับ Self Actualization ของ Maslow

ระดับที่ 5 Secondary Integration

เป็นระดับสูงสุด การต่อสู้ภายในหมดลงแล้ว ความขัดแย้งภายในหมดไป และยกระดับขึ้นโดยอุดมการณ์แห่งตน มีความเป็นหนึ่งอันเดียวกันระหว่างค่านิยมของตน อุดมการณ์ของตนกับชีวิตจริงโดยไม่ต้องสงสัย สิ่งนี้เป็นพลังที่แผ่กระจายที่ชัดเจนเหนือคนอื่น ชีวิตอยู่เพื่อการอุทิศตนเพื่อคนอื่น ด้วยความรักความกรุณาต่อคนทั่วไปโดยไม่เลือกชาติ ศาสนา และพร้อมที่จะปกป้องมวลมนุษย์ที่ทุกข์ยากด้วยความกรุณา

คนประเภทนี้เป็นคนที่มีอุดมการณ์สมบูรณ์ ที่ยกระดับอุดมการณ์ของมนุษย์ชั้นล่างสุด ที่มีความรัก ความเมตตา ความศรัทธาต่อความดี ที่ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่สั่นคลอน คนเช่นนี้เป็นหลักเป็นที่พึ่งของทุกสังคมโลก

ความงดงามทางจิตใจ ช่วยเยียวยาแผลใจของมวลมนุษย์ได้มากมาย คนเหล่านี้มีชี้อยู่ในเมืองอุดมคติ หรือในโลกของจินตนิยายแต่ประการใด แต่มนุษย์โลกหลายต่อหลายท่านก็ได้พิสูจน์ว่าบุคคลเช่นนี้มีจริงและสามารถเป็นแบบอย่างให้ผู้ที่มีความสามารถพิเศษทั้งหลายได้ดำเนินรอยตาม เช่น พระอาจารย์มั่น ภูริทัต มหาत्मคานธี แม่ชี Teresa หรือ Peace Pilgrim ที่ทำงานอย่างหนักเพื่อสร้างสันติภาพและความสงบสุขด้วยความเชื่อมั่นที่จะให้มีชีวิตอยู่ “เพื่อให้มากกว่าเพื่อรับ”

ถึงแม้ว่าทฤษฎีของ Dabrowski ไม่ได้กล่าวชัดเจนถึงลำดับขั้นการพัฒนาการของเด็ก แต่เป็นแนวทฤษฎีที่จะมองให้เห็นทิศทางและจุดหมายปลายทางในอนาคตข้างหน้าว่า คนในสังคมควรหาหนทางให้กลุ่มเด็กที่มีศักยภาพเหล่านี้พัฒนาตนเองไปในระดับใด ความสัมพันธ์ระหว่าง Overexcitabilities กับระดับต่างๆ

OES (Overexcitabilities) เปรียบเสมือนเมฆดำที่ก่อให้เกิดหายนะ สร้างไข่มุกจากความระคายเคือง เพราะเด็กกลุ่มนี้มีเฉพะพลังในการตอบสนองกับสิ่งเร้ารวดเร็วและมากมายสลับซับซ้อนพิสดาร ที่มีรูปแบบในการตอบสนองต่างๆ กันไป ตามลักษณะของเด็กแต่ละคน ที่มีวิธีการย่อยข้อมูลและสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ความเข้มข้นทางความคิด การคิดที่กว้างขวาง บางครั้งก็มีความสับสนอลหม่าน วุ่นวาย อย่างลึกซึ้งภายใน ก่อให้เกิดความเจ็บปวดจากความรู้สึกนึกคิดของคนอื่น เนื่องจากระดับความคิดคำนึงเกี่ยวกับจริยธรรมสูงกว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับตนเองสูงกว่าคนทั่วไป มีความปรารถนาที่ยิ่งใหญ่ที่จะอุทิศตนให้กับสังคม พัฒนาการเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้ว

ซึ่งเป็นผลพวงของแรงกดดันภายในกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอก

ในขณะที่เด็กทั่วไปอาจคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งในเวลาเดียว แต่เด็กที่มีลักษณะ OES มีความคิดคำนึงหลายๆ เรื่อง จากพลังแรงของศักยภาพที่แฝงอยู่ภายใน แม้เวลาเล่นก็พากับเพื่อน ในใจอาจคิดถึงสิ่งที่ยังค้างใจในหนังสือที่อ่านค้างไว้ ความขัดแย้งภายในที่เกิดขึ้นเรื่อยๆ เป็นจุดเริ่มต้นของการไฝหารูปแบบการแก้ปัญหา การสร้างคุณค่าในตนเองภายหลัง จังหวะของการสร้างรูปแบบทางคุณค่านี้เองที่สามารถพลิกผันทำให้คนที่มีศักยภาพเท่ากัน มีพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่างกันราวฟ้ากับดินได้

ดาบอรสกี (1972) อธิบายไว้ว่า เมื่อสภาวะอารมณ์จินตนาการและสติปัญญาถูกกระตุ้นเมื่อใด ก็เกิดภาวะการพัฒนาความคิดที่พบจากพัฒนาการของอัจฉริยบุคคลทั้งหลายรวมทั้งผู้ที่มีความสามารถพิเศษ จะเห็นได้ชัดว่าสภาวะอารมณ์และสติปัญญาเป็นตัวจักรสำคัญที่จะส่งผลให้ผู้มีโครงสร้างทางความคิดประเภท EOS พัฒนาโครงสร้างพฤติกรรมของตน สิ่งนั้นหมายถึงว่า แรงกระตุ้นจากทั้งสภาวะอารมณ์และสติปัญญาอาจไม่ได้ส่งผลทางบวกเสมอไป เมื่อใดก็ตามที่ระบบการกระตุ้นไปก่อให้เกิดการสร้างความคิดที่ซับซ้อนที่แฝงไปด้วยโลภะ โทสะ โมหะ หรือแรงจูงใจทางลบใดๆ ก็สามารถส่งผลร้ายต่อสังคมได้อย่างรุนแรง

ประจักษ์พยานของการเกิดสภาวะดังกล่าวพบได้ในงานวิจัยที่ศึกษาบุคคลที่มีความสามารถโดดเด่น และอาชญากรระดับโลกที่สืบสานมานับพันปี ยกตัวอย่างเช่น เรื่องราวของผู้ที่ได้สร้างประวัติศาสตร์โลกไว้สัก 2-3 ท่าน

ระยะแรกเป็นลูกของโสเภณีที่คลอดลูกแล้วไม่สามารถจัดการ

รับผิดชอบชีวิตลูกได้ และไม่สามารถเลี้ยงชีพได้จากมีลูกอ่อน แต่ด้วยโชคชะตาของทารกคนนั้นก็ให้มีผู้มาพบเห็น คือ เป็นถึงเจ้าชายแห่งแคว้นมคธมาพบแล้วนำไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม แต่ผู้คนทั่วไปก็ทราบความเป็นมาของเด็กคนนี้เป็นอย่างดี หลายๆ ครั้งเมื่อเล่นเพื่อนเด็กๆ ก็ถูกละเมิดเหยียดหยันเหยียดหยาม ว่าเป็นลูกไม่มีพ่อไม่มีแม่ ตามทฤษฎีของดาบอรสก็ก็ต้องถือว่าเด็กคนนี้ได้ถูกแรงกระตุ้นภายนอก ยั่วให้หาหนทางจัดการกับภาวะขัดแย้งภายในที่รุนแรง เพราะเด็กชายคนนี้ไม่ใช่เด็กธรรมดาแต่เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับสูงยิ่ง เด็กคนนี้ได้พกพาสิ่งที่เพื่อนเหยียดหยันมาสร้างภายในที่มีคุณค่าเพิ่มค่าให้ตนเองในอนาคตข้างหน้า โดยหาหนทางที่จะต้องสร้างความสามารถสร้างชื่อเสียง และคุณประโยชน์ให้ผู้อื่นจนเป็นที่ยอมรับได้ในประวัติศาสตร์ไม่ได้บันทึกความเจ็บปวด ซอกซ้าขมขื่น ของเด็กชายคนนี้ไว้แต่อย่างใด แต่ได้บันทึกว่าท่านพยายามเสาะหาสถานที่เล่าเรียน เพียงขออาศัยคนต่างๆ เพื่อเดินทางไปแหล่งอารยธรรมแห่งวิชาการสมัยโบราณ คือ เมืองดักกลีลา ฝากตนเป็นศิษย์อาจารย์ทิศาปาโมกข์ ศึกษาเล่าเรียนแพทย์แผนโบราณ ถึง 7 ปี จนจบการศึกษาแล้ว จึงกลับมายังบ้านเกิดเมืองนอน ก่อนกลับอาจารย์ให้ทำข้อสอบข้อเดียว คือ ให้ไปหาพืชที่ไม่สามารถทำยาได้ ท่านไปศึกษามาที่เรียกสมัยใหม่ว่าโดยการใช้วิธีศึกษาค้นคว้าวิจัย เชิงทดลอง เมื่อศึกษาแล้วท่านได้กลับไปบอกอาจารย์ว่า “ไม่มีพืชอะไรที่ทำยาไม่ได้” อาจารย์จึงบอกว่าสอบผ่านด้วยคะแนนเกินร้อย เพราะแสดงว่าได้เรียนรู้จนทะลุถึงหัวใจของศาสตร์แห่งการรักษาแผนโบราณ ท่านผู้นี้ต่อมาได้ถวายตัวรักษาพระเจ้าพิมพิสารจนเป็นที่เชื่อถือ และได้ทำการรักษาพระพุทธองค์จน

เป็นแพทย์ประจำตัวของพระพุทธองค์ ที่มีชื่อและถือว่าเป็นบิดาแห่งแพทย์แผนโบราณที่คนยังให้ความเคารพนับถือจนถึงปัจจุบัน คือ ท่าน ชิวโกมารภัจ

อีกรายหนึ่งก็เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับสูงในประวัติศาสตร์ ท่านเป็นคนเฉลียวฉลาด เป็นถึงโอรสพระเจ้าปเสนทิโกศล เกิดจากลูกนางทาสีคากะ ที่กษัตริย์คากะส่งไปให้แต่งงานกับพระเจ้าปเสนทิโกศล เพราะไม่เต็มใจที่จะส่งขัตติยนารีของตระกูลคากะ เลยส่งนางทาสีไปแทน ต่อมาโอรสชื่อวิฑูททะ วิฑูททะกลับไปเยี่ยมพระเจ้าตาด้วยเข้าใจผิดคิดว่าเป็นวงศ์ญาติ เมื่อมาถึงก็ถูกเขาเย้ย เอาน้ำนมมาราดล้างมลทิน ถือว่าเป็นความอุปมุงคลล้างเสนียดจัญไร เด็กคนนี้เมื่อได้รับแรงกระตุ้นก็เกิดความโกรธ ความอับอายอับยศ จนเป็นความพยาบาทอย่างรุนแรง จนเกิดปณิธานที่จะฆ่าล้างตระกูลพวกคากะให้ได้ ความคิดเช่นนี้เหมือนเมล็ดพืชที่ถูกหว่านนับแต่ได้ รับประสบการณ์ที่อับยศต่อตนเอง หากเขาฉลาดน้อยกว่านี้จะมีพลังทางความคิดน้อยกว่านี้เหตุการณ์ที่น่าสลดในเวลาต่อมาคงไม่เกิด หรือหากมีคนคอยชี้แจงความผิดถูก สั่งสอนให้เห็นทางธรรม ประวัติศาสตร์ของคากะคงยังต่อเนื่องมาจนปัจจุบันก็อาจเป็นได้

แต่ความแค้นในเรื่องที่ถูกบ่มเพาะจนกระทั่งพระเจ้าโอรสได้ราชสมบัติแทนสมเด็จพระพ่อแล้วก็ดำเนินการตามที่ตนเองรอคอยมาเป็นเวลานานสิบปี คือการฆ่าล้างตระกูลคากะ เอาเลือดพวกคากะมาล้างพระบาท สำเร็จแม้ว่าครั้งแรกทำการไม่สำเร็จ เนื่องจากพระพุทธองค์เสด็จมาห้ามก่อนถึงสามครั้ง แต่ครั้งสุดท้ายก็ทำการจนสำเร็จ พวกคากะส่วนใหญ่ถูกประหารอย่างทารุณ แม้ว่าอาจมีคากะหลงเหลืออยู่บ้าง ก็คงอยู่อย่างหลบซ่อน และวงศ์คากะก็

หายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ โลกนับแต่บัดนั้น

การฆ่าล้างตระกูล ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ฆ่าล้างชาติมิใช่เกิดขึ้นเพียงคนเดียว แต่เกิดซ้ำแล้วซ้ำเล่าในประวัติศาสตร์มนุษย์ ที่สามารถเช่นฆ่ามนุษย์ด้วยกัน ได้ด้วยความเชื่อผิดๆ ด้วยปมภายในใจของผู้ฆ่าเอง ด้วยการใช้หลักการฉ้อโกงที่ผิดๆ ได้เอื้ออ้างความมั่นคง ปลอดภัยของกลุ่มพวกของตนเอง ที่ดาบรอสกี เห็นว่าเป็นคนที่อยู่ในระดับที่ 1 พร้อมที่จะเหยียบโหด ทำลายล้างและทำทุกอย่างให้ได้มาซึ่งความต้องการของตนเอง คนเหล่านี้ที่สร้างประวัติศาสตร์แห่งความอัปยศให้กับมวลมนุษยมิใช่คนด้อยสติปัญญา แต่พวกเขาบางคน อาจเป็นกลุ่มคนที่สามารถเป็นอัจฉริยะบุคคลได้ หากเขานำศักยภาพที่มีอยู่ เป็นพื้นฐาน มุ่งมั่นเพื่อประโยชน์ของสังคม จากการกระทำดังกล่าวเราก็สามารถเห็นได้ในโลกปัจจุบันว่าคนที่มีความฉลาด สติปัญญาสูง ไม่สามารถก้าวข้ามกระแสของความต้องการตนเองได้ เพราะศักยภาพทางอารมณ์ไม่ผสมกลมกลืนกับสติปัญญาได้ เราจึงเห็นผู้มีสติปัญญาดีฆ่าตัวตายเพราะผิดหวังเรื่องต่างๆ เช่น ธุรกิจล้มเหลว เรียนไม่ได้เกียรตินิยม ฯลฯ

ทฤษฎีของดาบรอสกี ก็นับเป็นทฤษฎีที่อธิบายชัดเจนถึงธรรมชาติ และกลไกทางความคิดและจิตใจของผู้ที่มีความสามารถพิเศษ และทฤษฎีของเขาใช้กลุ่มตัวอย่างจากคนที่มีความสามารถพิเศษสาขาต่างๆ เพื่ออธิบายประสบการณ์ส่วนตัวที่เขาประสบหรือเชื่อมั่นซึ่งถือว่าเป็นทฤษฎีที่สร้างความตระหนัก และทำให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของคนกลุ่มที่ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ทฤษฎีของเขายังเป็นเครื่องช่วยอธิบายให้เห็นชัดว่าเพราะเหตุใดบางครั้งคนเก่งกับคนดีอาจไม่ใช่คนๆ เดียวกัน การสร้างคนเก่ง คนดี

ได้เราต้องนึกถึงโครงสร้างอื่นที่ช่วยคนเก่ง คนที่มีศักยภาพสูงให้มีโอกาสเป็นคนดีให้มากที่สุด ให้คนรอบข้างเข้าใจเขาให้มากที่สุด ทั้งความคิดจิตใจ ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้เพราะขาดการจัดการที่ดีโดยที่ไม่คาดหวังว่าเด็กเก่งเด็กฉลาดต้องสามารถเรียนรู้อะไรๆ ได้เอง และสามารถแก้ไขภาวะความยุ่งยากทั้งด้านความคิด ด้านอารมณ์ได้ด้วยตนเอง หรือสามารถช่วยเหลือตนเองได้ทุกอย่าง

การนำทฤษฎีของดาบรอสกีเข้ามาปรับใช้ในการพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้นอาจทำได้โดย

1. เล่าประวัติของบุคคลสำคัญของโลกที่ได้เสียสละชีวิตอุทิศชีวิตของตนเองเพื่ออุดมการณ์ หรือการช่วยเหลือผู้อื่น ผดุงความยุติธรรมไว้ในโลก ให้เห็นว่าบุคคลเหล่านี้มีอยู่จริง ซึ่งถือว่าเป็นฐานประสบการณ์ที่สำคัญสำหรับเด็กกลุ่มนี้
2. ให้ฝึกการแก้ปัญหาที่ใช้ปมซับซ้อน ที่ต้องใช้เกณฑ์หลายๆ เกณฑ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความต้องการส่วนตัว ความต้องการของสังคม จริยธรรม ผลกระทบภายนอก ฯลฯ เพราะโดยพื้นฐานเด็กพวกนี้เป็นเด็กที่ต้องการโจทย์ที่ซับซ้อนพอที่จะไปป้อนโครงสร้างภายในที่อาจเรียกว่าเป็นโครงสร้างของกลุ่มพวก OES
3. ทำกิจกรรมทางปัญญาผสมผสานกับทางอารมณ์ สังคม เพื่อการผสมผสาน ไม่แปลกแยกระหว่างความสามารถทางสติปัญญากับความสามารถทางอารมณ์สังคม ซึ่งสามารถใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีปัญหาท้าทาย

หรือการเพิ่มความตระหนักรู้ทางด้านอารมณ์ สิ่งที่ทำให้เขามีหนทางที่จะปรับตัว มีบุคลิกภาพที่ยืดหยุ่น สามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อความพร้อมที่จะเป็นผู้นำด้านต่างๆ ได้ในอนาคต

4. การฝึกฝนทักษะชีวิต เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน การเสียสละ การมองโลกในแง่ดี การแก้ปัญหาในทางสร้างสรรค์ ความมุ่งมั่น ทุ่มเทสำเร็จ มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะที่จะสามารถทำให้สติปัญญาที่มีอยู่นั้น สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อสังคม

จุดมุ่งหมายในการฝึกฝน ในแนวทางของตามบรอสกี จึงไม่ใช่เพื่อมุ่งให้เด็กมีชื่อเสียง หรือได้รับประโยชน์เพื่อตนเอง หากทฤษฎีของเขามุ่งให้มนุษย์รับใช้ผู้อื่นตามอุดมการณ์ที่ควรจะเป็น ที่จะต้องให้ความมั่งคั่งภายในใจของบุคคลที่มีศักยภาพสูงกว่าคนอื่นช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า (อุษณีย์ โพธิ์สุข, 2542)

ในการจัดการปรับโครงสร้างหรือการใช้เทคนิคทางการปรับพฤติกรรมทางการศึกษา เราสามารถนำเอาทฤษฎีต่างๆ เข้ามาประกอบเพื่อช่วยให้การจัดการได้ชัดเจนขึ้น เช่น การศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีทางบุคลิกภาพที่ใช้กับคนทั่วไป การเข้าใจเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ การจัดกิจกรรมโดยใช้วิธีสานสัมพันธ์ (กลุ่มสัมพันธ์) ฯลฯ มาสนับสนุนการดำเนินการ นอกเหนือจากการปรับโครงสร้างแบบเป็นทีม โดยที่จะต้องนำมาปรับให้เข้ากับธรรมชาติ และความต้องการของเด็กกลุ่มนี้ให้เหมาะสม

กรณีตัวอย่าง

1. กรณีศึกษา : หนุ่ม เด็กชายวัย 9 ปี

หนุ่มเป็นเด็กชายอายุ 9 ปี หน้าตาน่ารัก หนุ่มเป็นลูกคนที่ 2 และมีพี่สาวหนึ่งคน อายุ 20 ปี เรียนอยู่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่ง คุณพ่อ คุณแม่ มีอายุ 50 ปี แล้วทั้งคู่ สาเหตุที่คุณพ่อ คุณแม่ พามาพบอาจารย์ที่คลินิกการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพราะน้องหนุ่มไม่ยอมไปโรงเรียนมาตั้งแต่ปิดเทอมแล้ว พ่อ แม่ ก็เป็นทุกข์ ใจมากที่ลูกชายไม่ยอมไปโรงเรียน หนุ่มบอกว่า “ไปโรงเรียนทุกข์มากกว่าอีก” คุณพ่อ คุณแม่ และพี่สาวพูดอย่างไรก็ไม่ยอม คุณพ่อ คุณแม่ ก็เลย พามาพบท่านอาจารย์ที่คลินิก น้องหนุ่มเล่าให้ฟังว่า เทอมที่แล้วไปเรียนบ้าง ไม่ไปเรียนบ้าง เรียนมั่ง หลับไปมั่ง ก็ยังสอบได้ดีๆ น้องหนุ่มเบื่อโรงเรียนมากๆ ไปโรงเรียนก็เรียนสิ่งที่รู้แล้วน่าเบื่อ เรียนเองอยู่บ้านดีกว่า พี่สาวของน้องหนุ่มเล่าให้ฟังว่า น้องหนุ่มเขาเป็นที่ปรึกษาให้พี่เสมอเมื่อพี่มีปัญหา น้องหนุ่มจะช่วยแก้ปัญหาได้เสมอ แม้กระทั่งช่วยติววิชาที่จะสอบให้พี่ได้ แต่พอปัญหาของตัวเองแล้วแก้ไม่ได้

จะเห็นได้ว่าปัญหาของน้องหนุ่มเป็นปัญหาหลักของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มที่มีสติปัญญาสูงโดยเฉพาะพวกที่มีไอคิวสูง 135 ขึ้นไป มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนปกติ

เมื่อพิจารณาความคิดเห็นจากทางฝ่ายคุณครู โรงเรียนของน้องหนุ่ม หรือเด็กที่มีลักษณะประเภนี้ ก็จะอยู่ในข่ายเด็กฉลาด....แต่ไม่สนใจเรียนบ้าง ฉลาดแต่ไม่ชอบสังคมกับใครบ้าง ฉลาดแต่เกรงไม่รับผิดชอบบ้าง กรณี

ปัญหาเช่นนี้ที่คลีนิกพบบ่อยๆ ทั้งที่ครอบครัวก็ดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิด แต่โรงเรียนมักคิดว่าปัญหามาจากครอบครัว ทำให้มองข้ามรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริงมาจากระบบการศึกษาที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่ไม่เหมือนกับเด็กปกติ

2. กรณีศึกษา : เด็กชายท้อป

เด็กชายท้อป อายุ 14 ปี เป็นลูกคนขับแท็กซี่ แม่มีอาชีพขายของหาบเร่เล็กๆ น้อยๆ เด็กชายท้อปมีน้อง 2 คน ครอบครัวของท้อปอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดคลองเตย ขณะนี้ท้อปเรียนอยู่ ม.2 แต่สอบตกทุกวิชา คุณพ่อคุณแม่ ของน้องท้อป เล่าให้ฟังว่า ตอนเป็นเด็ก ท้อปเฉลียวฉลาดมากจดจำอะไรได้แม่นยำ ช่างซักช่างถาม แก้ปัญหาต่างๆ เก่งมาก ก่อนเข้าเรียน พ่อแม่ และเพื่อนบ้านต่างทึ่งในความสามารถของท้อป เช่น ถ้ามีใครอ่านหนังสืออะไรให้ฟังเพียงรอบเดียวก็จำได้ไม่ตกหล่นชอบคิดประดิษฐ์ของสิ่งต่างๆ พ่อแม่ต่างก็เชื่อว่าถ้าลูกโตขึ้นลูกต้องเรียนเก่ง เรียนดี และต้องเป็นใหญ่เป็นโตแน่ๆ เมื่อโตขึ้นต่อมาเมื่อท้อปเข้าเรียนทุกสิ่งทุกอย่างก็ไม่ได้เป็นดังเช่นที่พ่อแม่คิด การเรียน อ่าน เขียน เป็นเรื่องที่ยากสำหรับท้อปแล้ว แต่เด็กทั่วไปก็สามารถทำได้ ซึ่งเด็กข้างบ้านท้อปที่ดูแววแล้วบอกว่าไม่ค่อยฉลาด แต่เมื่อเทียบกับท้อปแล้วกลับทำไม่ได้

ปัญหาของท้อป ในขณะนี้คือมีปัญหาในด้านการเรียนมาก อ่านหนังสือแทบจะไม่ค่อยออกหรือออกก็ลำบากมาก เขียนตัวสะกดอะไรต่างๆ ก็ผิดพลาดหมด ครูก็รู้ว่าเป็นเด็กที่มีความคิดว่องไว เฉลียวฉลาด แต่มีปัญหา

เวลาเรียน นอกจากนั้นยังชวนเพื่อนๆ เล่นไปไม่สนใจเรียน บางครั้งก่อความวุ่นวายในชั้นเรียนจนทางโรงเรียนต้องไล่ออก พ่อ แม่ พยายามติดต่อกับทางโรงเรียนเพื่อขอข้อมูลและปรึกษาหาทางออกให้กับเด็ก ทางโรงเรียนก็อธิบายให้พ่อ แม่ ฟังว่าทางโรงเรียนก็ได้พยายามให้ครูบางคนสอนทบทวนให้แต่ท้อปก็ไม่สนใจเรียน ซึ่งครูก็บอกว่าครูยังมีเด็กอื่นๆ ที่ต้องดูแลอีกมากมาย และโรงเรียนนี้ก็รับแต่เด็กที่ปกติ ไม่รับเด็กที่มีปัญหา

ทางมูลนิธิเอกชนที่ดูแลน้องท้อปได้ให้ข้อมูลว่า เด็กคนนี้มีระดับสติปัญญาสูงมาก ซึ่งได้รับการตรวจสอบโดยนักจิตวิทยา เมื่อครูอธิบายท้อปก็เข้าใจเป็นอย่างดี แต่พอครูเขียนที่กระดานหรือให้ท้อปเขียนจะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่น่ายากยากเขี่ยเสียเหลือเกิน จากการสัมภาษณ์และข้อมูล พ่อ แม่ ครู และมูลนิธิเอกชนได้ให้มานั้น ทางคลินิกการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้วินิจฉัยแล้วคาดว่าเด็กคนนี้น่าจะเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (Learning Disability) หรือเรียกสั้นๆ ว่าเป็นเด็ก LD เด็ก LD นี้เป็นภาวะที่มีความบกพร่องของระบบประสาท สมอง ทำให้เกิดอาการต่างๆ กันไป เด็กกลุ่มนี้มีภาวะบกพร่องแบบซ่อนรูป หน้าตาน่ารักเหมือนเด็กปกติโดยทั่วไป ถึงแม้ว่าหูไม่ได้หนวก และตาก็ไม่บอด บางคนก็มีภาวะการเป็น LD มากน้อยแตกต่างกันไป เช่น เด็กบางคนอาจเขียนตัวอักษรกลับหน้ากลับหลัง เวลาอ่านหนังสือก็อาจข้ามตัวสะกดหรือข้ามบางตัวไปทำให้อ่านหนังสือผิดๆ ถูกๆ บ้างหรืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ทั้งๆ ที่อาจเป็นอัจฉริยะแบบไมเคิล แองเจโล่ ที่เขียนหนังสือกลับหน้ากลับหลังหมด บางคนได้ยินแต่ไม่เข้าใจความหมาย

ปัญหาในลักษณะนี้ เป็นปัญหาของเด็กจำนวนไม่น้อย โดยประมาณแล้วเด็กกลุ่มนี้มีอยู่ถึง 1-30% แล้วแต่ใครจะให้นิยามหรือกำหนดความรุนแรง นับได้ว่าเป็นเด็กกลุ่มใหญ่พอสมควร แต่การให้ความช่วยเหลือดูแลยังเป็นปัญหาสำคัญอยู่ไม่น้อย ทางโรงเรียนก็ไม่มีใครรู้ ทราบว่าเด็กมีปัญหา ไม่ตั้งใจเรียน ปัญหาบางอย่างง่าย ๆ บางทีอาจเรื้อรัง ถ้าปล่อยทิ้งไว้นานถ้าไม่ได้รับการแก้ไข จึงเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ถ้าหากเด็กหลายๆ คนยังมีลักษณะเช่นเดียวกับ ท้อป แทนที่จะได้ให้ความเฉลียวฉลาดที่มีอยู่แต่กลับปล่อยทิ้งไปอย่างน่าเสียดาย ถ้าเราได้มีการตระหนักและร่วมกันช่วยเหลือหลายๆ ฝ่าย รวมทั้งจัดการศึกษาให้เหมาะสมตามศักยภาพของเด็กเราอาจจะได้คนอัจฉริยะขึ้น ดังเช่นไมเคิล แองเจโล่ หรือ บุคคลอื่นๆ อีกหลายคน

3. กรณีศึกษา : เด็กชายแทน

เด็กชายแทนเป็นเด็กน่ารัก อายุ 9 ปี รูปร่างผอมบาง ผิวขาว แทนมักจะถูกครูตำหนิเสมอว่าก่อความสงบของชั้น และบางครั้งจึงโดนครูบางคนทำโทษอย่างรุนแรง ผลการเรียนของแทนอยู่ในระดับปานกลาง แทนมีความสนใจด้านวิทยาศาสตร์อย่างชัดเจน เช่น เมื่อเด็กๆ แทนชอบเอาต้นไม้มาจัดกลุ่ม จัดหมู่ จัดพวก เพาะปลูกต้นไม้ คิดหาวิธีแพร่พันธุ์ไม้อยากส่งพันธุ์ไม้ออกขายทั่วโลก เมื่อโตขึ้นเห็นหนังสือประเภทอิเล็กทรอนิกส์ ก็อยากลอง อยากทำ ครั้งแรกแม่ไม่ได้ซื้อให้ แทนก็ใช้วิธีจัดจางจรไฟฟ้าและคำอธิบายประกอบต่างๆ แล้วนำมาทำเองที่บ้าน แม่เห็นแทนสนใจสิ่งเหล่านี้

นั้นมาก แมกก็เลยซื้อหนังสือให้และซื้อเครื่องมือให้ประกอบเครื่องไฟฟ้าที่น้องแทนอยากทำ

เมื่อน้องแทนนำอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ประกอบเสร็จแล้วไปให้เพื่อนที่โรงเรียนดู เพื่อนบางคนก็แอบเอาไปดูอย่างสนใจ ทำให้ชั้นเรียนไม่เป็นระเบียบ น้องแทนก็โดนครูตำหนิ และโดนเพ่งเล็ง สิ่งเหล่านี้กลายเป็นปัญหาก่อความไม่สงบในชั้นเรียน

ธรรมชาติของเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ โดยพื้นฐานจะเป็นคนช่างสังเกต อยากเห็น อยากเรียนรู้จากการทำมากกว่าการนั่งฟังการสอนแบบที่โรงเรียนทั่วไปปฏิบัติอยู่ และในหลายๆ ครั้งที่เด็กอาจจะหมกมุ่นอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น อาจจะคิดประดิษฐ์งานชิ้นใดชิ้นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง แต่ระบบเวลากดครั้งกันทุก 50 นาที ก็ยังทำให้ผมนั้นต้องสะดุดลงได้ ยิ่งถ้าหากเจอการสอนที่ไม่เหมาะสมกับวิธีการเรียนหรือลีลาการเรียนรู้ (Learning Style) ของเด็กก็ต้องสับสนด้วยพฤติกรรมที่เป็นปัญหาไม่สนใจเรียน เรียนอ่อน ต่อต้านครูและกิจกรรม ฯลฯ

อาการเหล่านี้ คือ ปัญหาทางพฤติกรรมซึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมกับตัวเด็กมากกว่า ปัญหาที่เกิดจากลักษณะทางกายภาพของเด็ก เช่น สภาวะการทำงานของสมอง การทำงานของระบบต่อมไร้ท่อที่ทำให้สารเคมีในร่างกายของเด็กผิดปกติไป ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ผิดปกติบางประเภท

ขณะนี้เป็นที่น่าเสียดายว่าเด็กไทยที่มีศักยภาพสูงมาก แต่ขาดความสุขที่โรงเรียน จะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาคคล้ายกับปัญหาของน้องแทน บาง

คนมีไอคิวสูงมากแต่เรียนได้ศูนย์ทุกวิชา บางคนกลัดกลุ้มอยู่กับการเรียนเลยแก้ปัญหาด้วยการไม่ไปโรงเรียน เด็กเหล่านี้จึงมักถูกรูปรูปเองว่าเป็นเด็กที่มีปัญหา

4. กรณีตัวอย่าง : น้องเด่น

น้องเด่นเป็นเด็กชายอายุ 10 ปี มีพี่สาวหนึ่งคน พ่อ แม่ มีการศึกษาสูงและฐานะทางเศรษฐกิจดี เมื่อวัยเด็กเล็กอยู่กับคุณแม่อีกเริ่มมองเห็นแววที่แตกต่างจากพี่ คือมีการพัฒนาทางกายบางอย่างล่าช้า เช่น นั่งช้ากว่าเด็กปกติ อายุขวบกว่ายังไม่เรียกชื่อ พ่อ แม่ แต่กลับอ่าน A B C D และพูดจำนวนตัวเลขหนึ่งถึงสิบได้ และมีความซนมากต่างจากเด็กทั่วไปจน พ่อ แม่ ต้องผลัดกันรับประทานอาหารเช้า เพราะน้องเด่นเป็นคนที่ดีดอยากจะทำอะไรก็ทำไม่สนใจใคร ว่าใครจะคิดอะไร

พออายุได้ 2 ปี น้องเด่น เริ่มพูดสื่อสารกับพ่อ แม่ได้ แต่ก็ต้องหยุดชะงักไปเพราะต้องย้ายครอบครัวไปอยู่ต่างประเทศ และน้องเด่นก็ได้เข้าเรียนโรงเรียนอนุบาลที่ต่างประเทศ ครูประจำชั้นจะมีรายงานความประพฤติของน้องเด่นที่ซนมาก ขาดกฎ กติกาของสังคมจนครูรับไม่ไหว ทุกคนเริ่มรู้ว่าน้องเด่นนั้นไม่เหมือนเด็กคนอื่น ต้องไปโรงเรียนพิเศษฝึกด้านภาษา หลังจากที่นักจิตวิทยา จิตแพทย์ ครู ฯลฯ ประชุมและลงความเห็นว่าน้องเด่นขาดทักษะด้านการสื่อสารกับคนอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาความซน และพูดไม่รู้เรื่อง แต่น้องเด่นก็มีความสามารถที่เด่นหลายอย่างสมชื่อน้องเด่น เช่น เมื่ออยู่ชั้นอนุบาลก็สามารถบวกเลข 2 หลักได้โดยไม่มีใครสอน และสามารถหา

คำตอบต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วเกินเด็กอื่นๆ ต่อจากนั้นน้องเด่นยังคงมีปัญหาตลอดอย่างคงเส้นคงวา แต่น้องเด่นก็มีความสามารถอันโดดเด่นที่เริ่มแสดงออกมาตลอดเช่นเดียวกัน เช่น สามารถอ่านหนังสือได้เอง อ่านเอนไซโคพีเดีย ตั้งแต่อยู่ชั้น ป.2 น้องเด่นมีภาษาเทียบได้เท่ากับเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะคำศัพท์ต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวมากมาย แต่ที่น่าแปลกคือน้องเด่นยังขาดความสามารถที่จะสื่อสารกับคนอื่นๆ ได้ แต่น้องเด่นแสดงออกอย่างชัดเจนถ้าหากว่าเรื่องนั้นน้องเด่นสนใจ ถ้าเรื่องใดที่น้องเด่นสนใจไม่นานน้องเด่นก็เรียนรู้ได้ แต่ถ้าเรื่องไหนที่ไม่สนใจน้องเด่นก็จะไม่รับเรื่องนั้นเลย

พัฒนาการทางสติปัญญา ของน้องเด่นเป็นเรื่องที่บุคคลรอบข้างรู้จักดีไม่ว่าจะเป็นครู เพื่อนหรือใครๆ ที่รู้จัก แต่ในขณะเดียวกันพัฒนาการทางด้านสังคมยังสับสนและต่างจากเพื่อนเด็กอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด ครูทั้งหมดลงความเห็นว่าเด็กที่มีสมาธิบกพร่อง (Hyperactivity) ต้องใช้ยาควบคุมความไม่อยู่นิ่งของน้องเด่น ถึงกระนั้นคนอื่นๆ ยังมองว่าน้องเด่นเป็นตัวตลก เช่น ไปห้องน้ำแล้วหาทางกลับไม่เจอ ปัสสาวะก็ไม่รู้ดื่บ ทำตัวหายไปจากห้องโดยไม่บอกกล่าวใครๆ แต่ไปอยู่ที่ห้องสมุด ฯลฯ สำหรับเรื่องเรียนนั้นน้องเด่นเรียนรู้อะไรได้เร็วมาก ไม่ว่าจะเป็นสอนอะไรน้องเด่นก็เรียนรู้อะไรได้อย่างรวดเร็วเกินเด็กวัยเดียวกันและโตกว่าหลายชั้นเลยทีเดียว

ทุกวันนี้ปัญหาต่างๆ ของน้องเด่นยังมีสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัว การช่วยเหลือตนเอง และปัญหาก็มากขึ้นเมื่อน้องเด่นต้องกลับเมืองไทย เนื่องจากที่นี่ไม่มีชั้นเรียนพิเศษ ไม่มีโครงการพิเศษ ไม่มีครูพิเศษ

ไม่มีใครที่คอยให้ความสนใจเด็กเก่งพิเศษ อย่างนี้ไม่เหมือนกับต่างประเทศที่น้องเด่นเคยอยู่ ปัญหาเช่นน้องเด่นนี้เราจะทำอย่างไรดี

น้องเด่นเป็นเด็กที่มีลักษณะพิเศษที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ต้องพึ่งพาทั้งจิตแพทย์และผู้เชี่ยวชาญ โดยภาพรวมแล้วทั้งครู หมอ พ่อ แม่ และนักการศึกษาพิเศษต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ทางโรงเรียนควรเอื้อให้เด็กมีโอกาสเรียนได้ตามความสามารถ อาจให้ยกเลิกการเรียนบางวิชา และซ่อมเสริมการเรียนในบางวิชาที่เด็กเรียนอ่อน เช่น วิชาที่ช่วยพัฒนาการทางกาย และทางสังคม เป็นต้น ขณะเดียวกันต้องประสานงานกับแพทย์ว่าการให้ยาบำบัดของแพทย์จะส่งผลทางพฤติกรรมในระยะสั้นๆ อย่างไร โดยผู้ปกครองต้องให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และอาการของน้องเด่นนี้ต่อมาในวงการแพทย์เพิ่งให้ชื่อว่าแอสเบอร์เกอร์ ซิมโดรม (Asperger Syndrom) ซึ่งเป็นอาการที่ผู้เป็นอาจฉลาดระดับอัจฉริยะ แต่มีความยากลำบากในการอยู่ร่วมกับสังคม เพราะภาวะบกพร่องทางสมองบางส่วนที่ก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้ทางสังคม การควบคุมกล้ามเนื้อ หรือเสียงพูด มีใช้อาการ Hyperactivity อย่างที่โดนกล่าวหาไว้ตั้งแต่ต้น

ลักษณะปัญหาของน้องเด่นนั้นต้องอาศัยความร่วมมือ ความเข้าใจ ความอดทน และความพยายามอย่างหนักของพ่อ แม่ เป็นสำคัญ ในกรณีของน้องเด่นนี้จำเป็นที่จะต้องได้รับการศึกษาพิเศษที่ไม่เหมือนใคร หากทางโรงเรียนและผู้ปกครองเข้าใจก็อาจจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเด็กได้อย่างเต็มที่

5. กรณีตัวอย่าง : น้องขวัญ

น้องขวัญเป็นเด็กฉลาด อายุ 4 ปี หน้าตาน่ารัก ร่าเริง แจ่มใส เวลา น้องขวัญเจอแขกแปลกหน้าก็จะยิ้มทักทาย พูดคุยด้วยอย่างจะฉาน ไม่เคอะเขิน ซึ่งต่างจากเด็กอื่นที่ต้องไปแอบหลบอยู่หลังพ่อ แม่ น้องขวัญนอกจาก มนุษย์สัมพันธ์ที่เป็นเยี่ยมแล้ว ความสามารถอื่นๆ ก็มีมากกว่าเด็กในวัยเดียวกัน เช่น ร้องเพลง รำไทย อ่านหนังสือยากๆ ฯลฯ

คุณพ่อ คุณแม่ น้องขวัญเล่าให้ฟังว่า เมื่อน้องขวัญอายุได้ 8 เดือน ก็สามารถพูดประโยคสั้นๆ ได้ พออายุได้ 2 ปี ก็อ่านหนังสือได้เลย จากนั้น น้องขวัญก็แสดงความสามารถทางดนตรีออกมา เพลงใหม่ๆ ส่งให้น้องขวัญ 2-3 วัน ก็สามารถจดจำและร้องได้โดยไม่คร่อมจังหวะ และยังคิดทำทำเต้น ประกอบเพลงนั้นๆ อีกด้วย เป็นที่น่าแปลกที่ว่าครอบครัวนี้ไม่มีใครถนัดด้าน ดนตรีเลยสักคน แต่เมื่อเห็นลูกชอบ คุณพ่อ คุณแม่ ก็จึงส่งเสริมโดยการ ซื้อวิดีโอเทปดนตรีให้ดู พร้อมกับพาไปเรียนนาฏศิลป์ไทย และขึ้นเวที ประกวดแข่งขันร้องเพลงแสดงความสามารถจนกระทั่งได้รับรางวัลมากมาย

น้องขวัญ ถึงแม้ว่าจะมีความสามารถหลายๆ อย่างแล้ว น้องขวัญก็ ยังมีปัญหาเช่นกันเพียงแต่ว่าปัญหาของน้องขวัญสามารถแก้ไขได้เป็นอย่างดี ไป เช่น น้องขวัญเป็นเด็กที่ชอบซัก ชอบถาม ตามประสาเด็กฉลาด ก็แก้ ด้วยการหาหนังสือมาให้้องขวัญศึกษาด้วยตนเอง ปัญหาที่ยังมีอยู่ทุกวันนี้ คือ น้องขวัญชอบนอนดึก เพราะอยากดูทีวี วิดีโอ อ่านหนังสือจนถึงตีหนึ่ง ตีสอง คุณพ่อ คุณแม่ ต้องหาวิธีโดยไม่ให้นอนกลางวัน และหลอกล่อว่าวันรุ่งขึ้นจะต้องไปพบเพื่อน ไปเรียนรำไทย ฯลฯ น้องขวัญจึงยอมและทำตามและ

ปัญหาสุดท้าย คือ เมื่อโดนคุณพ่อดุไม่ให้ทำอะไรสักอย่างหนึ่ง น้องขวัญจะร้องไห้อาเจียน หนักเข้าคุณพ่อส่งสารจึงดูน้อยลง และพูดจาด้วยเหตุผลอธิบายว่าถ้าอาเจียนแล้วจะไม่ดีทำให้ คอเจ็บ ระยะเวลาๆ อาการที่กล่าวมาก็หายไป

ปัจจุบันน้องขวัญก็เตรียมตัวที่จะไปเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยข้ามชั้นอนุบาลไป เพราะคุณพ่อ คุณแม่ คิดว่าน้องขวัญมีความพร้อมด้านสติปัญญาอยู่แล้ว ทุกวันนี้น้องขวัญก็ช่วยงานบ้าน คุณแม่เป็นพิธีกรรายการเด็กทางโทรทัศน์ ฝึกอ่านหนังสือเรียนซึ่งเป็นของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เรียนรำไทย เรียนวาดเขียน ทำกิจกรรมเรื่อย ๆ ไปจนกว่าจะเข้าเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 คุณพ่อ คุณแม่ น้องขวัญมีความคิดเห็นว่าผู้ปกครองไม่ควรจะหวังพึ่งโรงเรียนให้สอนลูกตัวเองให้ดี พ่อ แม่ จะต้องคอยดูว่าลูกถนัดหรือชอบด้านใด ก็ให้ส่งเสริมในด้านนั้น สิ่งไหนดีไม่ดีไม่ต้องคอยสอนตลอดไป ไม่ใช่ปล่อยให้ป็นหน้าที่ของครูที่โรงเรียน

จากกรณีตัวอย่างของน้องขวัญนั้น คุณพ่อ คุณแม่ เข้าใจและให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างถูกต้องจึงทำให้น้องขวัญมีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ในทางกลับกันถ้าผู้ปกครองไม่เข้าใจ และไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนแล้วละก็ อะไรจะเกิดขึ้นกับน้องขวัญ ยิ่งถ้าส่งไปโรงเรียนแล้วถ้าหากครูและบุคลากรทางโรงเรียนไม่ได้ให้ความสนใจและสนับสนุนแล้วศักยภาพที่เด็กมีอยู่ก็จะสูญเสียไปอย่างน่าเสียดาย

กรณีตัวอย่างดังกล่าวทั้งหมดข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษในแต่ละสาขานั้นมีปัญหา แตกต่างกัน ดังนั้นครูผู้สอนหรือผู้ที่

เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ควรจะได้จัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยสภาพแวดล้อมในห้องเรียนนั้นควรเป็นไปด้วยการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง และควรนำไปเพื่อพัฒนาเด็กทุกๆ ด้าน โดยการจัดประสบการณ์เชิงบวกให้กับเด็กทุกๆ คน ส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับเด็กทุกๆ คน ให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ฝึกให้เด็กมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียน ต้องมีความรู้และความเข้าใจในบุคลิกภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีทักษะในการสังเกตที่ดีสมควรให้ความรัก ความอบอุ่น มีความเมตตา เอื้ออาทรต่อเด็กทุกๆ คน อย่างจริงใจ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ยืดหยุ่น หลากหลาย เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของเด็ก (Learning Style) เป็นส่วนใหญ่ กิจกรรมที่จัดในการสอนแต่ละครั้งไม่ควรซ้ำซาก จำเจ ควรส่งเสริมให้เด็กได้คิดเป็น ฝึกให้เด็กได้เรียนรู้หลากหลาย ได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเองบ้าง ในแต่ละวันควรมีกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้มีการผ่อนคลายบ้าง ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป ให้เด็กได้มีการทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากสภาพแวดล้อมในห้องเรียนแล้ว สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนก็มีส่วนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยสภาพแวดล้อมภายนอกควรส่งเสริม กระตุ้น ยั่วยุ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง (Self Directed Learning or Self-Study) เช่น มีห้องศูนย์วิทย์พัฒนา (Exploring Centre) เป็นห้องเรียนที่สร้างมุมการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง 11 มุม แต่ละมุมออกแบบโดยทฤษฎีพัฒนาทางสมองกับการเรียนรู้ทฤษฎีทักษะคิด

ระดับสูง และทฤษฎีการรับรู้และการเรียนรู้ที่ใช้ในโรงเรียนโครงการศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็ก

การแยกแยะปัญหา

สิ่งที่เป็นปัญหาในด้านการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือนักเรียน คือ โครงสร้างในการแนะแนวและจิตวิทยาในระบบการศึกษาไทยที่วางการศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับงานด้านนี้นัก ทำให้รากเหง้าของปัญหาที่ก่อหวอดเป็นปมตั้งแต่วัยต้นของชีวิต แล้วพัฒนาตัวเองอย่างเงิบๆ โดยปราศจากการดูแลและแก้ไข แล้วคิดว่า “โตไปก็จะเข้าใจเองรู้อย่าง” อาชีพนักแนะแนวจึงเป็นอาชีพไม่ได้รับความสนใจจากวงการศึกษาพอๆ กับกลไกทางด้านจิตวิทยา ไม่เคยถูกปลุกฝังในระบบการศึกษาไทยอย่างถูกต้อง จะเห็นได้จากบุคลากรด้านแนะแนวมีให้ในระดับมัธยม แต่ในระดับประถมศึกษาเพิ่งจะมีความสนใจในระยะที่ผ่านมาไม่นานนักซึ่งหมายถึงว่าหากเด็กที่มีปมปัญหาใดๆ ก็ขาดกลไกมาจัดการตั้งแต่ต้นมือ ด้วยเหตุนี้หากจะแก้ไขกระบวนการแนะแนวและจิตวิทยาจะต้องมีการปรับในเรื่องระบบโครงสร้าง ให้มีความสัมพันธ์และเป็นไปได้จริงในการทำงาน ในอดีตและปัจจุบันที่เป็นอยู่นี้ครูแนะแนวต้องทำงานตามลำพังอย่างไม่มีใครมีความสำคัญ และมักจะไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือด้านจิตวิทยาและการแนะแนวเด็กอย่างจริงจังหรือเป็นงานหลักบุคลากรที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเด็กเมื่อมีปัญหาคือครูประจำชั้นและผู้ปกครอง

สิ่งนี้เองที่สะท้อนให้เห็นความอ่อนแอในเรื่องโครงสร้างทางวิชาการ

จิตวิทยาและการแนะแนวเป็นงานที่ต้องการการจัดการที่เป็นระบบที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เข้ามาสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างถูกวิธี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีการค้นพบวิทยาการที่ก้าวหน้าที่จะมาช่วยเหลือเด็กให้เป็นคนที่สมบูรณ์และเป็นประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตมากกว่าในอดีต

กระบวนการทางวิชาการที่จะช่วยอธิบายเหตุผลและวิธีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีอยู่มากมายทั้งเครื่องมือที่จะช่วยจำแนกปัญหา เครื่องมือช่วยพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์รวมทั้งองค์ความรู้ที่จะช่วยจัดหลักสูตรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตลอดจนกิจกรรมต่างๆ อย่างดีสามารถหวังผลได้หรืออธิบายได้อย่างมีหลักการ

กระบวนการและกลวิธีต่างๆ นับเป็นองค์ความรู้ที่มีความสลับซับซ้อนที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ มาร่วมมือกัน ทำงานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการปฏิบัติการที่เป็นข้อตกลงร่วมกันซึ่งเรียกว่าเป็นการทำงานแบบเป็นทีม (Multidisciplinary Team)

แนวทางการปรับโครงสร้าง Multidisciplinary Team

การปรับโครงสร้างงานแนะแนวในมิติใหม่จะต้องมีโครงสร้างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพทุกๆ กิจกรรม หรือทุกๆ ส่วน ให้ครบวงจรรวมทั้งโครงสร้างของโรงเรียนจะต้องมีระบบโครงสร้างการทำงานแบบ Multidisciplinary Team คือ โครงสร้างที่ทำงานเป็นทีมกับสาขาวิชาชีพที่จะช่วยให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ เพราะจะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาเด็กในเรื่องบุคลิกภาพและจิตวิทยา ฉะนั้นในโรงเรียนควรจะสร้างทีมงานที่

ประกอบด้วยคนหลายฝ่ายที่มีความเชี่ยวชาญที่จะดูแลสุขภาพจิตของเด็ก ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรหลายฝ่าย ซึ่งบุคลากรเหล่านั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคลากรประจำของโรงเรียน แต่อาจอาศัยการสร้างระบบความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่คอยดูแล ถ้ากรณีศึกษาไหนที่รุนแรง และถ้าโรงเรียนมีโครงสร้างและกลไกประสานงานกันในการช่วยเด็กจะทำให้สามารถช่วยเด็กได้อย่างเป็นระบบ และได้ผลมากกว่าที่เป็นอยู่หลายสิบเท่า ฉะนั้นงานแนะแนวจะต้องมีลักษณะ

1. ต้องเป็นระบบที่มีความร่วมมือ มีการแบ่งแยกหน้าที่และขั้นตอนที่ชัดเจน (Multidisciplinary Team)
2. ต้องมีครูแนะแนว ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และมีชั่วโมงแนะแนว รวมทั้งต้องระบุ (Define) ให้ชัดเจนว่าชั่วโมงแนะแนวนั้นมีความหมายอย่างไร
3. ครูทุกคนจะต้องเข้าใจหลักการแนะแนว ครูประจำชั้นจะต้องรู้ว่าปัญหาคืออะไร แล้วส่งต่อให้ครูแนะแนวอย่างไร ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าครูทุกคนจะต้องเป็นนักแนะแนว แต่หมายความว่า จะต้องเป็นผู้ช่วยครูแนะแนว และมองเห็นปัญหาเด็กได้แล้วส่งต่อได้ (กรมวิชาการ. 2541 : 7 : อ้างอิงจากอุษณีย์ โพธิ์สุข. 2541 : 7)

การแนะแนวและจิตวิทยานั้นประกอบด้วยกระบวนการ 5 อย่าง ดังนี้

1. การปรับโครงสร้างในการแนะแนวและจิตวิทยา โดยการทำงานเป็นทีมที่มีการแบ่งแยกความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา มีการประสานงานกันอย่างเป็นระบบ

(Multidisciplinary Team) ซึ่งจะมีทั้งนักจิตวิทยา จิตแพทย์ นักแนะแนว นักการศึกษาพิเศษ ครู และผู้ปกครองทุกคน

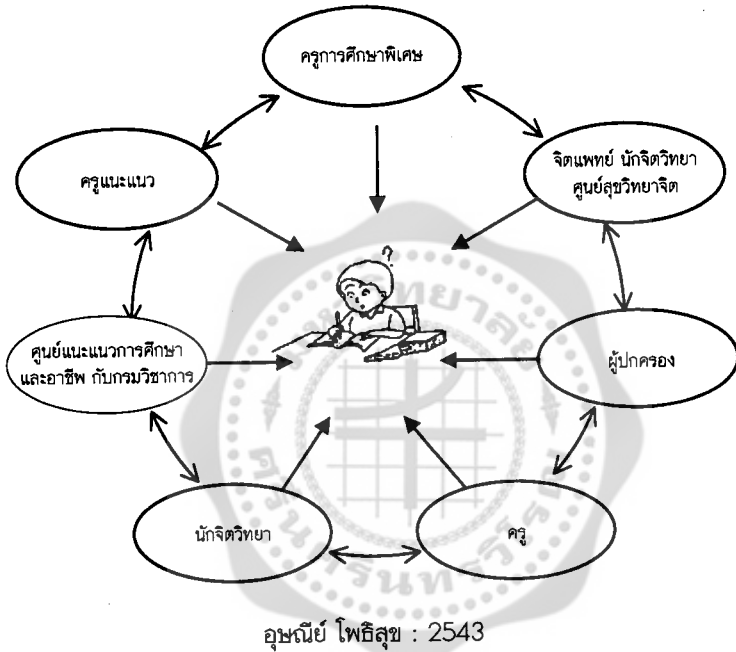
2. การปรับระบบข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กทุกด้าน เพื่อให้ครูและผู้ปกครองได้นำข้อมูลที่ได้มาไปใช้ในการพัฒนาเด็กแต่ละคนอย่างมีข้อมูล

3. การให้ความรู้ การปรับทัศนคติและเทคนิคพื้นฐานของการแนะแนวและจิตวิทยาแก่ครูทุกท่าน เพื่อให้รู้วิธีสังเกตศักยภาพที่โดดเด่นด้านต่างๆ ของเด็ก ตลอดจนปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข โดยผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ ซึ่งครูจะเป็นบุคคลสำคัญในการให้ข้อมูลร่วมกับผู้ปกครอง

4. การให้ความช่วยเหลือทางจิตวิทยาในกรณีที่มีปัญหาเกินกว่าที่ครูจะช่วยเหลือได้

5. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับจิตวิทยาของเด็ก และการส่งเสริมศักยภาพของเด็กด้วยวิธีที่ถูกต้องเหมาะสม (มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์. 2528 : 10)

โครงสร้างการแนะแนวในระบบการทำงานแบบเป็นทีม Multidisciplinary Team

ปัญหาที่พบบ่อยในเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

1. ความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Low self-esteem) ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่าผู้อื่นไม่เห็นคุณค่าหรือความสำคัญของตนเอง เมื่อผู้อื่นทำผิดพลาด มักตำหนิผู้อื่น ขอบปกป้องตัวเองและรู้สึกไม่พอใจอะไรง่าย ๆ นอกจากนั้นยังทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดการตัดสินใจที่ดีในอนาคต

2. **ความรู้สึกโดดเดี่ยวอย่างว่าง (Loneliness)** เพราะเนื่องจากคนไม่ค่อยสนใจความคิดความรู้สึก โดยเฉพาะเด็กกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษสูงๆ จะรู้สึกว่าคนอื่นคิดและรู้สึกเหมือนกับตน จึงทำให้เด็กมีพฤติกรรมการตอบสนองไปในรูปแบบต่างๆ ซึ่งแล้วแต่พื้นฐานทางด้านจิตใจ การอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งวิธีการคิดของเด็กด้วย

3. **ปัญหาในการปรับตัว จึงทำให้เด็กมีทักษะทางสังคมต่ำ (Low Social Skill)** เด็กกลุ่มนี้ไม่สามารถปรับความคิดของตนเองให้คล้อยตามไปกับความคิดของกลุ่มคนในสังคมได้ เพราะระบบการคิดที่แตกต่างกัน จึงทำให้เด็กเหล่านั้นไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้

4. **ความเครียดสูง (Stress) หรือความขัดข้องใจ (Frustration)** สูง เพราะเนื่องจากความคาดหวังและสภาพแวดล้อมที่ตัวเด็กได้รับความกดดัน และระบบการศึกษาซึ่งตัวเองต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนไม่สนใจ

5. **กลัวความล้มเหลว** โดยเฉพาะเด็กที่แสดงออกถึงความสามารถที่โดดเด่นทำให้ผู้คนใกล้ชิดกับเด็กมักจะคาดหวังและตัวเด็กเองก็มีแนวโน้มชอบทำอะไรสมบูรณ์แบบไม่มีที่ติ (Perfectionist) จึงทำให้เด็กพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความล้มเหลว

6. **ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (Low self-confident)** ทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกหรือในบางครั้งก็แสดงออกแต่ไม่เหมาะสม จึงทำให้ถูกตำหนิเมื่อจะทำอะไรใหม่ๆ ในครั้งต่อไปทำให้ไม่กล้าแสดงออก

7. **ทำงานไม่ค่อยเสร็จ** เด็กที่มีความสามารถพิเศษมักมีความคิดดี เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้เร็ว คิดเก่ง แต่เมื่อลงมือทำมักไม่ค่อยสำเร็จ

การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)

ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

อาจกล่าวได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การประเมินตนเองตามความรู้สึกของตนว่าตนเองเป็นคนที่มีความสามารถมีความสำคัญ มีการประสบผลสำเร็จในการทำงาน รวมทั้งการยอมรับการเห็นคุณค่าจากคนในสังคมที่มีต่อตน ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง มองตนเองในแง่ดี ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกกับบุคคลอื่นในแง่ดีด้วย

ความสำคัญของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้สำหรับเด็ก เพราะเห็นพื้นฐานของการมองชีวิตความสามารถทางด้านสังคมและอารมณ์ เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความหวังและมีความกล้าหาญจะทำให้เป็นคนที่มีประสบผลสำเร็จ มีความสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่ตนปรารถนา

บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง รู้ว่าตนเองมีคุณค่ามักจะมีการประเมินตนเองในด้านดี แต่ถ้าบุคคลใดที่มีความรู้สึกที่ไม่มีใครสนใจ ไม่ได้ยอมรับหรือทำอะไรแล้วไม่ประสบความสำเร็จ จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ขึ้นก็จะทำให้บุคคลนั้นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ดังนั้นความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันจึงมีผลต่อความรู้สึก

หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล (Newman. 1986 : 281-286)

ความรู้สึกที่บุคคลต้องการได้รับตอบสนองทางจิตใจ ทำให้บุคคลนั้นรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง แต่ถ้าบุคคลนั้นเกิดความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจในตนเอง เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีในตนเองก็จะทำให้มีปัญหาทางสุขภาพจิต รวมทั้งบุคคลที่ล้มเหลวทางด้านการศึกษา และด้านสังคม จะทำให้มีความผิดปกติทางจิตได้ บุคคลที่เป็นอาชญากร หรือพวกที่มักก่ออาชญากรรม พวกอันธพาลทั้งหลาย ก็เป็นผลเนื่องมาจากการขาดการเห็นคุณค่าในตนเองเช่นกัน

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกภายในของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากการประเมินคุณค่าและความสามารถของตน ถ้าบุคคลใดประเมินค่าของตนเองสูงเกินไปจะทำให้เกิดความรู้สึกหลงตนหรือเห็นแก่ตัว แต่ถ้าบุคคลใดที่มีอคติต่อตนเองก็จะทำให้ปฏิเสธไม่นับถือตนเอง ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเองได้ ดังนั้นการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองให้มั่นคงยิ่งขึ้น ทำให้เด็กประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำได้โดยการใช้ความสามารถตามที่ตนต้องการ และอยู่ในสังคมที่ดีก็จะพัฒนาได้ (Mcmillan and Other. 1995 : 9-11)

การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีความสำคัญต่อทุกช่วงชีวิตของเด็ก เด็กที่มีความนับถือตนเองต่ำหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเองก็เปรียบเสมือนกับเป็นคนที่มีพิการทางบุคลิกภาพ เช่นเดียวกับความพิการทางร่างกาย ซึ่งจะทำให้ประสบความล้มเหลวในชีวิตทุกๆ ด้านได้ การเห็นคุณค่าในตนเองจึงมีความสำคัญต่อคนเราทุกๆ ช่วงชีวิต มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กในช่วงวัยเด็กทำให้เด็กเกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง รู้ว่าตนเองมีความสำคัญ ซึ่งจะมีผลต่อการวางรากฐานทางบุคลิกภาพและเพื่อ

เป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับเด็กได้

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเอง ทำให้คนเรามีความเป็นตัวของตัวเองสูง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เป็นคนที่มีความมุ่งมั่น มีความมานะพยายามในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้เป็นคนที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่นในด้านดี ไม่เหยียบย่ำความรู้สึกของผู้อื่นให้ตกต่ำลง เป็นคนที่มีบุคลิกลักษณะดี มีสุขภาพจิตดี เป็นคนที่มีเพื่อนมาก ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลใดที่ขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง ก็จะทำให้เป็นคนที่ชอบโยนความผิดของตัวเองไปให้คนอื่น เป็นคนที่ชอบหาความผิดพลาดของผู้อื่น ต้องการความเอาใจใส่และต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นสูง เป็นคนที่ไม่ค่อยมีเพื่อนโดยเฉพาะเพื่อนสนิท เป็นคนที่ชอบเอาชนะและตนเองต้องเป็นฝ่ายถูกต้องเสมอ บุคคลประเภทนี้มักจะใช้ทุกวิถีทางและใช้ความรุนแรงเพื่อที่จะทำให้ตนเองชนะ เป็นคนที่ติดสิ่งเสพติด เป็นคนที่ซึมเศร้าสิ้นหวังในชีวิตทำให้เป็นคนเห็นแก่ตัวและมีความต้องการทางวัตถุสูง ขาดการตัดสินใจที่ดี ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง เป็นคนที่ชอบฟังฟังผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นคนที่ชอบคุยโอ้อวดเกินจริงและที่ยิ่งร้ายไปกว่านั้นคนที่ขาดการเห็นคุณค่าในตนเองยังเป็นคนที่พยายามฆ่าตัวตายเนื่องมาจากว่าเห็นว่าตนเองเป็นคนไร้ค่า เมื่อเกิดปัญหาอะไรเกิดขึ้นมักจะลงโทษตัวเอง และรู้สึกเจ็บปวดกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย บุคคลเหล่านี้จึงมักพยายามฆ่าตัวตายเพื่อหลีกเลี่ยงสังคม ดังจะเห็นได้จากสภาพปัจจุบัน เศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนเกิดความเครียดพยายามหลีกเลี่ยงปัญหา พยายามฆ่าตัวตาย ดังที่เห็นได้จากทางหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ เป็นต้น

(ประเทิน มหาชนธ์. 2536 : 1-2, เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2540 : 4-8)

พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเอง

พื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีพัฒนาการมาจากความรักและการยอมรับในตัวเด็กของพ่อ แม่ สิ่งนี้เป็นรากฐานหลักในการสร้างเสริมความรู้สึกที่มั่นคงของการรักตนเองและคาดหวังให้ผู้อื่นรักตน ต่อมาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กจะขยายความรักความเอาใจใส่ของพ่อ แม่ ไปสู่บุคคลอื่นในครอบครัวและขยายกว้างออกมาสู่เพื่อน การเห็นคุณค่าในตนเองในช่วงนี้จะขึ้นอยู่กับที่ได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยขั้นแรกสุดเด็กจะปฏิบัติตนให้พ่อ แม่ พอใจ และต่อมาเป้าหมายจะค่อยๆ ขยายมาอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานกลุ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เด็กจะมีความต้องการเห็นคุณค่าในตนเองได้โดยการที่เด็กเรียนรู้ตนเอง ซึ่งวัดได้จากสิ่งที่เพื่อนติดต่อกับตัวเรา เด็กจะเริ่มพัฒนาสติปัญญา ทักษะทางสังคม และความมั่นใจในตนเองให้สูงขึ้น ถ้าจุดดีเหล่านี้หากได้รับการเสริมแรงจากกลุ่มเพื่อนและบุคคลอื่นๆ การรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กก็จะพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ

นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา การดูแลเอาใจใส่และการให้การยอมรับเด็กตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งมีความสำคัญและส่งผลต่อความภาคภูมิใจในตนเองของเด็กเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่าการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กนั้นมีผลมาจากความรักที่ได้รับจากลักษณะท่าทีของผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูมากกว่าสถานภาพทางสังคม และปริมาณวัตถุสิ่งของที่เขาได้รับ (Atwater. 1974 : 128-129)

พัฒนาการของการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นส่วนที่ได้รับการพัฒนา

มาจากจิตมโนทัศน์ของเด็ก (Self Concept) ซึ่งแบ่งขั้นตอนตามวัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะก่อนการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (Existential or pre self awareness) อายุ 0-2 ปี เป็นขั้นพื้นฐานที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยในวัยเริ่มแรกเด็กจะให้ความสนใจมารดา ต่อมาเด็กจะสนใจในตนเอง โดยมองภาพของตนเองจากกระจก ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กสามารถแยกแยะตนเอง และพูดในสิ่งที่เกี่ยวกับตนเองได้

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติตนตามภายนอก (Exterior self) อายุ 2-13 ปี ในขั้นนี้เด็กรวบรวมรายละเอียดจากข้อมูลต่างๆ มีการประเมินความรู้สึกในทางบวกและลบ ซึ่งเป็นระยะที่สำคัญมากต่อเด็ก เนื่องจากเด็กได้รับข้อมูลประสบการณ์ความสำเร็จหรือความล้มเหลว รวมทั้งข้อวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่มีอำนาจต่อการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองอย่างยิ่งในการช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกว่า ตนมีคุณค่ามากขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นในขั้นนี้เด็กเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองในรูปทางกายภาพ เมื่ออายุ 8 ปี เด็กเริ่มแบ่งแยกจิตใจกับร่างกายและยอมรับในส่วนที่เป็นกระบวนการภายใน (Gurney, 1988 : 17-24)

จุดเริ่มต้นของการเห็นคุณค่าในตนเองจะเริ่มมีในวัยก่อนเข้าเรียน โดยเด็กมองเห็นความแตกต่างของตนจากการรับรู้ในเรื่องของสติปัญญา ความพร้อมทางการเรียน การได้รับการยกย่อง ยอมรับจากพ่อแม่ และเพื่อนๆ และลักษณะทางกาย ซึ่งพัฒนาการทางความรู้สึก เห็นคุณค่าในตนเองของเด็กแต่ละคนจะพัฒนาไปช้าๆ ที่ละด้านในลักษณะของการจัดระบบ เช่น สวยหรือไม่สวย ต่อมาจะเป็นการนำมาบูรณาการผสมผสานและนำไปสู่การ

สร้างภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองจนสามารถประเมินค่าของตนได้ (Berk. 1989 : 469-472)

การเห็นคุณค่าในตนเองเริ่มเกิดขึ้นในเด็กวัยก่อนประถมศึกษา แต่ไม่ปรากฏชัดเจน เนื่องจากเด็กไม่สามารถสร้างโครงสร้างการประเมินตนได้ ด้วยการนำมาบูรณาการให้เป็นอัตมโนทัศน์ของตน เด็กจะประเมินตนเองจากลักษณะนิสัยเฉพาะด้านจากสิ่งที่คุณอื่นให้การยอมรับ ซึ่งการยอมรับเด็กแบ่งเป็น 2 แบบ คือ เด็กรับรู้ควมมีคุณค่าของตนจากการที่บิดา มารดา ยอมรับในตัวเด็กและเด็กรู้ว่าตนสามารถทำอะไรได้ดีหรือไม่ดี ซึ่งในวัย 4-7 ปีนี้ เด็กยังสับสนในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างความสามารถในการทำกิจกรรมกับความสามารถทางทักษะเกมกีฬาเฉพาะอย่าง (Berk. 1989 : 469-472; Citing Harter. 1983 : 275-385)

พัฒนาการในการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กก่อนประถมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอ ซึ่งอาจเกิดการหยุดชะงักได้เมื่อเข้าสู่วัยประถมต้น ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้ประเมินคุณค่าของตนไว้สูงในระยะแรก ประกอบกับการประสบความล้มเหลวในการเรียน หรือได้รับการตำหนิจากผู้อื่น นอกจากนี้เด็กในวัยประถมศึกษามักจะประเมินค่าของตน โดยการเปรียบเทียบกับเพื่อนในเรื่องที่เกี่ยวกับรูปลักษณ์ภายนอก เรื่องความสวยความงาม ความฉลาดหรือความเป็นที่รักหรือชอบของเพื่อนๆ ซึ่งเด็กที่เล็กกว่าไม่สามารถทำได้ (Berk. 1989 : 469-472; Citiing Eshel. 1981)

การเห็นคุณค่าในตนเองนั้น ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมของบิดา-มารดา การกำหนดกฎเกณฑ์ การจัดการดูแลให้เด็ก

ปฏิบัติตามสิ่งที่บิดา-มารดากำหนดไว้ โดยการกำหนดและจำกัดขอบเขตพฤติกรรมคงเส้นคงวา การสนับสนุนให้เด็กมีความต้องการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถเป็นเลิศในด้านต่างๆ ครอบครัวที่ตั้งกฎเกณฑ์กำหนดแนวปฏิบัติอย่างชัดเจน จะใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงน้อยกว่าครอบครัวที่ไม่มีกฎเกณฑ์ ซึ่งจะทำให้เด็กมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง และถ้าบิดา-มารดามีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก ให้การยอมรับเด็ก และมีการยืดหยุ่นในข้อกำหนดที่ตั้งไว้ด้วย (สมพิศ ไชยกิจ. 2536 : 15; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1981 : 119)

ในช่วงวัยเด็กตอนกลาง การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กนี้มิพัฒนาการมาจากสังคมภายนอก ครอบครัว สังคมของวัยเด็กตอนกลางประกอบด้วยกลุ่มเพื่อน สถานภาพทางสังคม การคล้อยตามกลุ่มอันธพาล และอคติ (Bass. 1960 : 43) เด็กต้องการเห็นคุณค่าในตนเองโดยเด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองจากสิ่งที่เพื่อนๆ คิดเกี่ยวกับตัวเขา เด็กจะเริ่มพัฒนาทางสติปัญญา ทักษะทางสังคม และความมั่นใจในตนเองให้สูงขึ้น ถ้าสิ่งเหล่านี้ได้รับการเสริมแรงจากกลุ่มเพื่อนที่เขารักและนิยมชมชอบ เด็กก็จะมี การเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น อย่างไรก็ตามเด็กในกลุ่มอันธพาลอาจพบว่ายิ่งถ้าเขาแสดงพฤติกรรมแข็งกร้าวเพียงใด กลุ่มก็จะให้ความสำคัญกับเขามากขึ้น ก็แสดงว่าภาพเกี่ยวกับตนเองของเด็กจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ถึงแม้ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็ตาม (Craig. 1987 : 350) ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองจึงสามารถผลักดันให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่างๆ ทั้งทาง

บวกและทางลบออกมาได้ ดังนั้น การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนจึงส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็ก (Burnside. 1979 : 134)

การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กวัยรุ่นเป็นสิ่งที่ช่วยให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวได้อย่างมีความสุขตามวัยของเขา โดยเปิดโอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จในสิ่งที่เขากระทำ ฉะนั้นผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงหรือได้กระทำในสิ่งที่เหมาะสมกับระดับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของเขา พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือเขาโดยไม่ตั้งความคาดหวังต่อตัวเขามากจนเกินความสามารถ ทั้งนี้เพื่อให้เขาประสบความสำเร็จและเกิดความภาคภูมิใจในตนเองบ้าง (วัชร ทรัพย์มี. 2528 : 17)

จากเอกสารทั้งหมดที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นพัฒนามาจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดา-มารดา และสภาพแวดล้อมต่างๆ การได้รับความรัก ความไว้วางใจจากบิดา-มารดา สมาชิกในครอบครัวต่อมาเป็นกลุ่มเพื่อนทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียนและครู จะช่วยสร้างเสริมความรู้สึกที่มั่นคงของการรักตนเอง มีจิตมโนทัศน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง และมีความคาดหวังให้ผู้อื่นรักตน ต่อมาเด็กก็จะมีการขยายความรัก ความเอาใจใส่ที่บิดา-มารดา มีต่อตนขยายไปสู่บุคคลในครอบครัว และขยายกว้างออกไปยังกลุ่มเพื่อนและบุคคลต่างๆ ในสังคม

ลักษณะของเด็กที่เห็นคุณค่าในตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูง จากการศึกษาของ Bass (Bass. 1960 : 129) มีลักษณะดังนี้เป็นผู้ที่

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มองตนเองในด้านบวก
3. มีความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยไม่หวั่นไหวต่อคำวิจารณ์
4. มีลักษณะยอมรับตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
5. ใส่ใจในความสามารถรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างละเอียดอ่อน
6. สามารถแสดงความคิดเห็นและความต้องการของตนเองอย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง
7. ใช้กลไกในการป้องกันตนเองน้อย
8. เป็นผู้ริเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นก่อน
9. มีความยืดหยุ่นและมีความริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์

ลักษณะของคนที่เห็นคุณค่าในตนเองนั้น จะเป็นคนที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่ดี มีอารมณ์มั่นคง มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความกระตือรือร้น สามารถทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้ ความเป็นอิสระ เป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบ กล้าหาญ ไม่หลีกเลี่ยงปัญหา ทำให้ชีวิตมีความสุข ปราศจากความวิตกกังวล และแก้ปัญหาได้ดี

องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล เป็นการประเมินอัตรโมทัศน์ของบุคคลซึ่งได้แก่ ความคิด ความรู้สึก และเจตคติที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของตนที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าของตนเอง

ซึ่ง Lovell (Lovell. 1980 : 115-118) ได้แบ่งองค์ประกอบของตัวตนออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. ภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Image) เป็นลักษณะของบุคคลที่ปรากฏออกมาในช่วงแรกของชีวิต ซึ่งได้ภาพลักษณ์จากบุคคลอื่น โดยเฉพาะบิดา-มารดา สมาชิกในครอบครัว และเพื่อนๆ ตามลำดับ

2. ตนในอุดมคติ (Ideal Self) เป็นภาพที่บุคคลต้องการจะเป็นตนในอุดมคติ มีจุดเริ่มจากการที่มีบุคคลอื่นๆ เป็นแบบอย่าง และจะสร้างแบบอย่างของตนขึ้นมา (Model Self) ในเด็กเล็กก็จะมีแบบอย่างเป็นของตนเอง โดยเริ่มจากบิดา-มารดา หรือบุคคลใกล้ชิด

3. การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) เป็นความรู้สึกที่ดีต่อตนเองหรือตนในอุดมคติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินคุณค่าในตนเอง และเกี่ยวข้องกับความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์แห่งตนกับตนในอุดมคติ ถ้าใกล้กันมากก็จะมี การเห็นคุณค่าในตนเองสูง และถ้าแตกต่างกันมากก็จะเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ จะทำให้เป็นคนที่มีความวิตกกังวลสูง มีความรู้สึกไม่ปลอดภัย และมีสุขภาพจิตไม่ดี

การพัฒนาเด็กให้เห็นคุณค่าในตนเองนั้น เราควรที่จะต้องให้ความสำคัญขององค์ประกอบที่เป็นปัจจัยในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นอย่างมากจึงจะทำให้ส่งผลที่ดีต่อการพัฒนาตนของเด็ก

แนวทางการพัฒนาและสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ นัก

จิตวิทยาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักจิตวิทยาที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองได้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ให้การรับฟังและยอมรับความคิดเห็น มีการเสริมแรงและให้กำลังใจ นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย อาจส่งเสริมได้โดยการจัดกิจกรรมคลายเครียดต่างๆ เพื่อให้เกิดความสดใส สงบ และเกิดความสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2540 : 34-37)

2. จัดกิจกรรมเพื่อให้มีโอกาสนในการแก้ปัญหาด้วยกันโดยใช้กระบวนการกลุ่มและใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบปลายเปิด เพื่อให้โอกาสคิดด้วยเหตุผลอย่างอิสระและสามารถประสบความสำเร็จในการคิดแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองได้ (ชัยรัตน์ วงศ์อาษา. 2539 : 22; อ้างอิงจาก Coopersmith. 1988; Bruno. 1983 : 363)

3. เปิดโอกาสให้แต่ละคนแสดงความคิดเห็น เป็นการสะท้อนความคิดและค่านิยมของตน เพื่อให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและเข้าใจความคิดเห็นและค่านิยมของผู้อื่น

4. มีการตั้งเป้าหมายหรือคาดหวังถึงวันข้างหน้าเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้การระลึกถึงงานที่ทำเสร็จแล้วเป็นการให้กำลังใจและชื่นชมในตัวเอง (Sasse. 1978 : 48)

5. มีการวิเคราะห์และให้ข้อมูลย้อนกลับจากการแก้ปัญหาด้วยกัน

ช่วยให้เกิดการเสนอแนะ ทำให้เกิดการยอมรับสภาพตามความเป็นจริง ดังที่ บรู๊ค (Brook. 1992 : 544-548) กล่าวไว้

ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว (Loneliness)

ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวหรือความโดดเดี่ยว (Loneliness) นี้ เป็นความรู้สึกเหงาเหมือนตัวเองอยู่คนเดียวขาดคนเข้าใจ

ความอ้างว้างเปล่าเปลี่ยวหรือความโดดเดี่ยวนี้อาจเป็นลักษณะหนึ่งของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มักจะพบเห็นได้ จนคนทั่วไปมักเข้าใจผิดคิดว่าเป็นลักษณะประจำตัวของเด็กประเภทนี้ว่าชอบอยู่คนเดียว เข้ากับเพื่อนๆ ไม่ได้ จริงๆ แล้ว เด็กที่มีความสามารถพิเศษนี้มักจะใช้เวลาหมกมุ่นอยู่กับงานที่ตนเองสนใจอย่างลึกซึ้งมากจนเกินไป และชอบที่จะศึกษาค้นคว้าให้ถึงที่สุด ชอบขบคิดพิจารณาอย่างถี่ถ้วนทุกแง่ทุกมุม จึงดูเหมือนว่าไม่สนใจเหตุการณ์รอบๆ ตัว ในบางครั้งมองดูเหมือนเลื่อนลอยหรือฝันกลางวัน บางทีเด็กประเภทนี้เป็นคนที่มีความรู้สึกนึกคิดว่องไว มองเห็นปัญหา ช่องว่างหรือสิ่งที่บกพร่องได้อย่างฉับไว ถูกต้องและแม่นยำ รู้จักใช้ถ้อยคำศัพท์ สูงๆ เท้าผู้ใหญ่ เด็กบางคนจึงกลายเป็นคนปากจืด พูดไม่เข้าหูคน ช่างติ ช่างวิจารณ์ หรืออาจเพราะเป็นเด็กช่างสังเกต ช่างซัก ช่างถาม มองเห็นอะไรในแง่มุมที่แปลกๆ จึงกลายเป็นเด็กอวดรู้ ชอบลองดีกับครู จากลักษณะดังกล่าวจึงทำให้เพื่อนๆ ไม่ชอบ ไม่พอใจ จึงทำให้เด็กประเภทนี้ในบางรายมีลักษณะโดดเดี่ยวอ้างว้าง จริงๆ แล้วเด็กประเภทนี้ต้องการมีเพื่อนที่เข้าใจ พูดคุยในสิ่งที่สนใจคล้ายๆ กัน ดังนั้น พ่อ แม่ ครูต้องพยายามเข้าใจเด็ก

และช่วยเหลือเด็กไม่ให้เด็กเกิดความรู้สึกเช่นนี้ตลอดไป พยายามหาเพื่อน หากกลุ่มชมรมที่สนใจในลักษณะเช่นเดียวกับเขา หรือจัดผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้เขาได้ศึกษาหรือพูดคุยด้วยจะได้ช่วยให้เด็กไม่โดดเดี่ยวอ้างว้างหรือรู้สึกเหงา ซึ่ง “เพื่อน” ของเด็กกลุ่มนี้ หมายถึง คนที่มีความสนใจ ความถนัด และมีวิถีคิดต่างๆ ใกล้เคียงกัน “เพื่อน” ของเขาจึงอาจไม่ใช่คนในวัยเดียวกันก็ได้ บ่อยครั้งเราจึงเห็นเด็กกลุ่มนี้ชอบอยู่กับผู้ใหญ่ คบกับผู้ใหญ่ มากกว่าเด็กวัยเดียวกัน

ทักษะทางสังคม (Social Skills)

การขาดทักษะทางสังคมถือว่าเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เนื่องจากภาวะโครงสร้างทางการรับรู้ การประมวลสิ่งที่รับมา ตลอดจนโครงสร้างทางจิตใจที่ละเอียดอ่อนกว่าเด็กปกติ ทำให้เด็กกลุ่มนี้อ่อนไหว และมีความรู้สึกแปลกแยกจากเด็กอื่นๆ ได้ง่าย ซึ่งทำให้ขาดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม บางรายตอบสนองด้วยการถดถอยออกจากกลุ่ม บางรายมีพฤติกรรมต่อต้านกลุ่ม บางรายแสดงอาการสับสนและขาดความสามารถแสดงออกตามกาลเทศะ

ความหมายของทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคมนั้นเป็นความสามารถที่เราสามารถรู้จักเข้าใจความรู้สึกความต้องการทางจิตใจ หรือความต้องการต่างๆ ของคนที่เราเกี่ยวข้องกับรวมทั้งรู้จักที่จะสร้างสานสายสัมพันธ์ให้มั่นคงด้วยความรัก ความเอาใจใส่ เอื้ออาทรต่อผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง รู้จักการแสดงออกอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่างๆ (อุษณีย์ โพธิ์สุข. 2542 : 132)

ความสำคัญของการเสริมสร้างทักษะทางสังคม

ในการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็ก ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งคือ ความเข้าใจถึงขั้นของพัฒนาการตามวัย และการพัฒนาการของเด็กแต่ละคนที่ถึงแม้ว่าเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษก็อาจมีพัฒนาการทางสังคมล่าช้ากว่าเด็กทั่วไป อย่างไรก็ตาม ครูควรเข้าใจขั้นพัฒนาการของเด็กปกติเพื่อเป็นเกณฑ์การทำความเข้าใจให้ง่ายขึ้น

เด็กในวัยประถมศึกษาซึ่งเป็นเด็กที่มีอายุระหว่าง 6-12 ปีนั้น เป็นวัยที่เด็กมีพัฒนาการทางด้านต่างๆ พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงพัฒนาการทางด้านสังคมด้วย โดยที่เด็กจะมีการพบปะกันทางสังคมมากขึ้น เด็กจะใช้เวลาอยู่กับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่พ่อ แม่มากขึ้น ถึงแม้ว่าพ่อ แม่จะมีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก็ตาม บุคคลอื่นก็มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กพอๆ กับพ่อ แม่

เด็กในวัยนี้ เป็นวัยที่สำคัญในการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่วัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ที่จะสามารถรับผิดชอบตนเองได้ เช่น เริ่มเรียนรู้ในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น การให้ความเป็นเพื่อนกับบุคคลอื่น เป็นต้น สังคมของเด็กวัยนี้จะเริ่มอยู่กับกลุ่ม และกับเพื่อนวัยเดียวกัน เด็กจะเริ่มเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เริ่มเรียนรู้มารยาททางสังคมและนิสัยเหมือนเด็กเล็กๆ ก็จะมีผลลดลง

ปัจจัยที่ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคม

การตรวจสอบปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทางสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เราเข้าใจถึงพฤติกรรมทางจิตใจของเด็กได้ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคม มีดังนี้คือ

1. **ประสบการณ์ทางบ้าน** ซึ่งถ้าเด็กได้เจริญเติบโตมากจากครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ความเป็นมิตร พ่อ แม่ ได้แสดงความรักและยอมรับในตัวเด็ก ก็จะทำให้เด็กมีพื้นฐานพัฒนาการและบุคลิกภาพที่ดีที่โรงเรียนได้

2. **ประสบการณ์ทางโรงเรียน** โดยโรงเรียนสามารถส่งเสริมและมีการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เช่น จัดให้มีสนามเด็กเล่น ห้องสำหรับทำกิจกรรม เป็นต้น เด็กก็สามารถเรียนรู้ที่จะปรับคนให้เข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้น และเป็นแหล่งพัฒนาทักษะพื้นฐานทางสังคมที่กว้างขึ้น

3. **บทบาทของครู** ครูมีบทบาทสำคัญที่จะพัฒนาทักษะทางสังคมให้เด็กวัยประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยครูเป็นผู้ช่วยให้เด็กเปลี่ยนบทบาทในความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และเด็กในวัยเดียวกันได้ ช่วยให้เด็กสามารถแก้ไขตนเองได้ เด็กก็จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็ก เมื่อเด็กเติบโตขึ้น เด็กก็จะเรียนรู้ เชื้อฟังกฎ กติกา และทำตามระเบียบของโรงเรียนได้

หลักการเสริมสร้างทักษะทางสังคม

การจัดให้เด็กทำงานกันเป็น “กลุ่ม” เป็นวิธีการที่ต้ออย่างยิ่งที่จะช่วยให้เด็กมีทักษะทางสังคม เด็กจะมีการเรียนรู้ถึงการแก้ปัญหาจากการทำงานกลุ่ม การจัดให้มีกลุ่มหลายๆ ชนิด การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยให้ “ครู” เป็นผู้แนะนำจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการเล่นที่เหมาะสม และรู้จักยอมรับผลของการแข่งขันด้วย

การเล่นของเด็กวัยนี้ยังไม่ค่อยกว้างขวางมากเท่าไร เด็กจะเริ่มเล่น

อยู่ในกลุ่มมากขึ้น ลดการเล่นแบบต่างคนต่างเล่น เด็กจะเปลี่ยนแปลงวิธีการเล่นอยู่เสมอ มีการเอาแต่ใจตนเองบ้าง และต้องการเอาชนะบ้าง แต่เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กจะเรียนรู้และสามารถปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ดีขึ้น การรวม “กลุ่ม” นั้นมีอิทธิพลต่อเด็กมาก ทำให้เด็กได้รับการตอบสนองขั้นพื้นฐาน เช่น ได้รับคำยกย่อง ได้เป็นคนสำคัญของกลุ่ม ได้เป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ อยากให้ผู้อื่นสนใจร่วมทำกิจกรรมกับตน และตนก็ได้มีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมของผู้อื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กได้พัฒนาความมั่นคงทางจิตใจ ความรู้สึกว่ามีเจ้าของและเป็นเจ้าของ จะเห็นได้ว่าการที่เด็กได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มนั้น ทำให้เด็กได้รู้จักโลก รู้จักสังคมและชีวิตดีขึ้น พ่อ แม่ และผู้ปกครองควรมีส่วนสนับสนุนและให้โอกาสเด็ก คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือเด็กก็จะทำให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นมีทักษะทางสังคมดีขึ้น

ความคับข้องใจ (Frustration)

ความคับข้องใจ (Frustration) หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเนื่องจากไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ บุคคลใดก็ตามที่สามารถสนองความต้องการทุกอย่างได้ในทันทีที่เกิดความต้องการ บุคคลนั้นก็จะไม่มีความคับข้องใจ แต่คนเราไม่สามารถที่จะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปได้อย่างใจที่ตนปรารถนา อาจเป็นเพราะมีอุปสรรคหรือมีความขาดแคลนบางอย่างมีผลทำให้เกิดความขุ่นเคืองใจหรือความคับข้องใจ ดังนั้นเมื่อไม่เป็นไปตามที่คิดไว้คนเราจึงต้องพบกับปัญหาอยู่เสมอๆ

ความคับข้องใจนี้เด็กที่มีความเฉลียวฉลาดหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษมักจะประสบอยู่เสมอเนื่องจากมีความคิด และการกระทำอะไรรวดเร็วจนคนทั่วไปหรือเพื่อนๆ คิดไม่ทัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่มีใครเข้าใจสิ่งที่ตนคิดและพูดจึงมีผลทำให้เกิดความคับข้องใจเกิดขึ้น ดังนั้นพ่อแม่ครูจึงควรมีความเข้าใจในตัวเด็ก และช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายและหาทางออกที่ดีเพื่อที่เด็กจะได้สร้างสรรค์ผลงานและสิ่งที่ดีๆ มีประโยชน์ให้กับสังคมได้ แนวทางแก้ไขสามารถใช้วิธีคล้ายคลึงกับการช่วยเหลือเด็กที่ชอบทำอะไรแบบสมบูรณ์แบบไม่มีติ (Perfectionism) ได้

กระทำทุกอย่างให้สมบูรณ์แบบไม่มีที่ติ (Perfectionism)

ลักษณะของการที่ต้องการทำอะไรทุกอย่างให้สมบูรณ์แบบโดยไม่มีที่ตินั้น เป็นความสามารถที่โดดเด่นในจำนวนหนึ่งในกลุ่มของพวกเด็กปัญญาเลิศทั้งหลายซึ่งต้องการเป็นคนดีพร้อมทุกสิ่งไม่มีที่ติ

ลักษณะของเด็กที่มีนิสัยต้องการทำอะไรสมบูรณ์แบบไม่มีที่ติที่พอสังเกตได้ซึ่ง Adderholdt. (1987) ได้กล่าวไว้ดังนี้

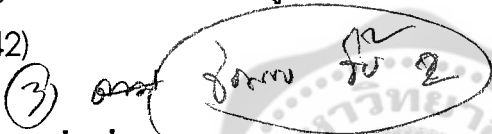
1. ความหงุดหงิดและโกรธอยู่เกือบตลอดเวลา
2. พูดเร็ว เดินเร็ว รับประทานเร็ว
3. ชอบการแข่งขันอย่างมาก
4. จัดเวลาทำงานมากขึ้นกว่าเดิม เล่นน้อยกว่าเด็กทั่วไป
5. ชอบทำอะไรสองอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ทำไปด้วยกินไปด้วย พูดโทรศัพท์ไปด้วย อ่านหนังสือไปด้วย

6. ไม่ค่อยผ่อนคลายความตึงเครียด
7. ไม่มีความอดทน เช่น เกลียดการยืนรอคิวยาวๆ
8. มีความภาคภูมิใจที่จะทำอะไรเร็วขึ้นๆ
9. ไม่ค่อยรับรู้เรื่องความงามหรือมีสุนทรีย์เกี่ยวกับธรรมชาติเท่าไรนัก
10. ไม่ค่อยรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

จากลักษณะที่สังเกตได้ 1-10 เกือบทั้งหมดก็อาจต้องทำให้เด็กเกิดปัญหาในอนาคตทั้งกายและใจได้ เช่น อาจไม่สำเร็จทุกครั้งที่ทำงานเด็กจะทำได้หรือไม่ คนเช่นนี้มักมีปัญหาทางสุขภาพ เช่น ความดันสูงเส้นเลือดในสมองแตก เป็นโรคหัวใจ มีอารมณ์โกรธ หงุดหงิด หากทำอะไรแล้วไม่ได้เสร็จสมบูรณ์ตามที่ใจตนปรารถนา เด็กก็จะเกิดความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นๆ กับตนเองและสังคมรอบด้าน หากมีคนเข้าใจแล้วหาทางช่วยผ่อนคลายเด็กก็จะมีความสุข ความสบาย

การที่เด็กชอบทำอะไรให้เสร็จสมบูรณ์ไม่มีที่ตินั้นพบว่าทางบ้านของเด็กที่พ่อแม่มักเข้มงวดและคาดหวังในตัวลูกมากเกินไปจนเป็นจริง จึงทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กมีลักษณะเช่นนี้ ในบางกรณีมีเด็กระดับฉลาดๆ หลายคนซึ่งไม่สามารถจัดการตนเองให้สมกับความคิดของตนได้ ความรู้หลายๆ อย่างที่เด็กมีนั้นอาจนำไปให้เด็กไปสู่ความลำบากได้ และบางรายอาจถึงแก่ชีวิตได้ หากพบว่าเด็กในครอบครัวมีอาการดังกล่าวต้องรีบให้ความช่วยเหลือและแก้ไขโดยด่วน ก่อนที่จะสายเกินไปหรือขอคำปรึกษาจากนักจิตวิทยา

ในกรณีที่ครูสังเกตเห็นเด็กนักเรียนมีความเครียด มีความกดดัน ควรรับหาทางพูดกับเด็กโดยด่วน อย่างทึ่งไว้ข้ามคืน เพราะเสี่ยงต่อผลที่ อาจเกิดจากการที่เด็กถูกทิ้งให้คิดเอง แก้ปัญหาเอง ครูควรร่วมมือกับพ่อ แม่ รับช่วยสะสางปัญหาดันเหตุ และช่วยชี้แนะแนวทางด้วยความเข้าใจ ความ รู้สึกของเด็ก การรับรู้ และเข้าใจความคิดและความรู้สึกของเด็กเป็นเรื่อง ใหญ่ที่ต้องสนใจ ส่วนความถูกต้องเป็นเรื่องรองของเขา (อุษณีย์ โพธิ์สุข, 2542)

(3)

ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self confident)

ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การที่เรามีความรู้สึก หรือความคิด ความเชื่อว่าตนเองสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ (อุษณีย์ โพธิ์สุข, 2542 : 57)

ความเชื่อในตนเอง หมายถึง ความมั่นใจ หรือความกล้าของบุคคล ที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จได้ตามที่ตนได้ตั้งใจไว้ แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ยังไม่ ทำให้เกิดความย่อท้อ ยังคงสามารถทำสิ่งนั้นๆ ต่อไป โดยมีความมั่นใจว่า ตนสามารถที่จะกระทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความถูกต้อง

บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มักจะกล้าตัดสินใจด้วยตนเองเมื่อมี ปัญหาเกิดขึ้น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน สามารถทำให้คนประสบความสำเร็จในการทำงานได้ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ใหม่ๆ และสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ ซึ่งความเชื่อมั่นในตนเองดังกล่าว นี้เป็นบุคลิกภาพที่ดีอย่างหนึ่งที่ควรปลูกฝังให้กับเด็ก

องค์ประกอบของความเชื่อมั่นในตนเอง

พฤติกรรมของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะดังนี้

1. กล้าในการคิด การพูด และการกระทำ
2. มีจิตใจมั่นคง ไม่เชื่อคนง่าย มีเหตุผล
3. มีความรอบคอบ มีแผนงาน
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ
5. มีความกล้าเสี่ยง (กล้าได้กล้าเสีย)
6. มีลักษณะนิสัยชอบแสดงตัว
7. ไม่มีความวิตกกังวลเกินไป
8. มีความเป็นผู้นำ
9. เป็นผู้ที่รักในความยุติธรรม
10. ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
11. ชอบอิสระ ไม่โอ้อวด
12. ตั้งจุดมุ่งหมายไว้สูง และคิดว่าจะทำให้สำเร็จ
13. มีความเกรงใจ และเห็นใจผู้อื่น

(ซูซีฟ อ่อนโคกลง. 2516 : 25-28)

วิธีการช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

1. **ลดการลงโทษ** เพราะผลจากการวิจัยหลายแห่งพบว่า กว่า 80% ของเด็กที่ขาดความมั่นใจในตนเอง สาเหตุเกิดจากการถูกลงโทษ ถูกบังคับ ตีกรอบต่างๆ ไม่ให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้าคิดออกนอกกรอบนอกทางของ

พ่อแม่ หรือการที่ครูชอบลงโทษเด็ก ชอบบังคับเด็ก ชอบสั่งเด็กให้อยู่ในกรอบ จนทำให้เด็กขาดความมั่นใจในตนเอง

2. **ลดการตามใจเด็กจนเกินขอบเขต** เด็กบางคนพ่อแม่มักตามใจไม่ลงโทษเด็ก เลี้ยงเด็กแบบทะนุถนอมจนเกินไป จนเด็กไม่รู้ว่าอะไรคือความถูกต้อง จนทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นใจในการแสดงออกของตนเอง

3. **สร้างโอกาสแห่งความสำเร็จให้แก่เด็ก** โดยสังเกตดูว่าลูกชอบอะไร ทำอะไรได้ดีถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่อยู่ในหลักสูตรก็ตาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถทำให้เด็กเกิดความสำเร็จ เกิดความมั่นใจในตนเองได้ ล้วนเป็นสิ่งที่ดีที่พ่อแม่และคุณครูควรปลูกฝังให้โอกาสให้เด็กพบกับความสำเร็จก็จะทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเองได้

4. **สร้างประสบการณ์จากสิ่งที่ยากไปหายาก** เพราะถ้าให้งานเด็กยากเกินไปแต่ความสามารถของเด็กน้อย ก็ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่น แต่ถ้างานง่ายความสามารถของเด็กมีมาก ก็ยิ่งทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้น การที่พ่อแม่ หรือครูเร่งรัดให้เด็กเร่งเรียนเร็วเกินไปในขณะที่เด็กยังไม่พร้อม ทำให้เด็กขาดความสุข ขาดความมั่นใจในตนเอง

5. **ฝึกให้ลูกทำงานกลุ่ม** การที่ลูกได้ทำงานกลุ่มย่อยๆ ทำให้เด็กได้มีโอกาสในการแสดงความคิด ความรู้สึกมากขึ้น การที่เด็กได้เข้าร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยๆ ทำให้เด็กกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง เพราะเมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อน จะทำให้เด็กรู้จักการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและความต้องการของแต่ละคน ทำให้เด็กมีความรู้สึกดีกับตนเองมากขึ้น

6. **การให้กำลังใจลูกอย่างเหมาะสม** เมื่อลูกทำดีหรือแสดงความสามารถออกมา พ่อ แม่ ควรชมลูกว่า “ลูกเก่ง” “ลูกทำดี” ฯลฯ เพราะโดยปรกติเด็กจะมีพฤติกรรมอะไรขึ้นอยู่กับความเห็นของผู้ใหญ่เป็นสำคัญ พ่อ แม่ควรบอกลูกเสมอว่าลูกทำได้แต่ไม่ใช่ชมเกินความจริง เพราะจะทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นใจมากขึ้น

7. **ให้อิสระทางความคิดและการตัดสินใจ** เด็กจำนวนมากที่ไม่มั่นใจในตนเอง เพราะพ่อ แม่ ไม่เคยปล่อยให้เด็กได้ทำอะไรด้วยตนเอง คอยควบคุมดูแลอยู่ในสายตาไม่ให้เกิดเงา สิ่งเหล่านี้แทนที่จะทำให้ลูกดีแต่กลับกลายเป็นการทำให้ลูกขาดความมั่นใจในตนเองมากขึ้นเสียอีก

8. **ฝึกการสร้างเชื่อมั่น** เช่น ฝึกพูดสมมติใจลึกๆ ก่อนพูดกับผู้อื่น ฝึกการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

9. **ฝึกการวางตัวทางสังคม** ควรฝึกไว้ล่วงหน้า เช่น การแนะนำ การแสดงการทักทาย การดูแลแขก แทนที่จะไปบอกให้ทำอย่างไรในขณะพบหน้าคน

10. **ฝึกการตัดสินใจ** ให้ลูกเริ่มจากกิจวัตรประจำวัน เช่น การเลือกเสื้อผ้า การฝึกให้ลูกได้ฝึกการแก้ไขปัญหาที่ลูกพอจะทำได้ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้นได้ (อุษณีย์ โพธิ์สุข. 2542 : 60-62)

ทฤษฎีทางบุคลิกภาพ (Theories of Personality)

การที่คนเราจะประสบผลสำเร็จต่างๆ ได้ ไม่ใช่เพียงแค่ความสามารถทางสติปัญญาหรือไอคิวเพียงอย่างเดียว บุคลิกภาพก็เป็นส่วนประกอบที่

สำคัญที่ไม่ควรมองข้าม เพราะการมีบุคลิกภาพดี มีการปรับตัวดี มีรสนิยม และทัศนคติที่ดีแล้ว ก็จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นในการจัดการศึกษาไม่ควรที่จะมุ่งเน้นแต่เฉพาะด้านวิชาการเท่านั้น ควรจะหันมาให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีสติปัญญาดี มีบุคลิกภาพที่ดี มีทักษะในการปรับตัว และแก้ปัญหาได้นอกจากนั้นการมีบุคลิกภาพที่ดีก็จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเองอีกด้วย

ในการจัดเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมจิตวิทยาและแนะแนวนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนและบุคลากรทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ทฤษฎีบุคลิกภาพ เพื่อให้เข้าใจในตัวผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะที่เหมาะสมกับเพศและวัย และช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี มีความสุข และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมต่อไป คณะผู้วิจัยจึงได้คัดกรองทฤษฎีทางบุคลิกภาพของทฤษฎีที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม และวางกรอบหลักสูตรของงานวิจัย

ความหมายของบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะที่เป็นแบบฉบับเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่แสดงออกทั้งที่มองเห็นได้ชัดเจน ซึ่งประกอบไปด้วยรูปร่าง หน้าตา กริยา มารยาท การพูด การนั่ง การยืน และส่วนที่มองเห็นได้ยาก เช่น สติปัญญา ความถนัด ลักษณะอารมณ์ประจำตัว ค่านิยม ปรัชญาชีวิต ความสนใจ ฯลฯ ซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้จะเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

องค์ประกอบที่ทำให้บุคลิกลักษณะของบุคคลแตกต่างกัน

บุคคลแต่ละบุคคลย่อมมีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งบุคลิกลักษณะจะเป็นลักษณะที่ชี้เฉพาะตัวบุคคล พื้นฐานของบุคลิกลักษณะมักจะมาจากพันธุกรรมซึ่งติดมากับบุคคลตั้งแต่กำเนิด เช่น รูปร่าง ลักษณะ หน้าตา ผิวพรรณ สิ่งเหล่านี้บุคคลจะได้รับมาจากพันธุกรรม แต่การที่บุคคลมีบุคลิกลักษณะเปลี่ยนไปมักจะได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้บุคลิกลักษณะของคนเราเปลี่ยนไปในทางที่ดีหรือไม่ดีได้ สิ่งแวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะของคนเราอย่างมาก บุคคลจะค่อยๆ เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะของตนเองโดยการรับเอาประสบการณ์ต่างๆ เข้าไว้ จากนั้นบุคคลก็จะเริ่มสร้างนิสัยจากประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ ถ้าบุคคลใดได้รับประสบการณ์ที่ดีก็จะสามารถสร้างบุคลิกลักษณะไปในทางที่ดีได้ บุคคลแต่ละบุคคลก็จะแสวงหาค่านิยมแต่ละอย่างแล้วก็ยึดไว้เป็นเอกลักษณ์ของตนเองต่อไป

ดังนั้นการที่มนุษย์มีบุคลิกลักษณะที่แตกต่างกันพอจะสรุปให้เห็นได้ชัดเจนดังนี้

1. พันธุกรรม เพราะพันธุกรรมจะเป็นตัวกำหนดสิ่งต่อไปนี้

1.1 ลักษณะทางกาย พันธุกรรมสามารถกำหนดให้คนเรามีลักษณะแตกต่างกันได้แก่ รูปร่าง ลักษณะของโครงกระดูก ความสูง ความเตี้ย อ้วน บางคนอาจจะมีสภาพผิดปกติของร่างกายเกิดขึ้น ได้แก่ ตาบอดสี ตีระเหล่าน และอาการของโรคบางอย่างสามารถติดต่อได้ทางพันธุกรรม เช่น โรคเบาหวาน โรคหอบ หืด โลหิตเป็นพิษ เป็นต้น บางคนก็มีตาชั้นเดียว

บางคนตาสองชั้น ตาสีดำ ตาสีน้ำตาล บางคนก็มีใบหน้ากลม บางคนก็มีใบหน้ายาว แบน จมูกโด่งบ้าง จมูกแบนบ้าง และอื่นๆ เป็นต้น

1.2 ลักษณะความสามารถต่างๆ บุคคลที่มาจากพันธุกรรมที่ต่างกัน ทำให้บุคคลมีความสามารถที่ต่างกันด้วย ซึ่งนี่จะเป็นตัวกำหนดความสามารถของคนดังนี้

- ความสามารถทางความถนัดเฉพาะด้าน ซึ่งบุคคลแต่ละบุคคลก็ย่อมมีความถนัดที่แตกต่างกัน แม้แต่พี่น้องร่วมท้องบิดา มารดา กัน เช่น ความถนัดทางดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น

- ความสามารถทางสติปัญญา สติปัญญาของแต่ละคนก็แตกต่างกัน

2. **สิ่งแวดล้อม** เป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลสามารถปรุงแต่งพื้นฐานของบุคลิกภาพที่ได้รับจากพันธุกรรมให้ดีขึ้นหรือไม่ดีได้ สิ่งแวดล้อมนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ เพราะประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจะทำให้บุคลิกภาพของบุคคลเปลี่ยนไปดังได้กล่าวมาแล้ว สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ ดังนี้

2.1 ความต้องการในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน บุคลิกภาพเกี่ยวกับความต้องการก็แตกต่างกัน

2.2 ความสนใจ ความสนใจของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และสภาพแวดล้อมจะสร้างแรงจูงใจให้บุคคลสนใจ

2.3 **ทัศนคติ** บุคคลจะมีทัศนคติต่อสิ่งใดก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง ก็จะมีทัศนคติที่ดี

ต่อตนเองและผู้อื่น

2.4 อารมณ์ ถ้าบุคคลได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ก็จะส่งผลให้บุคคลนั้นมีอารมณ์ที่ดีด้วย

2.5 ค่านิยม ค่านิยมที่บุคคลได้รับจากวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จะทำให้บุคคลนั้นๆ มีค่านิยมไปตามสภาพสังคมที่แตกต่างกัน

2.6 สถิติปัญญา ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้บุคคลนั้นมีการพัฒนาทางสติปัญญาไปด้วย ถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เด็กก็จะมีระดับสติปัญญาแตกต่างกันไปด้วย บุคลิกภาพก็แตกต่างกันไปด้วย

2.7 ความเชื่อมั่นหรือการขาดความเชื่อมั่น ถ้าสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ก็จะทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน บุคคลใดที่อยู่ในสภาพสังคมที่มีความเชื่อมั่น ไว้วางใจซึ่งกันและกันก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง

จันทนา ๖๒

๒

การแนะแนวช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพ

เนื่องจากสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กได้ ดังนั้นจึงควรจัดบริการแนะแนวขึ้นเพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลือเด็กให้มีบุคลิกภาพที่ดีได้ ดังนี้

1. จัดให้เด็กได้เรียนรู้และรู้จักพัฒนาตนเองไปในลักษณะที่ดี
2. พยายามจัดการเรียนให้สนองความต้องการของเด็ก ทำให้เด็กได้มีการพัฒนาการไปจนถึงขีดสูงสุดทุกๆ ด้าน
3. พยายามจัดการเรียนการสอนไปตามจุดมุ่งหมายหรือปรัชญา

การศึกษาที่ได้ตั้งเอาไว้

4. พยายามให้เด็กรู้จักและเข้าใจตนเอง และเป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพสามารถดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น

5. พยายามส่งเสริมให้เด็กมีการพัฒนาทางด้านคุณธรรมและจิตใจ

6. พยายามจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมและสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาของประเทศ เสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ

7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความสำเร็จในการเรียน ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

8. ทำให้นักเรียนรู้จักใช้ไหวพริบและสติปัญญาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี

9. ทำให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความสามารถทัดเทียมผู้อื่น สามารถเอาชนะอุปสรรคได้ และตัดสินใจอย่างฉลาด

ในการจัดบริการแนะแนวที่ตั้นนั้น ผู้แนะแนวจึงควรสร้างนักเรียนให้ เป็นคนที่มีบุคลิกภาพที่ดี โดยสามารถสร้างและปลูกฝังให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์ที่ดี และควรส่งเสริมบุคลิกภาพทุกๆ ด้าน เพื่อให้นักเรียน สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีของมาสโลว์นั้นอาจไม่สอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตใจ หรือกลไกภายในของเด็กหรือผู้ที่มีความสามารถพิเศษ โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้มีความสามารถในระดับสูง เนื่องจากพวกนี้อาจกระโดดข้ามขั้น โดยไม่นำพากับการที่ตนเองต้องได้รับการตอบสนองขั้นต้น และในบางราย

ไม่ใส่ใจตั้งแต่ชั้น 1-4 มามีลักษณะความต้องการในขั้นสุดท้าย และในบางคนมีบุคลิกลักษณะและความต้องการเลยชั้นที่ 5 ดังที่คาบรอสก์ระบุไว้ในทฤษฎีของเขา

๗) การนำทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาใช้ในการเรียนการสอน

1. ครูจะต้องพยายามดูแลช่วยให้นักเรียนได้รับความสบายทางร่างกายในเบื้องต้น โดยเฉพาะสภาพของโรงเรียนและห้องเรียน
2. จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เด็กรู้สึกปลอดภัย มีความมั่นใจในตัวเอง ครูเป็นบรรยากาศที่อบอุ่น ไม่ตึงเครียด ไม่อึดอัดและไม่มีคำพูดที่เยาะเย้ยถากถางจากครูหรือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน
3. ครูควรจำชื่อนักเรียนในชั้นให้ได้และเรียกชื่อของนักเรียนในชั้นได้ถูกต้อง
4. หาเวลาสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ
5. เมื่อนักเรียนในชั้นเจ็บป่วย ครูควรให้เพื่อนนักเรียนในชั้นแสดงความห่วงใย เอื้ออาทร โดยไต่ถามหรือแสดงออกด้วยวิธีที่เหมาะสม
6. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนในชั้นได้แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถเพื่อเด็กจะได้รู้สึกภาคภูมิใจว่าตนมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ
7. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8. ครูไม่ควรเข้มงวดกดขี่เด็กมากเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเบียดเบียนทั้งตัวครูและนักเรียน

9. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามความสนใจและตามจุดมุ่งหมายที่แต่ละคนได้ตั้งไว้ โดยที่ครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ

10. ครูควรจัดประสบการณ์ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความสำเร็จทั้งในด้านการเรียน และอื่นๆ เพื่อนักเรียนจะได้รู้สึกในทางบวกต่อตนเองและสังคม

ข้อเสนอแนะถึงการปฏิบัติตามแนวของมาสโลว์ สามารถนำมาใช้กับเด็กทั่วไปในชั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีกลยุทธ์ที่ตอบสนองเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดยตรงก็ตาม หากครูสามารถจัดการสภาพแวดล้อมและวิธีดำเนินการได้ก็จะช่วยให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษลดความตึงเครียดลงและปรับตัวได้ดีขึ้น เพียงแต่อาจไม่มีจุดกระตุ้นแรงจูงใจที่เหมาะสมพอกับธรรมชาติของพวกเขา

ทฤษฎีบุคลิกภาพของอัลล์พอร์ท (Gordon M. Allport)

แนวคิดในการศึกษาเรื่องบุคลิกภาพของอัลล์พอร์ท ทฤษฎีของเขาพัฒนามาจากนักจิตวิทยากลุ่มเกสโตลท์ ทฤษฎีของเขาเรียกว่า “จิตวิทยาแห่งเอกัตตบุคคล” (Psychology of the individual) วิธีศึกษาของเขาโดยเน้นวิธีการศึกษามนุษย์แบบเป็นภาพรวมๆ มากกว่าศึกษาความเป็นเอกลักษณ์ของบุคคล เน้นความสำคัญของจิตใต้สำนึกมากกว่าจิตสำนึก เน้นประสบการณ์ในอดีตมากกว่าข้อเท็จจริงในปัจจุบัน ทฤษฎีเขาพยายามหาทางแก้ไขจุดบอดของสังคม เพื่อลดภาวะขัดแย้ง

หลักทฤษฎีของอัลลพอร์ท

ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2539 ได้สรุปทฤษฎีของ อัลลพอร์ท ว่ามีมุมมองเกี่ยวกับบุคลิกภาพของคนไว้ว่า แต่ละคนจะมีลักษณะนิสัย (Traits) อยู่ 2 ประการ คือ ลักษณะนิสัยเฉพาะบุคคล (Personal Traits) และลักษณะนิสัยร่วม (Common Traits) ซึ่งลักษณะนิสัยร่วมนั้นเป็นสิ่งที่อาจได้มาจากสภาพวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม การศึกษา การถ่ายทอดทางใดทางหนึ่ง แต่ลักษณะนิสัยเฉพาะบุคคล (Personal Traits) หรือเอกลักษณ์เฉพาะตน เป็นเรื่องที่น่าตึกว่า และน่าสนใจว่ามีเงื่อนไขอันใดที่จะเป็นเงื่อนไขความแตกต่างของบุคคลแต่ละคนอย่างมากมาย อัลลพอร์ทเชื่อว่าโครงสร้างทางระบบจิตประสาท (Neuro Psychic) ของแต่ละคนมีส่วนประกอบที่เป็นพื้นฐานพฤติกรรมแต่ละบุคคล มีศูนย์กลางลักษณะนิสัยเฉพาะตัวบุคคล (Central Personal Disposition) ซึ่งมีประมาณ 5-10 ลักษณะในแต่ละบุคคล หากเราสามารถรู้จักและเข้าใจว่าบุคคลนั้นมีลักษณะนิสัยหลักอะไรบ้าง เรา ก็สามารถคาดเดาพฤติกรรมในเรื่องต่างๆ ของเขาได้ค่อนข้างแม่นยำทั้งในเรื่องความเชื่อ ทศนคติ การตัดสินใจ การอยู่ในสังคม ฯลฯ ส่วนลักษณะอื่นๆ ว่าเป็นสิ่งที่รองลงมา (Secondary Personal Disposition)

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของคนมาก คือส่วนที่เป็นแก่นหรือรากเหง้าของลักษณะนิสัยที่อัลลพอร์ท เรียกว่า “The Proprium” เป็นส่วนที่ประสานของจิต อารมณ์ และสังคม หากทุกส่วนประสานกันได้ดี ก็ทำให้บุคคลนั้นมีความเข้มแข็ง สุขภาพจิตดีมีความมั่นคง ในทางตรงกันข้ามหากขาดการประสานกันโดยมีองค์ประกอบย่อย 8 ประการ คือ

1. การสำนึกถึงเกี่ยวกับร่างกายของตน (Sens of bodily self)
2. การสำนึกถึงความสืบเนื่องของอัตลักษณ์แห่งตน (Sens of Continuing Self-Identity)
3. การรู้คุณค่าในตน ความภูมิใจในตน (Self-Esteem)
4. การร่วมกับสังคม (Self Extension)
5. มโนทัศน์ของตนเอง (Self Image)
6. การรู้จักบทเหตุผลและรู้จักใช้กลไกป้องกันตัว (Rational Coper and Defense Mechanisms)
7. การใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ใฝ่ดี (Propriate Striving)
8. การประจักษ์รู้ (The self as a knower)

นอกจากนี้เขายังได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพที่มั่นคง มี

วุฒิภาวะไว้ 6 ประการ คือ

1. มีปรัชญาชีวิตหรือค่านิยมของชีวิต ทำให้บุคคลนั้นดำรงชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน
2. การมีจิตเป็นสาธารณะ มุ่งมั่นเพื่อส่วนรวมและผู้คนรอบข้าง
3. มีสัมพันธภาพที่ดีต่อคนในสังคม ไม่ยึด “อัตตา” เป็นผู้ให้
4. มีความกล้าเผชิญต่อความยากลำบาก
5. มีความมั่นคงในอารมณ์ มีอารมณ์ขัน
6. มีใจกว้าง กล้ายอมรับความจริง รับรู้ในจุดเด่นจุดด้อยของตน

นอกจากนี้แต่ละคนยังมีลีลา (Styles) ในการดำรงชีวิตต่างๆ กันไป

ทำให้เกิดเอกลักษณ์ ซึ่งลีลาในการดำรงชีวิตก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ และ

ที่สำคัญที่สุดที่เป็นจุดมุ่งหมายของทฤษฎีของเขาคือการปฏิรูปสังคม (Social reform) และการสร้างสัมพันธภาพระหว่างชาติ (International relations conflicts) คนในสังคมจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศาสตร์ทางจิตใจทางสังคม และปรัชญาต่างๆ มากขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่ซับซ้อนกว่าวิทยาศาสตร์ เพราะมนุษย์มีธรรมชาติที่ซับซ้อนและไร้เหตุผล (Irrational Nature) สิ่งที่จะช่วยจรรโลงมนุษย์ให้มีศีลธรรมจรรยาได้ดี คือการที่ทำให้ศาสนาเข้ามาในการดำรงชีวิต เพราะทุกศาสนาต่างสอนให้เชื่อมั่นในความดี ศรัทธาต่อการทำความดี ทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง

การพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของอัลล์พอร์ท นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนคุณลักษณะ ดังนี้

1. **การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น** บุคคลที่มีวุฒิภาวะทางบุคลิกภาพจะมีความคิดที่จะแสดงน้ำใจต่อบุคคลอื่น เป็นคนมีเหตุผล ใจกว้าง ยินดีให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นด้วยความสมัครใจ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของบุคคลอื่นๆ เท่าๆ กับความเป็นอยู่ของตนเอง มีความสามารถที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นได้ สามารถที่จะต่อสู้เพื่อจุดมุ่งหมายที่ต้องการของสังคมนอกเหนือไปจากความต้องการส่วนตัว

2. **การมีความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นกับผู้อื่น** บุคคลที่เจริญถึงขีดสูงสุดของบุคลิกภาพ จะมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาในลักษณะที่เป็นมิตรกับผู้อื่น สามารถให้ความรักความเห็นอกเห็นใจกับผู้อื่นได้ สามารถสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจที่ดีกับบุคคลอื่นๆ ได้

3. **มีความมั่นคงทางอารมณ์** บุคคลที่มีการพัฒนาถึงขีดสูงสุดของ

บุคลิกภาพ จะมีความมั่นใจในตนเอง สามารถควบคุมอารมณ์ได้ และอดทน ต่อสภาพกดดันภายนอกได้ดี สามารถหลีกเลี่ยงการแสดงอารมณ์ต่อสภาพแวดล้อมภายนอกได้ ไม่แสดงอารมณ์ใดๆ ที่ไม่สมควรออกมาซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียต่อตนเอง

4. **การมองตามความเป็นจริง** การใช้ทักษะและการแปลความหมายตามสภาพความเป็นจริง บุคคลที่มีวุฒิภาวะทางบุคลิกภาพมักจะมองสิ่งใดถูกต้องตามความเป็นจริง รู้จักใช้ทักษะในการตีความหมายของสิ่งใดหรือพฤติกรรมใดให้ตรงตามความเป็นจริง ไม่พยายามบิดเบือนความจริง

5. **การรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง มีอารมณ์ขัน** บุคคลที่มีวุฒิภาวะมักจะแสดงออกในลักษณะรู้จักตนเองเป็นอย่างดี เข้าใจในสภาพที่แท้จริงของตนเอง

6. **มีปรัชญาชีวิตแน่นอน** บุคคลที่มีวุฒิภาวะที่ดีจะพยายามเรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้อง สามารถรวบรวมแนวความคิดของทุกสิ่งทุกอย่างเข้าด้วยกัน แล้วนำมาสร้างเป็นปรัชญาชีวิตของตนเอง ดำเนินชีวิตไปตามปรัชญาที่ตนตั้งไว้โดยไม่ลังเล

อัลล์พอร์ท ได้ทำการศึกษาเรื่องของบุคลิกภาพโดยเขาเน้นที่ลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล และเขายังเชื่อว่าบุคคลปรกติที่มีบุคลิกภาพสมบูรณ์หรือมีวุฒิภาวะนั้นเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กับพ่อ แม่ โดยเฉพาะกับแม่ ในวัยเด็กระยะแรกๆ ซึ่งอัลล์พอร์ทกล่าวว่า คนแต่ละคนต้องการความรู้สึกมั่นคง และต้องการปกป้องคุ้มครอง ถ้าหากไม่ได้รับความรักความเอาใจใส่แล้วจะทำให้เกิดผลเสียในการเจริญ

เติบโตและพัฒนากายของบุคคลิกภาพ

✕ ๕๓๐.๖๖๗ ๒๕

ถึงแม้ว่าทฤษฎีของอัลพอร์ทไม่ได้กล่าวชัดเจนถึงการปฏิบัติต่อคนที่มีความสามารถพิเศษ แต่เนื้อหาหลักรวมที่จุดมุ่งหมายในการพัฒนาคนตามทฤษฎีบุคคลิกภาพของเขานั้นค่อนข้างสอดคล้องกับลักษณะธรรมชาติและความต้องการของเด็กหรือผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เพราะเกือบทุกประเด็นเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางความคิด อารมณ์ จิตใจ ในระดับที่ละเอียดอ่อนลึกซึ้ง เช่น การศึกษาเกี่ยวกับปรัชญาชีวิต การมีจิตเป็นสาธารณะ การประจักษ์รู้ ฯลฯ แนวทางในการพัฒนาก็สามารถทำได้โดยไม่ลำบาก เช่น การพัฒนามโนทัศน์แห่งชาติ ความภาคภูมิใจในตน

ทฤษฎีของ Rogers เป็นทฤษฎีตัวตน

โรเจอร์ (Rogers : 1951) มีแนวคิดที่ว่า “ตน” พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์ที่คนเราได้รับการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา และมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามวุฒิภาวะและประสบการณ์การเรียนรู้ ทุกคนมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนให้สามารถยอมรับและเข้าใจตนเองและพัฒนาคนได้เต็มศักยภาพ การยอมรับและเข้าใจตนเองเท่านั้นจะช่วยให้คนเราเจริญออกมาและกล้าแสดงออก แนวคิดที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

ตัวตนของบุคคล (Self)

เป็นแนวคิดใหญ่ในทฤษฎีบุคคลิกภาพของโรเจอร์ โรเจอร์มีแนวคิดว่ามีมนุษย์ทุกคนมีตัวตน 3 แบบ ได้แก่

1. ตนที่ตนมองเห็น (Self concept) คือ ภาพของคนที่มองเห็นว่าตนเป็นคนอย่างไร คือใคร มีความรู้ ความสามารถ มีลักษณะเฉพาะตนอย่างไร เช่น คนสวย คนเก่ง คนขี้อาย คนเก็บตัว ฯลฯ คนที่มองเห็นตนเองโดยทั่วไป บางทีอาจมีความเห็นไม่ตรงกับภาพที่คนอื่นเห็น เช่น คนชอบเอาเปรียบผู้อื่น เห็นแก่ตัว อาจไม่ได้นึกว่าตนเองเป็นบุคคลประเภทนั้น

2. ตนตามที่เป็นจริง (Real self) คือ ลักษณะตัวตนที่เป็นไปตามข้อเท็จจริง หลายๆ ครั้งที่ตนเองอาจมองไม่เห็นข้อเท็จจริงของตนเพราะเป็นกรณีที่ทำให้รู้สึกเศร้าใจ เสียใจ รู้สึกผิด วิตกกังวล ฯลฯ

3. ตนตามอุดมคติ (Ideal self) คือ ตัวตนที่อยากมีอยากเป็นแต่ยังไม่มีไม่เป็นในสภาวะปัจจุบัน เช่น บางคนเป็นคนเก็บตัว แต่ตนเองนึกอยากเป็นคนเข้าสังคมเก่ง มีมนุษยสัมพันธ์ดี ปรับตัวเข้ากับคนง่าย เป็นต้น

ถ้าตนที่ตนมองเห็นกับตนตามที่เป็นจริงมีความแตกต่างกันมาก หรือมีข้อขัดแย้งกันมาก จะทำให้บุคคลคนนั้นมีแนวโน้มที่จะทำให้อาจเกิดปัญหาแก่ตัวเองและผู้อื่น ถ้าหากบางคนมีความแตกต่างกันรุนแรง อาจทำให้เขาเป็นโรคประสาท หรือเป็นโรคจิตได้

โรเจอร์ ได้อธิบายประสบการณ์ที่เขาทำจิตบำบัด เขาเชื่อมั่นว่าคนที่มีปัญหาทางจิตใจและบุคลิกภาพ คือ คนที่มีข้อขัดแย้งระหว่างตนที่เป็นจริงกับตนที่ตนมองเห็นอย่างรุนแรง ซึ่งความสลับซับซ้อนของความขัดแย้งนี้จะทำกลไกทางจิตสลับซับซ้อน ทำให้อาจเกิดมีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจ และบุคลิกภาพ

การปรับตัวตนตามที่ตนมองเห็นให้ตรงกันกับตนตามที่เป็นจริง และ

ตนตามอุดมคติ ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน และทั้งในการทำจิตบำบัด ถ้าปรับตัวได้เหมาะสมก็จะเกิดผลดี ได้แก่ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และบุคลิกภาพ ทำให้มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีสมรรถภาพสูงในการทำงานตามหน้าที่ที่ตนได้รับ ไม่ค่อยมีความวิตกกังวล ไม่ค่อยใช้กลวิธีในการปกป้องตนเอง ฯลฯ

ลักษณะบุคลิกภาพที่ดีของโรเจอร์

ลักษณะของบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้จะทำให้บุคคลนั้นทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพหรือเต็มความสามารถที่ตนเองมีอยู่

โรเจอร์ได้แบ่งบุคคลที่ทำงานเต็มความสามารถของตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. **เป็นบุคคลที่พร้อมจะเผชิญกับประสบการณ์ต่างๆ** ด้าน บุคคลประเภทนี้จะไม่พยายามปฏิเสธหรือหาข้อแก้ตัวในการที่จะต้องเผชิญกับประสบการณ์ต่างๆ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง บุคคลประเภทนี้จะไม่สร้างปัญหาใดๆ ขึ้นมาเพื่อกีดขวางกับการที่ตนเองต้องเผชิญกับสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งเขาถือว่าเป็นโอกาสที่ตนเองจะได้ทดลองหรือต่อสู้กับเหตุการณ์นั้นๆ
2. **มีชีวิตอยู่อย่างอิสระเสรี** บุคคลประเภทนี้จะใช้ชีวิตอย่างอิสระตามความต้องการของตนเอง เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยประสบการณ์ต่างๆ ชีวิตจะก้าวไปข้างหน้าเรื่อยๆ ไม่ค่อยอยู่นิ่ง โดยไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับใดๆ ที่จะทำให้ตัวเองอยู่เฉยๆ
3. **มีความเชื่อมั่นในตนเองเสมอ** เป็นบุคคลที่กระทำทุกอย่างด้วยความมั่นใจ เป็นผู้นำของตนเอง เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมักมีสาเหตุมาจาก

การกระทำของตนเองเป็นหลัก ไม่ใช่เกิดจากแรงผลักดันของสิ่งแวดล้อม

บุคคลที่มีบุคลิกภาพตามแนวคิดของโรเจอร์ จะทำให้สามารถต่อสู้กับความรู้สึกของตนเองได้ จะทำให้เขาดำรงชีวิตอยู่อย่างภาคภูมิใจ การผ่านประสบการณ์มากมาย จนทำให้เขาเข้าใจตนเอง เชื่อว่าตนเองทำทุกอย่างให้เกิดขึ้น ไม่ใช่บุคคลอื่นหรือสภาวะใดๆ มาบังคับให้เกิดขึ้น

(ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2539, วัฒนา พัชราวณิช. 2535, ศิริกุล ตันทุลารักษ์. 2531, นิภา นิธิยาน. 2530, นวลละออ สุภาพล. 2527)

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence)

มีผู้ที่ให้ความหมายของความฉลาดทางอารมณ์ไว้หลายท่าน ดังนี้ ซึ่งบางคนก็อาจเรียกว่าเชาว์อารมณ์บ้าง หรือสติอารมณ์บ้าง ดังนี้

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence หรือ Emotional Quotient หรือ EQ) หมายถึงความสามารถที่จะรู้จักและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้โดยสามารถแยกแยะอารมณ์ เช่น รัก โกรธ เกลียด ไม่พอใจ เบื่อ ฯลฯ รวมทั้งความสามารถที่จะควบคุมอารมณ์ใช้ความสามารถทางอารมณ์ สามารถปรับตัวรับอารมณ์ให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดีและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เหมาะสมกับกาลเทศะ (อุษณีย์ โพธิสุช. 2542 : 19)

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) หมายถึง การใช้ปัญญาควบคุมการแสดงอารมณ์ที่ออกมาให้มีเหตุผล เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกออกมาในแต่ละสถานการณ์ โดยที่อารมณ์หรือความรู้สึก

นั้นเป็นพลังทำให้เกิดพฤติกรรม เพราะถึงพลังที่แสดงออกมาถ้าขาดปัญญา ก้ำกึ่งหรือควบคุมก็จะเป็นพลังดาบอด ดังนั้นปัญญาจึงเป็นตัวบ่งชี้ที่จะมา ก้ำกึ่งชีวิตของเราให้แสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง (พรณี บุญประกอบ. 2542 : 7 อ้างอิงจากพระราชวรณีย์ [ประยูร ธมมจิตโต])

ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) หมายถึง ความสามารถเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง รู้จักควบคุม จัดการ และแสดงออกทางอารมณ์ รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม สามารถที่จะตรวจสอบอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้ EQ นี้ยังเป็นทักษะหนึ่งที่ทำให้คนเราประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียน การทำงาน ครอบครัว และชีวิตส่วนตัว (อัจฉรา สุขารมณ. 2542 : 1 อ้างอิงจาก Salvoes, Mayer and Caruso. 1997)

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง และผู้อื่นได้ รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง สามารถแยกแยะอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้ สามารถควบคุมอารมณ์และปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ (EQ)

เดิมเรามีความเชื่อว่าคนจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด และคนทั่วไปมักจะมองความเฉลียวฉลาดในแง่ของความคิดอ่าน การคิดริเริ่ม ความมีเหตุผล การรู้จักวางแผน ความคิดรวบยอด ความจำ ซึ่งมีความเฉลียวฉลาดในแง่นั้น มีแบบทดสอบทางจิตวิทยาที่ได้รับการ

พัฒนามาเป็นเวลานานหลายแบบ และให้ผลสรุปออกมาในรูปของไอคิว โดยสรุปว่าคนที่มีไอคิวสูง คือคนฉลาด และคนฉลาดควรจะประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงานหรือด้านอื่นๆ ที่เขาสนใจจะทำ การศึกษาทางจิตวิทยาพบว่า คนที่มีไอคิวสูงจำนวนมากประสบความสำเร็จทั้งด้านการงาน และชีวิตครอบครัว

นักจิตวิทยาทางตะวันตกได้ให้ความสนใจ และศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดอีกรูปแบบหนึ่ง คือความฉลาดทางอารมณ์ นักวิจัยส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าคนที่คนจะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับไอคิวเพียง 20% ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของการเข้าถึงคน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น การรับรู้อารมณ์ของตนเอง การจัดการกับอารมณ์และความตึงเครียด (จอม ชุ่มช่วย. 2540 : 56-57)

สรุปได้ว่าการที่คนเราจะประสบความสำเร็จในชีวิตการงาน และครอบครัวนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียงอย่างเดียว (IQ) แต่ต้องมีความฉลาดทางสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ควบคู่กัน จึงจะทำให้คนเราประสบความสำเร็จและมีความสุขในชีวิตและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เพราะรากฐานทางสติปัญญานั้นเกิดจากอารมณ์ที่หนักแน่น มันคงรวมทั้งพื้นฐานของร่างกายที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับอุษา อังสุนันทวิวัฒน์ (อุษา อังสุนันทวิวัฒน์. 2539 : 27) กล่าวว่า ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญมากและเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนที่มีภูมิปัญญาหรือไอคิวปานกลางที่ไม่สูงมากนัก สามารถทำงานประสบความสำเร็จได้ดีกว่าคนที่มีไอคิวสูงแต่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้

ลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความฉลาดทางอารมณ์

1. รู้จักและเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองสามารถควบคุมจัดการและแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีสติ สามารถรับรู้และตระหนักรู้ได้ว่าขณะนี้กำลังทำอะไร รู้สึกอย่างไร รวมทั้งรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมได้เหมาะสม

2. มีแรงจูงใจที่จะกระทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต (Self-Motivation)

3. สามารถอดทนอดกลั้นต่อสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนสามารถเผชิญต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างเหมาะสม (Stress tolerance)

4. มีความยืดหยุ่น (flexibility) ในการปรับตัว

5. มีความสามารถในการที่จะควบคุมตนเองมี impulse control

6. มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (to have empathy for others)

7. มีสัมพันธภาพที่บ่งบอกถึงความไว้วางใจผู้อื่น (trusting relationships) มีความจริงใจและซื่อสัตย์

8. มีความคิดริเริ่ม (initiative) มีความคิดสร้างสรรค์

9. มองโลกในแง่ดี (optimism)

ความฉลาดทางอารมณ์นั้น มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ และความสุขในชีวิตของแต่ละคน ซึ่งคนที่มี EQ ดี นั้นจะสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ มีแรงจูงใจ มีความคิดทางบวก สามารถบริหารและจัดการกับชีวิตของตนเองได้ รู้จุดเด่นของความสามารถของตนเอง

และผู้อื่นสามารถแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์.
2542 : 16)

ลักษณะของคนที่มี EQ ดี

1. รู้จักแยกแยะเข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น คือ ต้องรู้จักว่าอารมณ์ของคนนี้เป็นอย่างไร การแสดงออกทางอารมณ์เราจะเรียนรู้ได้อย่างไร เช่น อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ เป็นต้น
2. ควบคุมอารมณ์ของตนได้เป็นอย่างดี
3. สามารถควบคุมแรงผลักดันได้อย่างมีทิศทาง มีแรงจูงใจ (Motivation) มีความมานะพยายามในการควบคุมอารมณ์ไม่ให้ล้มเลิก เบื่อง่าย
4. มีความละเอียดอ่อนและไวต่อความรู้สึกนึกคิด เข้าใจจิตใจของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น สามารถตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของคนอื่นและของตนเองได้อย่างเหมาะสม
5. สามารถปรับตัวกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งคนที่มี EQ ต่ำนั้นเมื่อเผชิญกับปัญหาใดๆ ก็จะมี ความมั่นคงในจิตใจ ไม่อ่อนไหวง่าย ๆ
6. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีลักษณะเป็นที่ยอมรับของสังคม เพราะความเข้าใจคนอื่น ความต้องการทางจิตใจของคนอื่น สามารถเป็นที่พึ่งทางใจให้คนอื่น ๆ ได้ สามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ (อุษณีย์ โพธิสุข. 2542 : 20-21)

องค์ประกอบของ EQ ตามแนวทางของ Salovey, Gardner 1995 และของ Goleman 1998 กล่าวโดยสรุปมี 5 องค์ประกอบ คือ

1. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness หรือ Knowing one's Emotion) คือ ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ตามความเป็นจริง ประเมินตนเองได้อย่างชัดเจน ตรงไปตรงมาและมีความเชื่อมั่น รู้จักจุดเด่น จุดด้อยของตนเอง รู้จักรักษาสัจจะคำพูดของตนเอง (Integrity) มีสติเข้าใจตนเอง
2. การบริหารจัดการกับอารมณ์ของตนเอง (Managing Emotion) หรือบางทีเรียกว่า การกำหนดตนเอง (Self Regulation) เป็นความสามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ควบคุมตนเอง มีคุณธรรม มีความสามารถในการปรับตัว สามารถสร้างแนวคิดใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การจูงใจตนเอง (Motivation Onself) เป็นความสามารถที่จะจูงใจตนเอง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และแรงจูงใจใฝ่สัมพันธมองโลกในแง่ดี มีความสามารถให้กำลังใจตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์
4. การรู้จักสังเกตความรู้สึกของผู้อื่น (Recognizing Emotion in Others) มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจให้บริการ (Service Orientation) สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
5. การดำเนินการด้านความสัมพันธ์ (Handling Relationships) เป็นลักษณะทักษะทางสังคม สามารถรู้เท่าทันอารมณ์ของผู้อื่น มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ส่งผลให้เกิดความเป็นผู้นำ สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งได้ดี (ทศพร ประเสริฐสุข. 2542 : 66-78 อ้างอิงจาก Salovey Gardner 1995 และ Goleman 1998)

แนวทางการพัฒนาความเฉลียวฉลาดอารมณ์หรือ EQ ในสถานศึกษา

ผู้ที่มี EQ ต่ำนั้นมักเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกในแง่ดี ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี สามารถจัดการความคุมอารมณ์ของตนเองได้ มีความสุข ดังนั้นในโรงเรียน ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรทุกคนควรถือว่าเป็นหน้าที่ของทุกๆ คนในการพัฒนาเด็กให้มี EQ สูง ทั้งนี้ ครู อาจารย์ต้องเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นประชาธิปไตย ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ไม่สร้างความกดดันให้กับเด็ก ช่วยเหลือเด็กได้เข้าใจถึงความรู้สึก อารมณ์ของตน เข้าใจคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับอารมณ์ การแสดงออกที่เหมาะสม ฝึกฝนให้เด็กมีความเมตตา กรุณา มีความรัก มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ครูอาจารย์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ให้เด็กได้เห็น ครูผู้สอนต้องระมัดระวังคำพูด และการแสดงออกทางอารมณ์ของตน รู้จักการจัดการและบริหารภาวะอารมณ์ของตนเองให้ดี

ตัวอย่างของการพัฒนา EQ ตามโครงการ Social Development Program กับนักเรียน Grade 6 ของโรงเรียนในเมือง New Haven รัฐคอนเนตทิคัต ของสหรัฐอเมริกา มี 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 หยุดคิดใคร่ครวญ คิดก่อนพูด คิดก่อนทำ ควบคุมภาวะความรู้สึกและอารมณ์ของตน โดยเรียนรู้เกี่ยวกับการควบคุมความเครียด ควบคุมการหายใจเข้า-ออก ของตนเอง ฝึกการเจริญสมาธิ

ขั้นที่ 2 ระบุนสิ่งที่ปัญหาและเผยความรู้สึกของตน และความ

รู้สึกของผู้อื่น

ขั้นที่ 3 กำหนดเป้าหมายของการปรับปรุงพัฒนา

ขั้นที่ 4 คิดแสวงหาทางออก แนวทางแก้ไขมากกว่า 1 แนวทาง

ขั้นที่ 5 คิดไว้ล่วงหน้าถึงผลลัพธ์ หาแนวทางแก้ไขปัญหาแต่ละแนวทาง

ขั้นที่ 6 ทดลองปฏิบัติแต่ละแนวทางแก้ไขปัญหาคิดไว้

(วิระวัฒน์ ปันนิตามัย. 2542 : 166-197)

จะเห็นได้ว่าแนวทางในการพัฒนา EQ ของเด็กนั้น ทั้งทางครอบครัว และโรงเรียนควรให้ความร่วมมือในการเสริมสร้างการพัฒนา EQ ให้กับเด็กได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ให้เด็กได้ตระหนักรู้ รับรู้อารมณ์ต่างๆ ของตนที่เกิดขึ้น เช่น เวลาโกรธ ตีใจ เสียใจ หดหู่ เศร้า ฯลฯ ควรให้เด็กได้รับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น ให้เด็กได้รู้จักการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม และเรียกชื่อลักษณะอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง ฝึกให้เด็กได้เห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ฝึกให้เด็กมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสภาพแวดล้อมอย่างถูกต้องตามโอกาส ฝึกให้เด็กได้มีมนุษยสัมพันธ์ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ได้ ให้เด็กได้รู้จักควบคุมอารมณ์ และจัดการกับอารมณ์ต่างๆ ส่วนวิธีการที่จะฝึกควรดูว่าใช้วิธีใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและโอกาส เช่น กรณีตัวอย่าง รูปภาพ สถานการณ์จริง เรื่องที่เป็นอุทาหรณ์และอื่นๆ

ประเด็นปัญหาในการช่วยเหลือและพัฒนาเด็กเรื่อง EQ ในสภาพโรงเรียนปัจจุบัน

เมื่อประมาณ 10 กว่าปีที่ผ่านมา นักจิตวิทยาต่างประเทศได้เริ่มปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาอย่างขนานใหญ่ มีนักการศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยมากกว่า 30 ปี พบว่าคนที่เรียนสูงเอาแต่เรียนโดยไม่คบเพื่อนและเข้าสังคม จึงกลายเป็นคนที่มีนิสัยเห็นแก่ตัว อวดตัว ชอบดูถูกผู้อื่น หยิ่งและทรนง หรืออีกสัปดาห์อีกด้านหนึ่งก็คือ กลายเป็นคนที่คิดมาก วิตกกังวลง่าย กลัว ย่ำคิดย่ำทำ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะเวลาต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น หรือเข้าสังคม จนกระทั่งเกิดปัญหาทางจิต มีอาการเป็นโรคจิต โรคประสาท หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ (วัลลภ ปิยะมโนธรรม. 2541 : 1)

จากการศึกษาเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ผ่านมาพบว่า เด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้นมีปัญหา และจุดอ่อนในด้านทักษะทางสังคม (Social Skills) เช่น การปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ชอบทำงานคนเดียว มุ่งศึกษาหรือสนใจเฉพาะสิ่งที่ตนเองสนใจ และมีอารมณ์เหงา โดดเดี่ยว (Loneliness) มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดีเกี่ยวกับตนเอง (Low self-concept) ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง (Low self-confident) เก็บกดและคับข้องใจ (Frustration) และเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ (Low self-esteem) ซึ่งปัญหาดังกล่าวนั้น อาจมีสาเหตุมาจากหลายอย่างด้วยกัน ปัจจุบันประเทศไทยยังขาดแคลนผู้รู้และครูอาจารย์ที่เชี่ยวชาญเฉพาะทางนี้ ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ซึ่งมีแนวโน้มที่จะตอบสนองผู้เรียนโดยทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงกลุ่มที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ การจัดการศึกษาดังกล่าวไม่ได้แยกแยะกลุ่มผู้เรียน

จึงมีผลทำให้กลุ่มผู้เรียนกลุ่มหนึ่งไม่มีโอกาสได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดความคับข้องทางจิตใจ และอาจมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นผู้ก้าวร้าวต่อผู้ปกครอง ครู และเพื่อนร่วมชั้น ในที่สุดทำให้เด็กอาจไม่สามารถประสบผลสำเร็จในชีวิตได้ทั้งๆ ที่มีศักยภาพสูงในการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ และมรดกทางวัฒนธรรมแก่สังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2541 : ข)

นอกจากนี้จากความเข้าใจผิดบางประการเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถ เช่น เข้าใจผิดคิดว่าเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องมีผู้ช่วยเหลือ ความจริงแล้วเด็กและเยาวชนเหล่านี้ต้องการการช่วยเหลือ โดยเฉพาะการกระตุ้นทางความคิด และการได้รับบริการที่ส่งเสริมความสามารถพิเศษของตน รวมทั้งการสร้างเสริมแรงจูงใจ ให้ใฝ่รู้อย่างก้าวหน้า มีความเข้าใจผิดว่าเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษมีสิทธิพิเศษอยู่ในตัวอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องมีบริการพิเศษอื่นๆ ซึ่งความจริง คือเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษถ้าสังคมไม่จัดบริการให้จะทำให้กลายเป็นเด็กด้อยโอกาสอีกรูปแบบหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้นเด็กอาจรู้สึกกดดัน อาจมีความรู้สึกล้มเหลวและไม่มีคุณค่า กลายเป็นเด็กมีปัญหาและอาจสร้างปัญหาให้แกสังคมได้ในที่สุด และจากรายงานวิจัยพบว่าอัตราการเลิกเรียนกลางคันของเด็ก 10% คือพวกที่เรียนเก่งระดับสูง 5% ของชั้นเรียน และงานวิจัยบางชิ้นพบว่าเด็กที่ทิ้งกลางคันถึง 53% เป็นเด็กฉลาดกว่าเด็กทั่วไป คนอัจฉริยะ 63% ติดสิ่งเสพติดมั่วเมา และยังพบอีกว่ากลุ่มที่ฆ่าตัวตายมากที่สุดคือ ผู้ที่มีความฉลาดกว่าคนธรรมดาและมัก

จะเป็นเพศชาย (อุษณีย์ โพธิ์สุข. 2541 : 13-15)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีแบบแผนการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในเรื่อง EQ ให้กับเด็กในโรงเรียนควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กเป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ให้รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจเพื่อนมนุษย์ เข้าใจสังคม และโลกอย่างถ่องแท้ รวมทั้งเกิดความตระหนักและมีเจตคติที่ดี คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข พร้อมทั้งจะสร้างผลงานที่ล้ำเลิศซึ่งเป็นคุณประโยชน์แก่สังคมต่อไป (อุษณีย์ โพธิ์สุข. 2541 : 9) ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ในพิธีทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณฐิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ของ 5 สถาบัน (ประเวศ วะสี. 2538 : 9; อ้างอิงจากพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9. 2532) ความว่า นอกจากจะสอนคนให้เก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไป

แนวทางการพัฒนา EQ ในครอบครัว

ครอบครัวมีบทบาทอย่างยิ่งที่จะพัฒนา EQ ให้แก่เด็กซึ่งสามารถทำได้โดยการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รู้จักรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารกันอย่างตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการทำร้ายทางจิตใจและอารมณ์ (Emotion Abuse) ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำใดๆ ต่อกัน พ่อ แม่ ควรเป็นฝ่ายที่

ต้องเข้าใจในตัวลูกก่อน แทนที่จะต้องให้ลูกๆ มาเข้าใจพ่อ แม่ การที่จะเสริมสร้างให้ลูกมีความฉลาดทางอารมณ์ที่ดีหรือมี EQ ดิฉัน พ่อ แม่ ต้องแสดงความเป็นผู้มี EQ สูงให้เกิดเสียก่อน หรือทำให้เด็กเห็น เมื่อเด็กได้เห็นการประพฤติปฏิบัติที่ดี ลูกก็จะได้ทำตามแบบอย่างที่ดีที่เขาเห็นได้ (วีระวัฒน์ พันนิตามัย, 2542 : 145) กลยุทธ์อื่นๆ ที่ควรฝึก EQ ให้เด็กเกิดทักษะมีดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ ตำหนิ บ่นทอนให้เด็กเสียขวัญ และกำลังใจ การไม่เคารพสิทธิส่วนบุคคลของเด็ก
2. ค่อยๆ อธิบายด้วยเหตุด้วยผล ด้วยความใจเย็นและอดทนให้คำชมในสิ่งที่เด็กเคยทำได้ดี
3. ระวังคาดหวังสิ่งที่พ่อ แม่คิดว่าลูกควรเป็น ไม่ควรคาดหวังให้ลูกทำในสิ่งที่ตนคาดหวังให้ได้
4. เข้าใจภูมิหลังความรู้สึกบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคนนั้น มีความแตกต่างกันต้องพยายามเข้าใจเด็กว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะรู้สึกหรือแสดงออกอย่างไร
5. หลีกเลี่ยงการเข้าข้าง ฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ตามความรู้สึกของเด็ก
6. หยุดคิดว่าหากเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นกับคนในฐานะผู้ใหญ่จะควบคุมตนหรือแสดงออกเช่นไร
7. อย่างนำแนวทางแก้ไขของตนไปตัดสินให้เด็กยอมรับถือปฏิบัติ
8. เคารพในความเป็นปัจเจกชนของเด็ก ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูล เคารพในความคิดและเหตุผลของเด็ก

9. พุดคุยถึงประสบการณ์เดิม ความรู้สึก จินตนาการของตนในการบริหารจัดการอารมณ์ของตน

10. สื่อตรง เปิดเผย บอกความจริงกับเด็ก ไม่ควรสร้างเรื่องขึ้นมา

11. ให้โอกาสเด็กได้เผชิญกับเหตุการณ์ที่เป็นตัวอย่างสอนใจ เตือนสติให้เด็กรู้จักผลของการควบคุมอารมณ์ได้ในลักษณะต่างๆ กันไป อาจให้เห็นตัวอย่างของชีวิตจริง หรือในบทบาทยนต์ ละคร วรรณกรรมต่างๆ

12. อุดหนุนต่อการฝึกทักษะทางอารมณ์แก่เด็ก ฝึกให้เด็กรู้จักขอโทษ เมื่อทำผิด และมารยาททางสังคม

13. จำกัดบทบาทในการให้ความช่วยเหลือเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมว่าควรหยุดเมื่อใด

14. เชื่อมั่นในผลของการพัฒนาการเติบโตของมนุษย์ว่าเด็กจะเรียนรู้อะไรได้มากขึ้นเมื่อเขาเติบโตมากกว่านี้

นอกจากนั้น วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542 : 157) อ้างอิงจาก Shapirio ได้ให้ข้อคิดในการพัฒนาเยาวชน อารมณ์ของเด็กไว้ดังนี้

1. ให้เด็กได้ซึมซับมาตรฐานทางศีลธรรมของศาสนา เช่น ในศาสนาพุทธก็ควรให้เด็กได้ซึมซับศีล 5

2. ฝึกให้เด็กแสดงออกซึ่งความเมตตากรุณา ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่เลือกโอกาส (Random Acts of Kindness) การมี EQ ที่ดีย่อมสามารถทำให้ผู้อื่นเป็นสุขได้โดยไม่เลือกกาลและเวลา

3. ให้เด็กได้ปฏิบัติงานที่เป็นบริการชุมชน (Community Service) โดยให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็นในระดับ

ประณม มัธยม หรือสูงกว่า ให้เด็กได้เรียนรู้ชีวิตในแง่มุมต่างๆ และกฎกติกาของสังคม โดยไม่แปลกแยกจากผู้อื่น และธรรมชาติของชีวิต

4. ฝึกให้เด็กได้พูดตามความสัตย์จริง (Honesty) และการประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับคำพูด (Integrity) มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่พูดโกหก พูดตรงไปตรงมา เคารพความเป็นส่วนตัวของเด็ก

5. นำเอาอารมณ์ทางลบมาเป็นอุทาหรณ์ เพื่อให้ข้อคิด เตือนสติเตือนใจตัวเอง

6. ฝึกให้เด็กได้คิดตีความต่างๆ ตามความเป็นจริง เกี่ยวกับปัญหา ความหวั่นใยต่างๆ เกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์มาเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เด็กได้เผชิญกับความจริงได้

7. ฝึกเด็กให้มองโลกในแง่ดี การมองโลกในแง่ดีเป็นการรักษา และพัฒนาสุขภาพจิตที่ดี ลดการสร้างปัญหาและข้อขัดแย้ง

8. เพิ่มความฉลาดทางอารมณ์โดยการเตือนสติด้วยตนเอง แก่การแสดงออกโดยการแก้ที่ความคิด ใช้ความคิดแก้ความรู้สึกแบบ Rational Emotive Therapy เช่น การพูดคุยกับตัวเอง (Self Talk) พูดคุยให้สติเตือนตน หรืออีกวิธีหนึ่งก็โดยการสร้างจินตภาพ (Imagery) เมื่อเราเครียดหรือได้รับความกดดันทางจิตใจใดๆ ก็ตามให้เราเดินออกไปในที่โล่งๆ มีลมพัดเย็นๆ หลัปลา และจินตนาการ สมมุติว่าตัวเองกำลังอยู่ในที่สวยงาม ชายทะเล ได้พักผ่อนอย่างสบายใจ เป็นต้น วิธีการเช่นนี้จะช่วยให้เด็กผ่อนคลายความเครียดลงได้

9. การฟังดนตรีบรรเลงเบาๆ หรือเพลงคลาสสิกทั้งของไทย และ

ของต่างประเทศ เช่น ของ Mozart และ Beethoven จากนั้นให้เด็กฝึกจินตนาการและถามความรู้สึกว่ารู้สึกอย่างไร

10. ฝึกให้เด็กรู้จักวิธีแก้ไขปัญา โดยให้รู้จักมองปัญหาให้เห็นทั้ง 2 ด้าน ไม่มองอะไรเพียงด้านเดียว ฝึกให้เด็กรู้จักคำศัพท์ต่างๆ ให้มากๆ เพื่อที่เด็กจะได้เลือกมาใช้ให้เหมาะกับกาละเทศะได้ถูกต้อง

11. ปฏิสัมพันธ์ที่พ่อ แม่ มีต่อลูก พ่อ แม่ ควรฝึกเด็กให้มีความสามารถในการพูดคุย (Conversation Skills) ในโอกาสต่างๆ

12. สร้างทักษะการเป็นผู้มีอารมณ์ขัน (Sense of Humor) หรือมีทักษะในอารมณ์ขัน ในสถานการณ์ทางสังคมในการเรียน ในการทำงานได้ดีแรกๆ พ่อ แม่ควรฝึกหรือเป็นต้นแบบที่ดีของความเป็นผู้มีอารมณ์ขัน เพราะอารมณ์ขันนั้นสามารถพัฒนาได้

13. ฝึกให้เด็กสามารถสร้างและรักษาสายพันธ์ที่ดีกับเพื่อนได้ โดยให้มีเพื่อนสนิท และเพื่อนตายในแต่ละวัยได้

14. ฝึกให้เด็กได้มีโอกาสเข้าสังคม ทั้งในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน กลุ่มเพื่อนเพศตรงข้าม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการของสังคม รวมทั้งกลุ่มคนที่แปลกหน้า ที่ตนไม่ได้คุ้นเคยมาก่อน

15. ฝึกให้เด็กรู้จักมารยาทส่วนตัว มารยาททางสังคม

16. ฝึกให้เด็กมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจที่ดี มีทักษะ มีความสนใจต่างๆ กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขารู้สึกว่าท้าทาย และตรงกับความสนใจของเขา โดยผู้ปกครองไม่ควรกดดันหรือคาดหวังในตัวเด็กเกินไป

17. ฝึกเด็กให้มีความเพียรพยายาม ให้เด็กได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้ทำงานอดิเรกตามที่ตนสนใจ

18. ยอมรับข้อผิดพลาด ความล้มเหลวของตน โดยให้เด็กเข้าใจว่าไม่มีใครที่ไม่เคยทำความผิดหรือล้มเหลวมาก่อน ใช้ความผิดเป็นครูเตือนตน จะได้ไม่ทำอีก ให้เด็กได้รู้จักความอดทนได้ รอคอยได้ ไม่ใจร้อนวู่วาม

การจัดหลักสูตรแนะแนวเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเด็กที่มี ความสามารถพิเศษ

การจัดการศึกษาที่ผ่านมาได้เน้นเฉพาะความสามารถด้านวิชาการ เน้นการท่องจำ ไม่ได้เน้นเด็กให้พัฒนาตามศักยภาพ โดยได้จัดการศึกษาไม่เหมาะสมตามศักยภาพ ในทางความเป็นจริงแล้ว เด็กแต่ละคนมีรูปแบบในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและตามธรรมชาติโดยทั่วไปนั้น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องตระหนักและเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาให้กับเด็กเหล่านี้นี้ ครูผู้สอนก็ต้องมีความรู้ ความเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เพราะเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ถ้าเก่งแต่เฉพาะทางด้านวิชาการอย่างเดียวไม่พอ จึงไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลิกภาพ ความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะทางสังคม ให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ก็จะทำให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข ถ้าสังคมไทยมีคนเก่ง ดี และมีความสุข ก็จะ

ทำให้สังคมสงบสุข และสร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

กลวิธีที่จะพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษมีด้วยกันหลายแนวทางซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ สภาพแวดล้อม ความพร้อม ความชำนาญ และอุปกรณ์ในการจัด แต่สิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงถึง คือ ให้เด็กมีความสามารถเข้าใจตนเอง รู้จักตนเองอย่างแท้จริง สามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมได้ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยทางโรงเรียนครูผู้สอนและบุคลากรทุกคนในโรงเรียนจะต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพให้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้วยการจัดประสบการณ์ให้ทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรเพิ่มเติมจากบริการแนะแนวปกติที่โรงเรียนจัดให้เด็กทั่วไป โดยประมวลข้อมูลด้านต่างๆ ของเด็กจาก

1. การตรวจสอบทางจิตวิทยา ซึ่งได้แก่ การทดสอบทางสติปัญญาความคิดสร้างสรรค์ การทดสอบความสามารถ และความถนัดในการเรียน เป็นต้น

2. ระเบียบสะสม ซึ่งจะรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็กทั้งหมด ระเบียบสะสมนี้ ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการแนะแนวมากเพราะสามารถนำมาใช้ในการสำรวจพฤติกรรมต่างๆ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. การประเมินผลคุณภาพของบุคคล ซึ่งการประเมินคุณภาพเป็นการแนะแนวที่ละเอียดอ่อน โดยผู้แนะแนวต้องรู้จักเด็กดีทุกๆ ด้าน โดยอาจจะใช้แบบทดสอบความสนใจ ความถนัด และเครื่องมือที่ใช้ในการ

พัฒนาบุคลิกภาพ

4. ความสัมพันธ์กับทางบ้านของนักเรียน ครูแนะแนวต้องสามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบิดา มารดา

5. ข้อมูลด้านศักยภาพและการเรียนรู้ด้านต่างๆ ของเด็ก

เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ มาแล้ว ก็สามารถจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่วนของจิตอารมณ์ และสังคมของเด็กให้ดีขึ้น โดยอาจใช้กิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ เป็นการจัดกิจกรรมที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้คนทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นขั้นตอน มีการสื่อสารกันเชิงบวก เพื่อปรับตัวเข้าหากัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยกิจกรรมสานสัมพันธ์ ลักษณะกิจกรรมจะจัดกิจกรรมเป็นกลุ่ม สนุกสนานให้เด็กรู้จักคิดและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ลักษณะกิจกรรมจะมีทั้งเกม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติเพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนาน กล้าแสดงออก ในทางที่ถูกต้อง อีกทั้งยังทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

2. การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพโดยการบูรณาการสอดแทรกเชื่อมโยงเข้ากับสภาพปัญหา และเหตุการณ์ปัจจุบัน ในรายวิชาต่างๆ โดยครูจะต้องเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กสนใจและเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพ ไม่ใช่เน้นหนักแต่เฉพาะทางด้านวิชาการเท่านั้น

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านแนะแนวและจิตวิทยา

ในการจัดการศึกษาทั่วไปควรเป็นไปโดยการจัดสิ่งแวดล้อมให้น่าสนใจ คือ เป็นการสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก โดยครูผู้สอนนั้นมีบทบาทสำคัญที่จะกระตุ้น ชักจูง จัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

1. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น นอกจากจะเน้นที่วิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อมุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนตามศักยภาพและความสนใจแล้ว สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามก็คือ การจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เอื้ออำนวยควบคู่ไปกับวิธีการสอนแบบต่างๆ และเนื้อหา ของวิชาต่างๆ ด้วยเช่นกัน จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาและจนถึงปัจจุบันก็ ยังจัดแบบองค์รวมส่วนใหญ่ ไม่ได้เน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือ ศักยภาพของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถสาขาต่างๆ ซึ่งเด็ก ประเภทนี้จะเรียนรู้อะไรได้อย่างรวดเร็ว ถ้าหากครูผู้สอนจัดหาหลักสูตรให้ผู้ เรียนเหมือนเด็กปกติทั่วไป เด็กเหล่านี้จะเบื่อหน่ายต่อการเรียน ยิ่งด้าน บทเรียนไม่ท้าทายต่อความสนใจและความสามารถด้วยแล้ว เด็กเหล่านี้ก็จะเบื่อ เพราะถ้าเด็กทำงานเสร็จเร็ว ไม่มีอะไรทำก็จะไปก่อกวนเพื่อนๆ หรือสร้างความรำคาญให้กับผู้อื่นได้ และในบางครั้งถ้าการเรียนการสอนไม่ท้าทาย ความสามารถอันโดดเด่นของเด็กก็จะไม่แสดงออกมาให้เห็นได้เลย ดังเช่น

มีเด็กหลายคนในโครงการพัฒนาพรสวรรค์เด็ก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีหลายคนด้วยกันที่ผลการเรียนไม่ค่อยดี และบางคนถึงกับตกต้องซ่อม ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ไม่ท้าทาย น่าเบื่อหน่าย ไม่ดึงดูดความสนใจ วิธีการสอนยังจำกัดต้องทำตามตัวอย่างที่ครูทำ ถ้าใครคิดไม่เหมือนครูก็ผิดทันที ทั้งๆ เมื่อคิดออกมาแล้วคำตอบก็เท่ากัน แต่กลับเป็นผิดไป ทำให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษเบื่อหน่าย ห่อเหี่ยว เรียนด้วยการบังคับ ให้ท่องจำและทำตามที่ครูสั่งทุกประการ ห้ามออกนอกกรอบที่ครูกำหนด มีหน้าซ้ำสภาพของห้องเรียนยังแออัดยัดเยียดคนเป็นจำนวนมาก การเรียนก็ให้นั่งตัวตรงอยู่กับที่ ขาดสื่อ และอุปกรณ์สิ่งเร้าที่น่าสนใจ ถ้าหากสภาพแวดล้อมเป็นเช่นนี้ เด็กก็จะเรียนด้วยความทุกข์ทรมานใจ ดังกรณีตัวอย่าง ที่เกิดขึ้นจริงในโครงการพัฒนาพรสวรรค์เด็ก ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบุคลิกภาพและการปรับตัวทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนว

การจัดสภาพการเรียนการสอนทั่วไปนั้นไม่ได้มุ่งสอนแต่เนื้อหาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังมุ่งประกอบที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน คือ การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ถ้าหากสภาพแวดล้อมที่เราจัดให้เด็กดี เด็กก็จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทางที่ดี แต่ถ้าสภาพแวดล้อมที่จัดให้เด็กไม่ดี และไม่เหมาะสมก็จะทำให้เด็กไม่พัฒนา และทำให้การเรียน ไม่บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่เราตั้งไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็กนั้น ถ้าเด็กได้พบได้เห็น

แบบอย่างและสภาพแวดล้อมรอบตัวที่ดีก็จะทำให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ดีด้วย

การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็กทำได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

1.1 ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย ครูให้ความรักความเมตตาต่อเด็กอย่างจริงจัง เพราะบรรยากาศการเรียนการสอนแบบนี้จะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดง มีความสุขในการเรียน ซึ่งจะส่งผลต่อบุคลิกภาพที่ดีของเด็กด้วย

1.2 ครูผู้สอนควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างของการมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการปรับปรุงบุคลิกภาพของเด็ก

1.3 จัดสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนแนะแนวเพื่อให้เด็กได้มีการเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงพฤติกรรมที่ดีขึ้น

1.4 การเรียนการสอนควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นมีความเป็นตัวของตัวเอง ฝึกให้เด็กมีทักษะในการแก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเอง ได้เข้าใจตนเอง และผู้อื่น ฝึกให้เด็กได้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.5 การจัดสภาพการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย และท้าทายความรู้ ความสามารถของเด็ก ควรจัดกิจกรรมที่สนุกไม่เคร่งเครียดเกินไป การจัดกิจกรรมไม่ซ้ำซาก จำเจ จัดให้เหมาะสมรูปแบบการเรียนรู้ของเด็ก

2. สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

2.1 การจัดให้มีห้องแนะแนวและให้คำปรึกษาเป็นส่วนเฉพาะ

เพื่อให้เด็กได้เข้ามาใช้บริการ ในห้องแนะแนวนี้นควรมีกิจกรรม เกม หรือ สื่อ อุปกรณ์อื่นๆ เพื่อให้เด็กได้เข้าใจตนเอง และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

2.2 ทางผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน ควรได้มีการติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน โดยให้ความรู้ ความเข้าใจ ในการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน และร่วมมือกันช่วยเหลือและแก้ปัญหาเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น

2.3 การจัดให้มีห้องสมุดเพื่อใช้เป็นแหล่งให้เด็กได้มีการศึกษาค้นคว้า เนื่องจากว่าเด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น เป็นบุคคลที่สนใจ กระจายใคร่รู้ มีความอยากรู้ อยากเห็น และมีความสนใจสิ่งต่างๆ นอกเหนือจากสิ่งที่เรียน ถ้าหากเด็กเหล่านี้ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่เขาอยากรู้ อยากเห็น เขาก็จะมีความสุข ไม่มีความคับข้องใจ หากเด็กไม่มีแหล่งค้นคว้าตามสิ่งที่เขาต้องการหรือสนใจแล้ว เขาก็จะเกิดความเบื่อหน่ายเรียนอย่างมีความสุข ก็จะส่งผลให้มีบุคลิกภาพที่ไม่ดีได้

2.4 การจัดให้มีห้องศูนย์วิทยาการ (Resource Center) เพื่อให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ใช้ค้นคว้าเพิ่มเติม ได้มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Study) ตามความสนใจ ซึ่งในห้องศูนย์วิทยาการนี้จะมีครูสามารถให้ความรู้ และให้คำแนะนำแก่เด็กที่สนใจในด้านต่างๆ ได้

2.5 จัดให้มีห้องดนตรี เพื่อให้เด็กได้เล่นดนตรี เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีแววความถนัดทางด้านดนตรีได้ตอบสนองความสนใจของเด็กได้ ทำให้เด็กได้คลายความเครียด กิจกรรมเหล่านี้ช่วยลดความวิตกกังวลและความคับข้องใจได้

2.6 จัดให้มีโรงพลศึกษา เพื่อให้เด็กได้ฝึกเล่นกีฬาหรือเพื่อให้ นักเรียนที่มีแนวความถนัดทางด้านกีฬา ได้ฝึกซ้อมตามความสนใจ กิจกรรมเพิ่มเติมที่นอกเหนือจากการเรียนก็จะทำให้เด็กมีสุขภาพ ร่างกาย แข็งแรง ลดความตึงเครียด ลดความวิตกกังวล ลงได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนั้น การออกกำลังกาย ยังส่งผลต่อการมีสุขภาพกาย และจิตใจดีขึ้น

2.7 จัดให้มีลานประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ลานประสบการณ์ที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ ซึ่งลานประสบการณ์นี้ประกอบไปด้วยลานคณิตศาสตร์หรือสวนคณิตศาสตร์ สวนภาษา และอื่นๆ

การจัดให้มีห้องต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียน เป็นรายบุคคล ซึ่งห้องต่างๆ เหล่านี้จะมีครูหรือเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ด้วย ดังนั้นครูและเจ้าหน้าที่ประจำควรได้มีการสังเกตพฤติกรรมของเด็กแสดงออก ถ้าหากเด็กคนใดมีพฤติกรรมที่ไม่ดีก็ควรรายงานให้ครูแนะแนวให้ความช่วยเหลือต่อไปทั้งครูผู้สอนหรือเจ้าหน้าที่ประจำห้องต่างๆ ควรมีพื้นฐานความรู้ ในด้านการแนะแนวและจิตวิทยา หรือทักษะในการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก โดยครูแนะแนวควรได้มีการประสานงานร่วมกับครูและบุคลากรอื่นๆ เป็นอย่างดีทั้งนี้เพื่อเป็นการร่วมกันป้องกันปัญหา หรือให้ความช่วยเหลือแก่เด็กนักเรียนทุกๆ คน

3. สภาพแวดล้อมทางครอบครัว

จากสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนจัดให้อย่างดีแล้วสภาพแวดล้อมทาง ครอบครัวยังมีความสำคัญต่อบุคลิกภาพและการปรับตัวของเด็กเป็นอย่างมาก

เพราะพฤติกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่มาจากการอบรมเลี้ยงดู ดังนั้นทางโรงเรียนควรได้มีการประสานงานและร่วมมือกัน โดยทางโรงเรียนควรให้ความรู้ตลอดจนวิธีการสังเกต การช่วยเหลือ และการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อเด็กอย่างถูกต้อง ควรได้มีการพบปะกัน ระหว่างผู้ปกครองและครูผู้สอน ผู้บริหาร เพื่อช่วยให้เด็กได้มีการพัฒนาศักยภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลิกภาพ และการควบคุมอารมณ์ต่างๆ สภาพแวดล้อมในครอบครัว ควรมีลักษณะอบอุ่นรักและเข้าใจเด็ก ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็ก ควรจัดประสบการณ์ในเชิงบวกแก่เด็ก มีการเสริมแรง และให้คำชมเชย เมื่อเด็กทำดี

4. สภาพแวดล้อมทางสังคม - กลุ่มเพื่อน

สภาพแวดล้อมทางสังคม - กลุ่มเพื่อน ก็มีบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กเช่นกัน เพราะเด็กต้องทำตัวหรือปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนหรือทำตามสังคมเลียนแบบสังคม ถ้าได้กลุ่มเพื่อนที่ดี หรือเลือกทำตามแบบอย่างสังคมที่ดีก็จะเป็นผลดีต่อเด็ก และในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กเลือกทำตามกลุ่มเพื่อนและตัวอย่างที่ไม่ดี ก็จะทำให้เป็นผลเสียต่อเด็ก ฉะนั้นทางโรงเรียนหรือครูผู้สอนต้องแนะนำหรือมีวิธีการสอนเพื่อให้เด็กคิดและตระหนักในการเลือกคบเพื่อนหรือสังคม

นอกจากนั้น ครูผู้สอนควรทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กเพื่อให้เด็กได้เป็นแบบอย่างของการมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ดี เพราะบุคลิกภาพสามารถปรับปรุงได้

ขนาดของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่ม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของกลุ่มและคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในกลุ่ม รวมทั้งการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเยาเวพา เดชะคุปต์ (2517 : 34) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับกลุ่มไว้ว่า ขนาดของกลุ่มที่เอื้อต่อการเรียนการสอน หรือช่วยให้การทำงานประสบผลดี ควรเป็นกลุ่มที่มีขนาดสมาชิกประมาณ 5-15 คน ทั้งนี้ครูผู้สอนควรเลือกกำหนดให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม แต่ขนาดอาจจะเปลี่ยนไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เพราะถ้าหากสมาชิกมากเกินไปจะทำให้สมาชิกทำงานซ้ำซ้อนกัน หรือสมาชิกบางคนอาจจะอยากรับผิดชอบงานทั้งหมด ถ้าหากเป็นเช่นนี้ก็ส่งผลให้สมาชิกบางคนรู้สึกคับข้องใจที่ตนเองไม่มีงานทำ ทำให้ไม่ได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ได้ ดังนั้นในการจัดกลุ่มควรจะต้องคำนึงจุดมุ่งหมายของการเข้ากลุ่มและขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ รวมทั้งแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือ และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่มด้วย (คมเพชร ฉัตรศุภกุล. 2530 : 26) นอกจากนั้นในการจัดขนาดของกลุ่มนั้น จำเนียร ช่างโชติ และคณะ (2531 : 34)

เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม

การจัดกิจกรรมกลุ่มในสถานศึกษา กำหนดระยะและความถี่ของการเข้าร่วมกลุ่ม จะต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษานั้น เช่น ในโรงเรียนส่วนมากจะจัดคาบเวลาเป็นคาบๆ ละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดได้ว่าการใช้เวลาในการเข้ากลุ่มนานเท่าไร สำหรับ

จำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับเป้าหมายของกลุ่มและธรรมชาติของสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างน้อยที่สุดควรจะเข้ากลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง ถ้ายิ่งมากก็ยิ่งดี (ชูชัย สมิทธิโกร. 2527 : 17-19 อ้างอิงจาก Trotter. 1977) ในการทำกิจกรรมกลุ่มถ้าหากมีเวลาน้อยควรทำสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีมากอาจจะจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ก็ได้ สำหรับช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ควรใช้เวลาในแต่ละครั้งไม่เกิน 1 ชั่วโมงถ้ามากกว่าเกณฑ์นี้อาจจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายได้

สานสัมพันธ์ หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทำงานอย่างเป็นกระบวนการร่วมกัน มีการสื่อสารกัน ปรับตัวเข้าหากัน มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน มีการตัดสินใจร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมทั้งมีการแปลความหมายของพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่ม ทั้งนี้ก็โดยการอาศัยจากประสบการณ์ภายในกลุ่มเป็นหลัก ความรู้ที่ได้จากกลุ่มนี้ก็จะนำไปใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรมของมนุษย์ให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับสานสัมพันธ์

ทิตนา แชมมณี และเยาวพา เดชะคุปต์ (2522 : 10-12) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. **ทฤษฎีสานาม (Field Theory)** ของเคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ คือ

1.1 โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มี

ลักษณะแตกต่างกัน

1.2 การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มในรูปของการกระทำ ความรู้สึก และความคิด

1.3 การปฏิสัมพันธ์ในรูปของการกระทำ ความรู้สึก และความคิดจะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่มแต่ละครั้ง ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

1.4 สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และช่วยกันทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. **ทฤษฎีระบบ** (System Theory) ของนิวคอมบ์ (newcombs) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ คือ

2.1 กลุ่มจะประกอบไปด้วยโครงสร้าง หรือระบบซึ่งจะมีการแสดงบทบาท และการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก ซึ่งถือว่าเป็นตัวป้อน (Input) เพื่อให้ได้ผลผลิต (Output) อย่างไม่อย่างหนึ่ง

2.2 การแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ของสมาชิก จะกระทำได้โดยการสื่อสารระหว่างกัน (Communication) และจากการเปิดเผยตนเองในกลุ่ม

3. **ทฤษฎีจิตวิเคราะห์** (Psychoanalytic Orientation) ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

3.1 การที่บุคคลจะมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มนั้นต้องมีสิ่งจูงใจ ซึ่งอาจเป็นรางวัลหรือผลจากการทำงานกลุ่ม

3.2 ในการรวมกลุ่ม บุคคลจะมีโอกาสแสดงออกอย่างเปิดเผย

หรือใช้กลวิธีป้องกันตนเอง (Defense Mechanism) โดยวิธีการต่างๆ ดังนั้นการใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์กลุ่มโดยการให้บุคคลแสดงออกตามความเป็นจริงตามวิธีการบำบัดทางจิต (Therapy) จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

4. **ทฤษฎีกลุ่มปฏิสัมพันธ์** (Interaction Theory) ของเบลล์ (Bales) โฮมาน (Homans) และไวท์ (Whyte) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ คือ

4.1 กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (Activity)

4.2 ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุกๆ ด้าน คือ

4.2.1 ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย (Physical Interaction)

4.2.2 ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา (Verbal Interaction)

4.2.3 ปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ (Emotion Interaction)

4.3 กิจกรรมต่างๆ ที่จะผ่านการปฏิสัมพันธ์นี้ จะช่วยก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก

5. **ทฤษฎีสังคมมิติ** (Sociometric Orientation) ของโมเรโน (Moreno) ทฤษฎีนี้มีแนวคิดที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

5.1 การกระทำและจริยธรรม หรือขอบเขตการกระทำของกลุ่ม จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะศึกษาได้โดยให้สมาชิกเลือก มีความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ คือ การแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) และการใช้แบบทดสอบทางสังคมมิติ

(Sociometric Test)

6. **ทฤษฎีจิตวิทยาทั่วไป (General Psychology)** ทฤษฎีนี้มีแนวคิดว่าการใช้หลักจิตวิทยาต่างๆ เกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ ความคิดความเข้าใจ การให้แรงจูงใจ ฯลฯ จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในแง่การรวบรวมข้อมูล

หลักการสอนตามทฤษฎีกระบวนการสารสนเทศ (กลุ่มสัมพันธ์)

เยอวา เดเซคูปต์ (2517 : 157-183) ได้พัฒนากระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนระดับประถมศึกษา ซึ่งใช้หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Active-Participation) จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เนื้อหา (Analysis) และความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มพอสรุปได้ ดังนี้

หลักการที่ 1 การตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน (Objectives) แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาวิชา (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และด้านจิตพิสัย (Affective Domain)

2. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการ จะต้องกำหนดว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมอย่างไร สถานการณ์อย่างไร

และเกณฑ์การกระทำให้ปรากฏผลเพียงใด

หลักการที่ 2 การจัดประสบการณ์เรียนรู้ (Learning Experiences) โดยประสบการณ์นั้นควรเป็นประสบการณ์ชั้นเริ่มแรก (first hand experiences) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ (insight) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนได้เป็นผู้ลงมือกระทำหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเป็นผู้คิดค้น เสาะแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างดี ทุกๆ ด้าน เมื่อบุคคลมีส่วนในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้อื่น จึงกล่าวได้ว่าหลักการในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามทฤษฎี กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีดังนี้ คือ

1. ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยกิจกรรมนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ (Small Group) เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และการทำงานต่างๆ ร่วมกัน

3. มีการกำหนดขั้นกิจกรรม คือ

3.1 กิจกรรมขั้นเริ่มต้น ผู้ดำเนินการจะต้องเป็นผู้เตรียมในด้านต่างๆ เช่น สถานที่ การแบ่งกลุ่ม วิธีดำเนินการ กติกา หรือกฎเกณฑ์ของกิจกรรม ระยะเวลา และการเปิดโอกาสให้ซักถามก่อนทำกิจกรรม

3.2 กิจกรรมขั้นปฏิบัติ ผู้ดำเนินการต้องดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น เกม การแสดงบทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง ฯลฯ

หลักการที่ 3 วิเคราะห์ประสบการณ์ เพื่อพัฒนาความสามารถทาง

ปัญญา (Intellectual Development) และมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relationship) เมื่อนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้นั้น จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่กระทำไปนั้น ความรู้สึกจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับรู้แนวคิดแต่ละบทเรียน แต่รับรู้ของแต่ละคนแตกต่างกันแล้ว แต่ประสบการณ์เดิม สติปัญญา ความสามารถของแต่ละคน ดังนั้นเพื่อให้การเรียนรู้กว้างขวาง และรับรู้ตรงกัน จึงได้มีการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ แบ่งออกเป็น

1. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม (Learning Process Analysis) โดยมีการอภิปรายวิธีการทำงาน แนวคิด ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งการทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้เข้าใจตนเองและเข้าใจคนอื่นดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์และความเป็นผู้นำ

2. วิเคราะห์เนื้อหาวิชา (Content Analysis) เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสิ่งที่ได้จากการเรียน ซึ่งจะเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบแนวคิดที่ต้องการด้วยตนเอง และเป็นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้ให้ถูกต้องเหมาะสมรวมทั้งช่วยให้พัฒนาวิธีการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

หลักการที่ 4 การสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ (Application in Real Life)

เมื่อผู้เรียนได้รับแนวคิดที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว หลักการขั้นต่อไปคือ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสรุปแนวความคิดเหล่านั้นเข้าเป็นหมวดหมู่

และเป็นกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมแต่ละบุคคล และสามารถนำเอาหลักการไปประยุกต์ให้เข้ากับตนเองและผู้อื่น เพื่อแก้ปัญหาในอนาคต เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ต่อกลุ่ม ต่อสังคม และต่อผู้อื่น

หลักการที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) เพื่อช่วยให้ทราบว่าคุณค่าของการเรียนการสอนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงไร ช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และวิธีการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินผลการสอนของตนเองว่าได้ประสิทธิผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร นอกจากนั้นช่วยให้ทราบการเรียนรู้ของนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มทางด้านวิชาการ และการทำงาน การเรียนรู้ของนักเรียนด้านความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ให้สมาชิกให้ข้อติชม (Feedback) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนประเมินพฤติกรรมและความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น

วิธีการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ช่วยให้ครูเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดและปัญหาของนักเรียน ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ดีขึ้น

ลำดับขั้นการเรียนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การเรียนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เยาพา เดชะคุปต์ (เยาพา เดชะคุปต์. 2517 : 163-166) ได้แบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้เป็น 4 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม (Participation or Involvement Stage)

การเรียนรู้เริ่มต้นจากผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เร้าใจ นอกจากนี้การเรียนรู้จะเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่า และมีความรู้ต่อผู้เรียนมากขึ้น ถ้าผู้เรียนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (Group participation) ระยะการมีส่วนร่วมนี้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือคิดแสวงหา (Inquiry) สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจกล่าวได้ว่า ผลการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง ซึ่งถ้าใครมีส่วนร่วมมากเท่าใด ก็จะได้รับผลการเรียนรู้มากขึ้น

การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม (Physical Involvement) คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning by doing) โดยการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สามารถค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งต้องอาศัยการแสดงออกทางกาย วาจา ในการสื่อความหมายกับผู้อื่นเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

2. การมีส่วนร่วมทางด้านอารมณ์ (Ego or Emotional Involvement) คือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งเกิดจากการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยรับความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำในขณะที่มีส่วนร่วมในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิด และการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี และช่วยให้จำ

เนื้อหาวิชานั้นได้นาน

3. การมีส่วนร่วมทางปัญญา (Intellectual หรือ Mental Involvement) คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเกิดการเห็นจริงจากการค้นพบสิ่งที่ต้องเรียนรู้ และการสร้างแนวคิดที่ได้จากการรับรู้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้มีความหมายต่อตัวผู้เรียนมากขึ้น และเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Involvement) คือ การเรียนรู้โดยการแบ่งกลุ่มย่อยตามหลักกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้ เมื่อผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่ม หรือเป็นสมาชิกของกลุ่ม ก็มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น กล่าวคือ จะเกิดปฏิสัมพันธ์ (Interaction) หรือการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดี

2. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Stage)

เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้ว หลังจากนั้นผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ขั้นต้นที่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง และยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลของการเรียน นอกจากนั้นยังทำให้ผู้เรียนรู้จักตนเองยิ่งขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ (Generalization and Application Stage)

เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ และแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเอง การเรียนรู้ที่ได้รับนี้นอกจากจะเป็นการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันแล้วยังเรียนรู้สำหรับแก้ปัญหาเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นในอนาคต ดังนั้นจึงเป็นที่เชื่อถือว่าเมื่อผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ และเข้าใจหลักการของเรื่องหนึ่งเรื่องใด จะสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในอนาคตหรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์ทำได้ในสองลักษณะคือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือการพัฒนาตนเอง (Self Development) ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา (Problem Solving) ต่างๆ ในอนาคต และเพื่อใช้ในการปรับปรุงและควบคุมธรรมชาติและสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

4. ขั้นประเมิน (Evaluation Stage)

การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียนโดยตรง และเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อย ดังนั้นผู้เรียนย่อมจะทราบผลการเรียนรู้ของตนเอง และของกลุ่มได้เป็นอย่างดี การประเมินผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะและ

ติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

หลักการเรียนการสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศแบบประชาธิปไตย ตลอดจนการพัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ (Manhood) คือ ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา สามารถพัฒนาสติปัญญาและอารมณ์โดยวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมายและใกล้เคียงกับความเป็นจริง (Self and Social Reality) ยิ่งขึ้น

หลักการของกลุ่มสัมพันธ์ หรือพลวัตแห่งกลุ่ม (Principle of Group Dynamic)

ทองเรียน อมรชกุล (2533 : 29-30) ได้กล่าวถึงหลักการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับคมเพชร ฉัตรคุณกุล (2530 : 27-278) โดยสรุปหลักการของกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้

1. ให้ความเคารพต่อการเป็นสมาชิกของแต่ละบุคคล และมีสมรรถภาพในตัวเอง จะช่วยให้สมาชิกพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่
2. ประสบการณ์จากกลุ่มจะช่วยตอบสนองความต้องการของบุคคลในแง่ของการยอมรับนับถือ การหาประสบการณ์ใหม่ และสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่สมาชิก
3. สมาชิกทุกคนต้องยอมรับบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่งที่ต้องแสดงออก ซึ่งมีผลต่อการจะให้กลุ่มบรรลุตามความมุ่งหมาย

4. สมาชิกทุกคนควรมีความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม
ทุกคนต้องยอมรับการเป็นหัวหน้ากลุ่มถ้ากลุ่มต้องการ และลักษณะหัวหน้า
กลุ่มจะต้องดำเนินการในรูปการเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนให้สมาชิกมี
ส่วนร่วมในกิจกรรม

5. สมาชิกทุกคนต้องรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและเปิดเผยตัว
เองในกลุ่ม

6. สมาชิกควรได้รับแรงเสริมเมื่อได้มีส่วนร่วม และทำงานให้กลุ่ม
ได้อย่างเต็มความสามารถ

7. สมาชิกต้องมองเห็นคุณค่า และความแตกต่างของบุคลิกภาพ
แต่ละบุคคลเพราะมีความสำคัญต่อความมั่นคงของกลุ่ม

8. กิจกรรมกลุ่มที่มีความแตกต่างกันออกไป จะช่วยให้สมาชิกมี
ส่วนร่วมตามความถนัด และความสนใจ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน
อย่างกว้างขวาง

9. สมาชิกทุกคนจะต้องเอาใจใส่ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
ของกลุ่มอย่างจริงจัง

10. สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการรักษา ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่ง
ชื่อเสียงและเสถียรภาพของอารมณ์ของสมาชิก

11. การให้ความร่วมมือของสมาชิกจะมีพลังสูงขึ้นก็ต่อเมื่อทุกคนได้
ตระหนักถึงความมุ่งหมายทั้งในรูปที่เปิดเผย ความมุ่งหมายซ่อนเงื่อนที่
บุคคลแต่ละคนมีอยู่

12. กลุ่มสัมพันธ์ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ทางจิตวิทยาซึ่งเกิดจาก

การเรียนรู้ในระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกด้วยกัน

13. ปัญหาจากการสื่อสารภายในกลุ่ม ถ้าไม่ช่วยกันจะทำให้เกิดปัญหาทางวินัย และทำให้ประสิทธิภาพของกลุ่มลดต่ำลง

14. เทคนิคการทำงานร่วมกันของกลุ่ม รวมทั้งการประเมิน โดยกลุ่มย่อยจะเป็นหนทางที่จะทำให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

เทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การจัดกิจกรรมที่ใช้ในการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2522 : 201-202) ได้เสนอกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. เกม (Game) เป็นการจัดสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนได้เล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาตามที่กำหนดไว้ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และทำให้เกิดความสนุกสนานด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role Play) มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติ เช่น เกี่ยวกับเกมแต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้น แสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก วิธีการนี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึก และพฤติกรรมของตนได้อย่างลึกซึ้ง และช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้อีกด้วย

3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์

จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดง เพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับ

4. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีการสอนอีกวิธีหนึ่งซึ่งใช้ในการณิเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลงและให้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนทางแก้ไขปัญหานั้น วิธีนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักคิด และพิจารณาข้อมูลอย่างถี่ถ้วน และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนทดลองแสดงบทบาทตามบทที่เขียนไว้หรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงจะต้องพยายามแสดงให้สมตามที่กำหนดไว้ โดยไม่นำเอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในด้านที่จะเข้าใจความรู้สึกเหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจกัน ฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ และฝึกการทำงานร่วมกัน

6. กลุ่มย่อย (Small Group) คือ การแบ่งกลุ่มแยกให้มีขนาดเล็กลงเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และ

ได้ข้อมูลเพิ่มเติมขึ้น กลุ่มย่อยที่นิยมใช้ เช่น การระดมพลังสมอง (Brainstorming)

การสอนโดยใช้กระบวนการสานสัมพันธ์ มีลักษณะดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง ครูจะเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ ข้อมูลและทักษะที่กว้างและหลากหลาย
4. เน้นกระบวนการควบคุมไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน ซึ่งประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วยการเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น
5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กรมวิชาการ : 2540 : 67)

บทบาทของครูในการสอนแบบกลุ่ม

1. ความเป็นกันเอง มีความเห็นอกเห็นใจนักเรียน สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนของนักเรียน มีการสนทนาโต้ถาม สนใจ และให้กำลังใจแก่นักเรียน
2. ครูต้องพูดให้น้อยลง และครูเป็นเพียงผู้ประสานงานแนะนำช่วยเหลือเมื่อนักเรียนต้องการเท่านั้น
3. ครูต้องไม่ชี้นำหรือโน้มแนวความคิดของนักเรียน
4. สนับสนุนให้กำลังใจ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน แสดงออกอย่างอิสระและแสดงออกซึ่งความสามารถของนักเรียนแต่ละคน
5. สนับสนุนให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ สรุปผลการเรียนรู้ และประเมินผลการทำงานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

บทบาทของนักเรียน

1. เป็นผู้ลงมือทำกิจกรรม พยายามค้นหาและแสวงหาความรู้ที่เรียนด้วยตนเอง
2. ให้ความช่วยเหลือกันและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในหมู่ผู้เรียน
3. แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นอย่างอิสระ
4. มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่ม เช่น สร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่นในกลุ่ม การแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

พยายามปรับปรุงบุคลิกภาพ เสริมสร้างบรรยากาศที่ดี ควบคุมการทำงานของ
ของกลุ่ม

5. ทำความเข้าใจงานที่ได้รับมอบหมาย และทำงานร่วมกับกลุ่มได้
(กรมวิชาการ. 2540 : 40)

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ์

การเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เป็นการเรียนโดยยึดผู้
เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือยึดหลักให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม มีผลทำให้นัก
เรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้ทัศนคติแก่ผู้เรียนว่าบุคคลอื่นๆ มีค่า
เสมอเท่ากัน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเอง
รวมทั้งสมาชิกคนอื่นๆ นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง สามารถ
ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองหรือเห็น
คุณค่าในตนเอง เข้าใจหลักการประชาธิปไตย นักเรียนมีความสามัคคี
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

นอกจากประโยชน์ที่ได้รับแล้ว ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน
ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ อิทธิพลของกลุ่มยังมีผลต่อพฤติกรรมของ
สมาชิกด้วย คือ กระตุ้นให้เกิดกำลังใจแก่สมาชิก สมาชิกได้แสดงออก
ทำให้สมาชิกมีความกระตือรือร้นเกิดการตัดสินใจและสามารถแก้ปัญหาได้
ลดความคับข้องใจ ไม่ประพฤติดอกนอกกลุ่มนอกทาง เสริมสร้างสุขภาพทาง
กายและใจ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์
และเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ดังนั้นการเรียนการสอนด้วยกระบวนการ

กลุ่มสัมพันธ์จึงเป็นวิธีการที่สามารถใช้พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนและไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน (ทศพร มณีศรีขำ. 2539 : 114)

ข้อจำกัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ครูต้องคำนึงถึงหลักการแบ่งกลุ่ม ดังนี้

ขนาดของกลุ่ม กิจกรรมบางประเภทต้องการกลุ่มขนาดเล็ก และบางกิจกรรมต้องการกลุ่มขนาดใหญ่ บางกิจกรรมสามารถยืดหยุ่นขนาดของกลุ่มได้ กลุ่มขนาดเล็กควรมีขนาด 2-5 คน ขนาดใหญ่ประมาณ 10-20 คน ขนาดที่เหมาะสมคือขนาด 6-8 คน

ลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม การแบ่งกลุ่มโดยทั่วไปครูควรแบ่งกลุ่มโดยจัดให้มีนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันไป เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีทรัพยากรที่หลากหลายแตกต่างกันไป การแบ่งกลุ่มโดยความสมัครใจ ไม่ควรทำบ่อยเพราะจะทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์ในการเข้ากลุ่มกับบุคคลที่ต่างๆ กันออกไป

การใช้สื่ออุปกรณ์ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีสื่อและอุปกรณ์ในการสอน สื่อและอุปกรณ์ในการสอนนอกจากจะทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว และเข้าใจในเนื้อหา หรือบทเรียนดีแล้ว ยังเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักเรียนอยากเรียน อยากรู้มากขึ้น

ในการจัดกิจกรรมด้านจิตวิทยา และการแนะแนวก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการใช้สื่อและอุปกรณ์เพื่อเป็นสื่อกลางให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจิตวิทยาและการแนะแนว พอจะแยกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. **ประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware)** ได้แก่ สื่อประเภทที่เป็นสื่อใหญ่ (Big Media) ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเทปโทรทัศน์

2. **ประเภทวัสดุ (Soft ware)** เป็นสื่อขนาดเล็ก (Small Media) สื่อขนาดเล็กนี้ต้องอาศัยสื่อใหญ่จึงจะนำเสนอได้ สื่อประเภทนี้ได้แก่ แผ่นสไลด์ ม้วนเทปบันทึกเสียง ภาพพิมพ์ ภาพยนตร์ สื่อเล็กประเภทวัสดุนี้ยังรวมไปถึงหนังสือเรียน รูปภาพ ใบงาน ใบกิจกรรม ใบความรู้ต่างๆ กรณีตัวอย่าง ป้ายนิเทศ ฯลฯ

3. **ประเภทเทคนิคหรือวิธีการ (Techniques or Methods)** สื่อประเภทนี้เป็นสื่อที่ใช้ นอกเหนือจากวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การสอนดำเนินไปด้วยดี ก็ต้องใช้เทคนิคหรือวิธีการเหล่านั้น ได้แก่ การสาธิต การแสดงบทบาทสมมุติ การจำลองสถานการณ์ ละคร การใช้ตัวนักเรียนเป็นสื่อ ในการแสดงหรือการกระทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

จากสื่อและอุปกรณ์ทั้ง 3 ประเภท ดังกล่าว ในการจัดกิจกรรมแนะแนวนั้น จำเป็นต้องใช้ทั้ง 3 ประเภท ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและกิจกรรมที่ใช้สอน และนอกจากนั้นต้องให้เหมาะสมกับระดับความสามารถและวัยของผู้เรียน สื่อและกิจกรรมที่ใช้ต้องน่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้

หลักในการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. เลือกสื่อและอุปกรณ์เพื่อให้เหมาะสมกับประสบการณ์ ซึ่งให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และพยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเลือกอย่างจริงจัง
2. เลือกสื่อและอุปกรณ์หรือประสบการณ์ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีการตอบสนองและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ครูคาดหวังไว้
3. เลือกสื่อและประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ในบางครั้งการเลือกสื่อในการสอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. เลือกสื่อและอุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ราคาไม่แพงจนเกินไป มีความปลอดภัยไม่เป็นอันตรายต่อผู้เรียน มีความสะดวก สบาย ในการใช้
5. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ต้องทันสมัย ไม่เก่า ล้าสมัยจนเกินไป ให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน

การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนวสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมทางด้านจิตวิทยาและการแนะแนว เป็นการดูความก้าวหน้าของนักเรียน ซึ่งสามารถวัดและประเมินผลจาก

1. การสังเกตพฤติกรรม ในขณะที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ครูผู้สอนจะเป็นผู้สังเกต และบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออก ทั้งที่เด่นๆ

ในทางที่ดี หรือไม่ดี เพื่อจะได้ส่งเสริม แก้ไข หรือปรับปรุงต่อไป

1.1 การตอบคำถาม โดยครูผู้สอนซักถามความคิดเห็นของนักเรียน ซักถามถึงประโยชน์ของการนำเอากิจกรรมที่ได้จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

1.2 การอภิปราย แสดงความคิดเห็นของนักเรียนร่วมกัน

1.3 การตรวจผลงานจากการจัดกิจกรรม ผู้เรียนจะเป็นผู้บันทึกผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ ของตนเองว่าได้รับความรู้หรือประโยชน์อะไรบ้างจากการทำกิจกรรม หรือใบงาน ทุกๆ ครั้ง หลังจากทำกิจกรรม โดยบันทึกลงในสมุดกิจกรรม

2. การวัดและการประเมินผลจากแบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบที่ใช้มีทั้งที่เป็นแบบทดสอบมาตรฐานที่นักจิตวิทยาได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการทดสอบทางด้านบุคลิกภาพ และที่ครูผู้สอนสร้างขึ้นใช้เองและดัดแปลงจากแบบทดสอบของต่างประเทศเพื่อความเหมาะสมกับนักเรียนไทย เพื่อให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ในการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีของผู้เรียน โดยแบบทดสอบสามารถนำไปใช้ได้ดังนี้

2.1 ทดสอบนักเรียนก่อนทำกิจกรรม (Pretest) เพื่อครูจะได้นำไปเปรียบเทียบดูผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนและหลังการทำกิจกรรม

2.2 ทดสอบหลังจากที่นักเรียนทำกิจกรรม เสร็จสิ้น (Post Test) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนว่าดีขึ้น พัฒนาดตนเองขึ้นหรือไม่หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมแล้ว

การประเมินผลความสำเร็จของโครงการ (Program Evaluation)

ในการจัดทำโครงการต่างๆ นั้น จำเป็นจะต้องมีการประเมินเพื่อตรวจสอบดูว่าโครงการนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่ ซึ่งจะทราบได้ก็จะต้องมีเครื่องมือที่ใช้ในการวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวัด

1. การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนก่อนและหลังการเข้าโครงการ ซึ่งใช้เครื่องมือในการวัด คือ H-T-P. Test, TCT-DP Test, Ross Test, Self Esteem Inventory Test, แบบสำรวจเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
2. การเปรียบเทียบจากแบบประเมินโดยครูนี้จะต้องประเมินผลก่อนทำกิจกรรมโดยดูจากบุคลิกภาพ ความเชื่อมั่น ทักษะทางสังคม การควบคุมอารมณ์และเมื่อเสร็จสิ้นผลการทดลอง ครูผู้สอนก็ต้องทำการประเมินผล หลังเข้าร่วมกิจกรรมว่ามีพฤติกรรมดีขึ้นหรือไม่
3. การเปรียบเทียบจากคะแนนประเมินโดยผู้ปกครอง การประเมินส่วนนี้ก่อนที่จะเริ่มทำโครงการทดลอง ทางโรงเรียนก็ได้มีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำโครงการให้ผู้ปกครองเข้าใจ และขอความร่วมมือในการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในความปกครองว่าก่อนทำโครงการนั้นพฤติกรรมเป็นอย่างไร และเมื่อเสร็จการทดลองโครงการ แล้วว่าได้ผลอย่างไรก็ประเมินอีกครั้งหนึ่ง
4. การเปรียบเทียบจากแบบประเมินตนเองของนักเรียน โดยการใช้แบบสำรวจลักษณะของพฤติกรรมตนเองของนักเรียน ให้นักเรียนที่เข้า

ร่วมโครงการทดลอง แต่ละคนทำก่อนเริ่มดำเนินโครงการก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง เสร็จสิ้นแล้วก็ทำการประเมินอีกครั้งหนึ่ง

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 3 โรงเรียนไพฑูริย์ศึกษา สาขาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และ
 สาขาคณิตศาสตร์ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง
 (purposive sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับ

เด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ตัวแปรตาม คือ บุคลิกภาพด้าน

- การเห็นคุณค่าในตนเอง
- ความเชื่อมั่นในตนเอง
- ทักษะทางสังคม
- ความคับข้องใจ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 เป็นเวลารวมทั้งสิ้น 15 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2542

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) โปรแกรมการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ์สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ
- 2) แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem Inventories Test)
- 3) แบบสำรวจวัดบุคลิกภาพ H-T-P (House-Tree-Person Test)
ซึ่งคณะผู้วิจัยได้แปลผลออกมาในด้าน
 - ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - ทักษะทางสังคม
 - ความคับข้องใจ

- 4) แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมสถานสัมพันธ์
- 5) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน
- 6) แบบประเมินผลความสำเร็จของโครงการ

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดดเด่นเฉพาะด้าน เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยดูจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละด้านสูงสุด 1-3 เปอร์เซนต์ของทั้งหมด
2. กิจกรรมที่ใช้ในการจัดเป็นเพียงกิจกรรมตัวอย่างเท่านั้น ดังนั้นการนำไปใช้ควรมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัยและจำนวนของเด็ก นอกจากนั้นยังต้องดูสถานที่หรือห้องที่ใช้ในการจัดกิจกรรมควรกว้างพอ
3. การพัฒนาบุคลิกภาพนักเรียนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลา ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งในการทดลองครั้งนี้ มีระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองค่อนข้างน้อยและต้องทำอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) ปรับโครงสร้างการทำงานด้านการแนะแนวและจิตวิทยาในโรงเรียน (รายละเอียดอยู่ในบทที่ 2)
- 2) ทำการตรวจสอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก เช่น ความสามารถทางสติปัญญา บุคลิกภาพ วิธีคิด

3) คัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีสัญญาณของปัญหาทางจิตใจหรืออารมณ์ เพื่อจัดบริการ

4) ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการหรือปมปัญหาของเด็ก โดยเลือกประเด็นปมปัญหาหลักและปัญหาร่วมของเด็กในกลุ่มที่ถูกคัดเลือก

5) สร้างเครื่องมือสำหรับวัดประเมินผลก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

6) สร้างสื่อและอุปกรณ์

7) ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบ ได้แก่

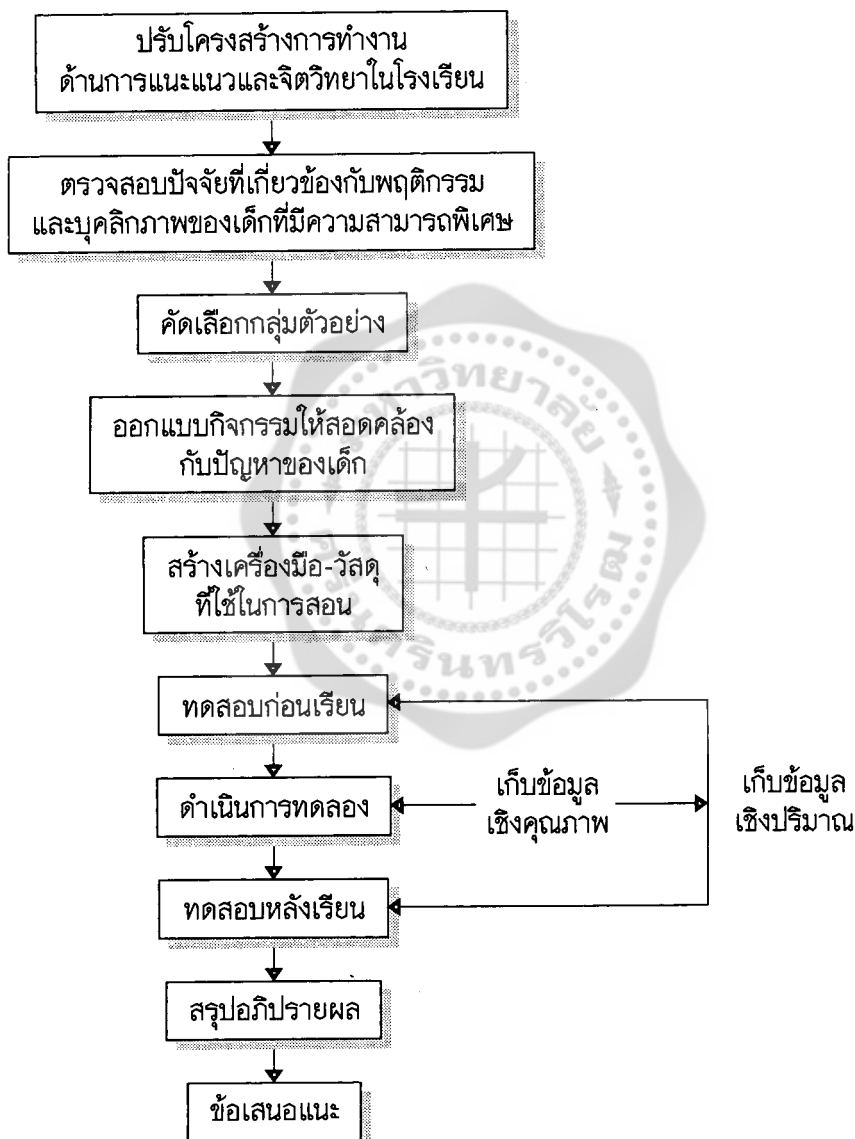
- แบบสำรวจการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem Inventories)
- แบบทดสอบบุคลิกภาพ H-T-P (House-Tree-Person Test)

8) ดำเนินการจัดกิจกรรม

9) ประเมินผลเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมว่ามีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพก่อน-หลัง เท่าใด

จากขั้นตอนในการดำเนินงานดังกล่าว สามารถทำเป็นแผนภาพให้ชัดเจนดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และการแปลความหมาย เพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 หาค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสัญลักษณ์

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

$\bar{X}$	แทน	หาค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนนักเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณจากสูตร

$$S.D. = \frac{\sqrt{n \sum x^2 - (\sum x)^2}}{n(n-1)}$$

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$(\sum x)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนนักเรียนของสุ่มตัวอย่าง

1.3 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษก่อนและหลังการใช้โปรแกรมกิจกรรมสานสัมพันธ์โดยคำนวณจาก t - test Dependent

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{N \sum D^2 - (\sum D)^2}} \div \frac{N-1}{N-1}$$

D แทน ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

2. การตรวจสอบแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพ H-T-P (House-Tree-Presen-Test) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา จากการประเมินโดยคณะผู้วิจัย และประเมินโดยตัวผู้เรียนเอง

2.1 การตรวจสอบแบบทดสอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 3 ครั้ง การประเมินโดยการสังเกตจากคณะผู้วิจัยและจากการประเมินโดยตัวผู้เรียนเอง คิดออกมาเป็นร้อยละ

2.2 การตรวจสอบแบบทดสอบบุคลิกภาพด้านทักษะทางสังคมโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 3 ครั้ง การประเมินโดยการสังเกตจากคณะผู้วิจัยและจากการประเมินโดยตัวผู้เรียนเอง คิดออกมาเป็นร้อยละ

2.3 การตรวจสอบแบบทดสอบบุคลิกภาพ ด้านความคับข้องใจโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 3 ครั้ง การประเมินโดยการสังเกตจากคณะผู้วิจัยและจากการประเมินโดยตัวผู้เรียนเอง คิดออกมาเป็นร้อยละ

เมื่อทำการทดลองเสร็จสิ้นลงโดยการใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ์ คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา คือ การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ์ ซึ่งปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ได้รับการสอนโดยวิธีการการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ์ รายละเอียดดังแสดงในตารางดังนี้

ตาราง 1 แสดงคะแนนเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์

คนที่	การเห็นคุณค่า ในตนเอง ก่อนการทดลอง	การเห็นคุณค่า ในตนเอง หลังการทดลอง	ผลต่างของคะแนน การเห็นคุณค่า ในตนเองก่อนและ หลังการทดลอง
1	29	38	9
2	25	32	7
3	27	30	3
4	23	30	7
5	22	31	9
6	14	28	14
7	32	36	4
8	30	40	10
9	38	38	-
10	21	36	15
11	28	37	9
12	20	37	17
13	22	35	13
14	20	32	12
15	21	32	11
16	20	30	10
17	21	30	9
18	32	36	4
19	32	41	9
20	36	36	-

คนที่	การเห็นคุณค่า ในตนเอง ก่อนการทดลอง	การเห็นคุณค่า ในตนเอง หลังการทดลอง	ผลต่างของคะแนน การเห็นคุณค่า ในตนเองก่อนและ หลังการทดลอง
21	32	34	2
22	30	36	6
23	32	33	1
24	31	33	2
25	29	38	9
26	38	38	-
27	30	40	10
28	34	41	7
29	20	35	15
30	19	36	17
ΣX	808	1049	241
$\bar{X}$	26.93	34.97	8.04
S.D.	39.86	12.86	

จากตาราง 1 แสดงว่าคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสานสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง มีคะแนนอยู่ระหว่าง 14-38 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 26.93 คะแนนและหลังจากได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมสานสัมพันธ์

สัมพันธ์ เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง มีคะแนนอยู่ระหว่าง 30-41 คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเท่ากับ 34.97 คะแนน และมีผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ 0-17 คะแนน และมีค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนนเท่ากับ 8.04 คะแนน

ตาราง 2 การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนการทดลอง	30	26.93	6.31	9.16
หลังการทดลอง	30	34.97	3.59	

จากตาราง 2 แสดงว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนกิจกรรมสานสัมพันธ์ หลังการทดลองนักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0005

2. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอน โดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์

การประเมินข้อมูลของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบการ

จัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ตาราง 3 การพัฒนาบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสานสัมพันธ์ โดยใช้แบบทดสอบ H-T-P (House-Tree-Person-Test) และข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมเพิ่มเติม

คนที่	ความเชื่อมั่นในตนเอง	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	อยู่ในระดับต่ำ ต้องการความมั่นคง และยังช่วยเหลือตนเองได้ไม่ดี มีการแสดงออกยังไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ	มีความมั่นใจในตนเองดีขึ้นในระดับปานกลาง กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง
2	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ยังต้องการความมั่นคงปลอดภัย ต้องการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น	มีความมั่นใจในตนเองดีขึ้น กล้าแสดงออก ความคิดเห็น กล้าแสดงออกมากขึ้น ช่วยตนเองได้ดี
3	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าคิด และไม่กล้าทำในสิ่งที่แปลกใหม่ จากสิ่งที่ตนเคยทำ	มีความมั่นใจในตนเองดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด
4	ไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง	มีความมั่นใจในตนเองดีขึ้น กล้าคิดและกล้าแสดงความคิดเห็น

คนที่	ความเชื่อมั่นในตนเอง	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
5	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง	มีความมั่นใจมากขึ้น กล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็น
6	ขาดความมั่นใจในตนเอง	มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าแสดงออก
7	มีความมั่นใจในตนเองปานกลาง	มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น
8	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง	มีความมั่นใจในตนเองปานกลาง กล้าแสดงออกความคิดเห็น
9	ไม่ค่อยมีความเข้าใจในตนเอง ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ดี	มีความมั่นใจในตนเอง ในระดับปานกลาง กล้าแสดงความคิดเห็น
10	ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยกล้าแสดงออก	มีความมั่นใจในตนเองปานกลาง
11	ขาดความมั่นใจในตนเอง	มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นและกล้านำเสนอมากขึ้น
12	ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก มีความต้องการพึ่งพาจากผู้อื่นสูง	มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกและแสดงความคิดเห็นมากขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเองสูง

คนที่	ความเชื่อมั่นในตนเอง	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
13	มีความเชื่อมั่นในตนเองปานกลาง แต่ยังต้องการการพึ่งพิงจากผู้อื่นบ้าง	มีความเชื่อมั่นในตนเองดีขึ้น กว่าก่อนการทดลอง ต้องการพึ่งพิงจากผู้อื่นน้อยลง
14	มีความเชื่อมั่นในตนเองปานกลาง	มีความมั่นใจในตัวเองสูงขึ้น กว่าก่อนการทดลอง กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม
15	ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง ยังต้องการความมั่นคง	มีความมั่นใจในตนเองปานกลาง กล้าแสดงออกมากขึ้นก่อนการทดลอง
16	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง ยังต้องการความมั่นคงและต้องการพึ่งพิงจากผู้อื่น	มีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น อย่างเห็นได้ชัด กล้าคิด กล้าแสดงออกมากขึ้น
17	มีความเชื่อมั่นในตนเองปานกลาง	มีความมั่นใจในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง
18	มีความเชื่อมั่นในตนเองในระดับปานกลาง	มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง กล้าแสดงออกมากขึ้น
19	มีความเชื่อมั่นในตนเองปานกลาง	มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

คนที่	ความเชื่อมั่นในตนเอง	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
20	มีความเชื่อมั่นในตนเองปานกลาง	มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นกว่า ก่อนการทดลอง
21	ไม่มั่นใจในตนเอง	มีความมั่นใจในตนเองดีขึ้นกว่าก่อน การทดลอง กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น
22	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง	มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าคิดกล้าแสดงออก
23	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง	มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น
24	ไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง ต้องการความเชื่อมั่น	มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น
25	ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้า แสดงออก	มีความมั่นใจในตนเองสูงอย่างเห็น ได้ชัด กล้าแสดงออกมากขึ้น
26	ขาดความมั่นใจในตนเอง	มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นกว่า ก่อนการทดลอง
27	ไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ค่อยกล้า แสดงออก กลัวทำแล้วผิด	กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าแสดง ความคิดเห็นในกลุ่ม กล้าแสดงออก มากขึ้น

คนที่	ความเชื่อมั่นในตนเอง	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
28	ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดและไม่ค่อยกล้าแสดงออก	มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นกว่าก่อนการทดลอง
29	ไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ค่อยกล้าแสดงออก	มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น
30	ขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยกล้าแสดงออกไม่ค่อยมีความมั่นใจทางอารมณ์	มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น

จากตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ปรากฏผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง มีทั้งหมด 30 คน ก่อนผลการทดลองพบว่าเด็กนักเรียนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หรือไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 ส่วนนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองในระดับปานกลางทั้งหมด 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 หลังการทดลองพบว่านักเรียนมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3. การศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสถาน
สัมพันธ์

ตาราง 4 แสดงการพัฒนานุคลิกภาพเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทักษะ
ทางสังคม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสถานสัมพันธ์

คนที่	ทักษะทางสังคม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นไม่ค่อยดี ค่อนข้างก้าวร้าว มีการแสดงออก ไม่ค่อยเหมาะสมกับกาลเทศะ มักทำอะไรตามความต้องการของ ตนเอง	มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งดีขึ้นกว่าก่อนการ ทดลอง มีการแสดงออกเหมาะสม กับกาลเทศะบ้าง รู้จักควบคุม ตัวเองได้และสามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้พอสมควร
2	มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี บางครั้ง ชอบทำตามใจตนเอง	มีทักษะทางสังคมดีขึ้น รู้จักการ ทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถรับ ตัวเข้ากับกลุ่มได้ดี
3	มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี มีการ แสดงออกยังไม่เหมาะสมกับกาล เทศะ มีการเอะอะโวยวายบ้าง เมื่อ ไม่พอใจ	มีทักษะทางสังคมดีขึ้น รู้จักปรับตัว เข้ากับผู้อื่นรู้จักควบคุมอารมณ์ได้ดี ขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

คนที่	ทักษะทางสังคม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
4	มีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง พูดเสียงค่อยยังไม่ค่อยมั่นใจ บางครั้งควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ค่อยได้	มีทักษะทางสังคมดีขึ้น รู้จักปรับตัวเข้ากับกลุ่มได้ดี สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ดี
5	ไม่ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ไม่ดี	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี รู้จักการอดทนและรอคอย
6	ไม่ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น ชอบทำงานคนเดียว มีปัญหาในด้านการควบคุมอารมณ์	สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี อย่งเห็นได้ชัดและสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้
7	มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี ปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ไม่ค่อยดี ไม่ค่อยรู้จักการอดทนและการรอคอย ค่อนข้างก้าวร้าว ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ดี ถ้าไม่พอใจก็จะแสดงอารมณ์ก้าวร้าว โวยวาย	รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี รู้จักการอดทน และรอคอย ควบคุมอารมณ์ตัวเอง ได้ดีพอสมควร

คนที่	ทักษะทางสังคม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
8	ทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ค่อยได้ ไม่รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ดี และมักแสดงอารมณ์ก้าวร้าวเมื่อมีคนทำให้ไม่พอใจ	รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี รู้จักการทำงานกลุ่ม และทำได้ดีกว่าก่อนการทดลอง รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีพอใช้
9	มีการควบคุมอารมณ์ไม่ดี ก้าวร้าว มีความต้องการพึงพิงผู้อื่นสูง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ค่อยดี	ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี ควบคุมอารมณ์ตนเอง ได้ดี ช่วยเหลือตัวเองได้ดีขึ้น
10	ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ดี มีการแสดงออกยังไม่ค่อยเหมาะสมกับกาลเทศะ	ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ไว้วางใจผู้อื่นมากขึ้น รู้จักการอดทนและการรอคอยเมื่อยังไม่ถึงรอบของตนเอง
11	ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ดี ก้าวร้าว	ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี
12	มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือผู้อื่นได้ไม่ดี มักพึงพิงผู้อื่นมาก	มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี กว่าก่อนการทดลอง รู้จักปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดีพอใช้

คนที่	ทักษะทางสังคม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
13	ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ไม่ดี มีอารมณ์ก้าวร้าว ต้องการมีเพื่อน มีความต้องการพึ่งพิงผู้อื่น	ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีกว่า ก่อนการทดลอง ปรับตัวเข้ากับ กลุ่มได้พอสมควร การพึ่งพิงผู้อื่น ลดน้อยลง
14	การแสดงออกค่อนข้างก้าวร้าว การแสดงออกยังไม่เหมาะสมกับ กาลเทศะ ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดี ต้องการความมั่นคงทางจิตใจ	แสดงอาการก้าวร้าวลดน้อยลง รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีกว่า การทดลองอย่างเห็นได้ชัด รู้จัก การอดทนและรอคอย เมื่อยังไม่ ถึงคิวของตัวเอง ควบคุมอารมณ์ ตนเองได้ดีขึ้น
15	มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นค่อนข้างดี ไม่ค่อยมีความมั่นคงทางจิตใจ	มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นดีมาก สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดี
16	มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี ปรับตัว เข้ากับผู้อื่นได้ยาก	มีทักษะทางสังคมดีขึ้นมาก รู้จัก ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้นกว่าก่อน การทดลอง
17	ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ไม่ค่อยไว วางใจผู้อื่น	มีการปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดีกว่า ก่อนการทดลอง มีความไว้วางใจ ผู้อื่นดีขึ้น รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม

คนที่	ทักษะทางสังคม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
18	การควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยดี มีการปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ไม่ค่อยดี	รู้จักปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดีขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้
19	มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้	มีทักษะสังคมดีขึ้น และมีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง
21	ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ดี ต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น	ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง รู้จักการทำงานกลุ่ม รู้จักการรอคอย
21	ไม่ชอบการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ชอบอยู่คนเดียว ชอบเพื่อน ไม่ชอบการแสดงออก	มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นดีขึ้น หลังการทดลอง รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม มีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้น
22	มีปัญหาด้านการควบคุมอารมณ์ ต้องการความมั่นคง ปลอดภัยและต้องการความช่วยเหลือจากผู้อื่น มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นน้อย	สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีขึ้น หลังการทดลอง รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่น กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความไว้วางใจผู้อื่นมากขึ้น
23	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นไม่ดี ต้องการพึ่งพิงผู้อื่นสูง มีความขัดกับผู้อื่น	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นดีขึ้น หลังการทดลอง รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น และลดการขัดแย้งกับผู้อื่นน้อยลง

คนที่	ทักษะทางสังคม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
24	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นน้อย	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นดีขึ้น รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
25	มีทักษะทางสังคมไม่ดี ชอบเอาแต่ใจตนเอง	มีทักษะทางสังคมดีขึ้น อย่างเห็นได้ชัด ลดการเอาแต่ใจตนเองลง รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น กล้าคิดและกล้าแสดงออกความคิดเห็น
26	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นไม่ดี มีความขัดแย้งกับผู้อื่น ไม่ค่อยมีความมั่นคงในอารมณ์	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นดีขึ้น ลดการขัดแย้งกับผู้อื่นลง ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดีขึ้น รู้จักการปรับปรุงตัวเอง
27	มีทักษะทางสังคมพอใช้	มีทักษะทางสังคมดีขึ้นหลังการทดลองเล็กน้อย รู้จักปรับตัวเข้าหากลุ่มได้และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีพอสมควร
28	มีสัมพันธภาพทางสังคมไม่ดี ต้องการการเรียกร้องความรักและต้องการความมั่นคง มีการควบคุมอารมณ์ได้ไม่ดี	มีสัมพันธภาพทางสังคมดีขึ้นมาก ปรับตัวเข้ากับกลุ่มได้ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจดี

คนที่	ทักษะทางสังคม	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
29	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นไม่ค่อยดี ส่วนใหญ่จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง	มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นดีขึ้น รู้จัก ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี
30	มีทักษะในการเข้าร่วมทางสังคมไม่ดี ต้องการความรักและความมั่นใจ	มีทักษะทางสังคมดีขึ้น มีการปรับตัว เข้ากับผู้อื่นได้ดี มีทักษะในการเข้า ร่วมกิจกรรมกลุ่มได้ดี

จากตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ปรากฏผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองทั้งหมด 30 คน ก่อนการทดลองพบว่านักเรียนที่มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี - ไม่ดี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 ส่วนนักเรียนที่มีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 หลังการทดลองพบว่านักเรียนมีทักษะทางสังคมสูงขึ้น จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3. การศึกษาความคับข้องใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดการกิจกรรมสานสัมพันธ์

ตาราง 5 การพัฒนาบุคลิกภาพด้านคับข้องใจก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม
สานสัมพันธ์ โดยใช้แบบทดสอบ H-T-P (House-Tree-Person
-Test) และ ข้อมูลจากการสังเกตเพิ่มเติม

คนที่	ความคับข้องใจ	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
1	มีความเก็บกด และมีความ คับข้องใจสูงบางครั้งจึงแสดงออก โดยการแสดงความก้าวร้าว	มีความเก็บกดน้อยลงกว่าการ ทดลอง มีความเครียดและวิตก กังวลใจน้อยลง
2	มีความวิตกกังวลและมีความคับ ข้องใจปานกลาง	มีความวิตกกังวลใจและมีความคับ ข้องใจน้อยลง
3	มีความต้องการอยากทำหลายๆ อย่าง แต่ไม่สามารถที่จะทำในสิ่งที่ ตนต้องการจึงมีความคับข้องใจสูง พอสมควร	ความคับข้องใจลดน้อยลง รู้จัก ปรับปรุงแก้ไขตนเองได้บ้าง พอสมควร
4	มีความคับข้องใจบ้าง บางครั้งมี ความวิตกกังวลบ้าง กลัวทำงานได้ ไม่ดี	ความคับข้องใจลดน้อยลง ลดอาการ วิตกกังวลได้บ้าง มีอารมณ์ดีขึ้น พูดจาเสียงดังขึ้น ค่อนข้างมั่นใจ
6	มีความเครียดสูงพอสมควร มี ปัญหาในด้านการควบคุมอารมณ์ และมีความวิตกกังวล	อาการเครียดลดลง สามารถปรับ ตัวและควบคุมอารมณ์ได้ดีพอ สมควร อารมณ์ดีขึ้นความวิตก กังวลลดลง

คนที่	ความคับข้องใจ	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
7	รู้สึกกังวล ต้องการความมั่นคงให้กับตนเอง เพื่อลดความคับข้องใจลง	อารมณ์ดีขึ้น มีความวิตกกังวลน้อย ความคับข้องใจลดลง มีอารมณ์ขันมากขึ้น
8	มีความวิตกกังวล ต้องการความรักความเข้าใจ มีปัญหาในการควบคุมอารมณ์	สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ความวิตกกังวลลดลง แต่มีอารมณ์ขันมากขึ้น
9	มีความวิตกกังวล มีความคับข้องใจ ถ้าสิ่งนั้นไม่สนองตอบต่อความต้องการของตน	ความวิตกกังวลลดลง สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี มีอารมณ์ขันมากขึ้น
10	มีความเครียดและมีความคับข้องใจปานกลาง	ความเครียดและความคับข้องใจลดลง
11	ก้าวร้าว และมีความเก็บกด มีความคับข้องใจ และต้องการความมั่นคงอารมณ์ดีขึ้น	ความเก็บกดและความคับข้องใจลดลง
12	มีความเครียดและวิตกกังวลค่อนข้างมาก	ความเครียดและความวิตกกังวลลดลงอย่างเห็นได้ชัด
13	ก้าวร้าว และมีความเครียด วิตกกังวล	ความเครียดลดลง ความก้าวร้าวและความวิตกกังวลไม่ปรากฏ

คนที่	ความคับข้องใจ	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
14	มีความเครียดเล็กน้อย	อารมณ์ดีขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์ได้
15	ต้องการความมั่นคงมาก เครียดและวิตกกังวลใจมาก	ความเครียดและความวิตกกังวล ยังปรากฏอยู่บ้าง
16	มีความเครียดและวิตกกังวลใจมาก	ความเครียดและความวิตกกังวล ลดลง
17	มีความเครียดและวิตกกังวลมาก	อารมณ์ดีขึ้น ความเครียดและ ความวิตกกังวลลดลง
18	มีความเครียดและความวิตกกังวล ปานกลาง	ความเครียดและความวิตกกังวล ลดน้อยลง
19	มีความเครียดและความคับข้องใจ เล็กน้อย	ความเครียดและความคับข้องใจ ลดลง
20	มีความเครียดและความวิตกกังวล	ความเครียดและความวิตกกังวล ลดลง
21	มีความเครียดและวิตกกังวล ปานกลาง	ความเครียดและความวิตกกังวลใจ ลดลง
22	มีความเก็บกดและความวิตกกังวล ใจ ค่อนข้างก้าวร้าว	ดีขึ้น ความเครียดและความกังวล ไม่ปรากฏ

คนที่	ความคับข้องใจ	
	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
23	มีความเครียดและวิตกกังวล	ดีขึ้น อารมณ์ดีขึ้น
24	มีความคับข้องใจสูงเครียดมาก	ดีขึ้น อารมณ์ดีขึ้น
25	มีความเครียดและวิตกกังวลใจมาก บางครั้งจนทำให้ขาดความเชื่อมั่นใน ตนเอง	ดีขึ้น อารมณ์ดีขึ้น รู้จักวิธี ผ่อนคลายและรู้จักการปรับตัว
26	มีความเครียดและความคับข้องใจ มาก	ดีขึ้น มีอารมณ์ดีขึ้น รู้จักปรับตัวเอง ได้ดี
27	มีความเครียดและกังวลใจเล็กน้อย	ดีขึ้น ปกติ ไม่เครียดและไม่กังวลใจ
28	มีความเครียดเล็กน้อย เนื่องจาก ต้องการความมั่นคง	ดีขึ้น ปกติอารมณ์ดีขึ้น รู้จักควบคุม ตัวเองได้
29	มีความวิตกกังวลใจเล็กน้อย	ดีขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเองมาก ขึ้น
30	มีความเครียดและความคับข้องใจ มาก	ดีขึ้น อารมณ์ดีขึ้น รู้จักปรับตัวเอง ได้ดี

จากตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่เข้าร่วม
โครงการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา สำหรับเด็กที่มี
ความสามารถพิเศษ ปรากฏผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ทั้งหมด 30 คน ก่อนการทดลองพบว่าเด็กนักเรียนมีความคับข้องใจ ซึ่งเริ่มจากมีความเครียด ความวิตกกังวล ตั้งแต่ระดับเล็กน้อย จนถึงระดับสูงจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

หลังการทดลองพบว่านักเรียนมีความคับข้องใจลดลง 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 นอกจากนั้นพบว่านักเรียน 1 คน ที่มีความคับข้องใจสูงกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 3.33

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการสอน เพื่อช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยจะได้นำไปเผยแพร่การดำเนินงานการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ทางด้านการแนะแนวและจิตวิทยา อย่างกว้างขวางโดยเลือกทำการวิจัยเพื่อเป็นกรณีศึกษา ณ โรงเรียน ไผ่ตมศึกษา เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถม

ศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ทางด้านภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไพฑูริยมศึกษา เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ซึ่งได้มาโดยแผนเฉพาะเจาะจง (Purpose Sampling) จำนวน 30 คน โดยการศึกษากระบวนการเรียนในครั้งนี้ ได้ใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพเด็กที่มีความสามารถพิเศษแบ่งเป็น 4 ด้าน ผลปรากฏดังนี้ คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาการเห็นคุณค่าในงานของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้การจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง
2. การศึกษาความเชื่อมั่นในตนเอง ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ปรากฏว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง
3. การศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ปรากฏว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีทักษะทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง
4. การศึกษาความคับข้องใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ปรากฏว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความคับข้องใจลดลง

สัมพันธ์ ปรากฏว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเครียด ความวิตกกังวล หรือความคับข้องใจลดลง หลังทำการทดลอง

5. การเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง โดยใช้สถิติ t-Test Dependent ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0005

6. การเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 100

7. การเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีทักษะทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 100

8. การเปรียบเทียบความคับข้องใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมีความเครียด ความวิตกกังวล หรือความคับข้องใจ ลดลง คิดเป็นร้อยละ 96.67

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมสานสัมพันธ์ ผลจากการทดลอง สรุปได้ว่า นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง โดยก่อนการทดลองเด็กมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ระหว่าง 14-38 คะแนน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มอยู่ระหว่าง 34.97 คะแนน และมีผลต่างของคะแนนก่อนและหลัง เท่ากับ 0-17 คะแนน ค่าเฉลี่ยของผลต่างเท่ากับ 8.04 คะแนน และผลการเปรียบเทียบการเห็นคุณค่าในตนเอง ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมสานสัมพันธ์หลังการทดลองนักเรียนมีการเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0005

2. จากการศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนที่ขาดความมั่นใจในตนเองก่อนการทดลองทั้งหมด 23 คน คิดเป็นร้อยละ 76.66 และก่อนการทดลอง มีนักเรียนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในระดับปานกลางทั้งหมด 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 หลังการทดลองพบว่านักเรียนมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองทั้งหมด 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3. จากการศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรม

สถานสัมพันธ ก่อนการทดลองพบว่านักเรียนที่มีทักษะทางสังคมไม่ค่อยดี ไม่ได้จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 ส่วนนักเรียนที่มีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.33 หลังการทดลองพบว่านักเรียนที่มีทักษะทางสังคมสูงขึ้น จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100

4. จากการศึกษาทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ พบว่าเด็กที่มีความคับข้องใจ ซึ่งเริ่มจากมีความเครียด ความวิตกกังวล ตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงระดับสูงจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 หลังการทดลองพบว่านักเรียนมีความคับข้องใจลดลง 29 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 นอกจากนั้นพบว่ามีนักเรียน 1 คน ที่มีความคับข้องใจสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 3.33

การอภิปรายผล

การศึกษาการพัฒนาารูปแบบ การจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษา

1. การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ได้รับการสอน โดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธพบว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0005 ซึ่งเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน นักเรียนยังไม่เคยทำกิจกรรมในลักษณะที่เป็นกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้กิจกรรมสถาน

สัมพันธ์ในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ ลักษณะกิจกรรมสานสัมพันธ์นี้นักเรียนได้มีการคิดวิเคราะห์ และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (Discovery) โดยผู้วิจัยมีการกระตุ้นให้คิด ให้เด็กรู้จักมองตนเองในแง่ดี รู้จักชื่นชมตนเอง คณะผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น คณะผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประสบผลสำเร็จ โดยรับฟังและยอมรับฟังความคิดเห็นที่นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นทุกครั้ง พยายามสนใจและให้การยอมรับ ไม่ตำหนิเด็ก ต่อหน้าผู้อื่น จนทำให้เกิดความรู้สึกอาย ในการทำกิจกรรมทุกครั้ง นักเรียนไม่รู้สึกเครียด เพราะถูกคาดหวังในสิ่งที่ทำ คือต้องให้ชนะ และดีเลิศ และในสังคมไทย ไม่ค่อยได้ตระหนักในคุณค่าของคน พ่อ แม่ ครู หรือผู้ใหญ่ ไม่ค่อยที่จะชมเด็กเท่าไรนัก เพราะคิดว่าชมแล้วกลัวเด็กจะเหลิงและเสียคน คณะผู้วิจัยได้จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้อบอุ่น สนุกสนาน และเป็นกันเอง มีสื่อ ใบงานให้เด็กได้บันทึกทุกครั้ง หลังทำกิจกรรมเสร็จสิ้น ทำให้เด็กคิดกล้าแก้ไขปัญหด้วยตนเอง

2. ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความสามารถที่ได้รับการสอน โดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่านักเรียนที่มีความสามารถพิเศษมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เพราะเด็กรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง แล้วเด็กก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองตามมา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดบรรยากาศให้อบอุ่น เป็นกันเอง เด็กรู้สึกสนุกสนาน การรู้สึกที่ตัวเองปลอดภัย เด็กได้มีการแสดงออก ได้วิเคราะห์สิ่งที่เรียนด้วยตนเอง เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือออกมานำเสนอ สมาชิกในกลุ่มก็จะปรับมือให้การยอมรับ

บรรยากาศในลักษณะนี้จะทำให้เด็กภาคภูมิใจและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกมั่นคงในตนเองสูง กล้าคิดและกล้าตัดสินใจ

3. ทักษะทางสังคมของเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ได้รับการสอน โดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่านักเรียนมีทักษะทางสังคมสูงขึ้นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ซึ่งฝึกให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ พบว่านักเรียนที่มีทักษะสังคมสูงขึ้นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพราะนักเรียนได้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มซึ่งฝึกให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มทุกครั้ง ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ฝึกการแสดง เหตุผล และฝึกการแก้ไขปัญหา การคิด และการตัดสินใจ ฝึกให้นักเรียนกล้าแสดงออก ฝึกให้รู้จักการอดทน และการรอคอย ให้อารมณ์เขาใจเขามาใส่ใจเรา มีการคิดคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น นอกจากนั้นการจัดบรรยากาศเป็นไปด้วยความอบอุ่นเป็นกันเอง ทั้งสมาชิกในกลุ่มและคณะผู้วิจัย นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และช่วยกันทำงานกลุ่ม จึงทำให้เด็กมีทักษะทางสังคมดีขึ้น

4. ความคับข้องใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยใช้โปรแกรมการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ พบว่านักเรียนมีความเครียด ความวิตกกังวล และความคับข้องใจลดลง คิดเป็นร้อยละ 96.67 เพราะว่าการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ทำให้เด็กไม่รู้สึกเก็บกด หรือทำให้เด็กไม่รู้สึกกดดัน หรือมีบบังคับเด็กเด็กได้มีการเคลื่อนไหว ไม่ได้นั่งอยู่บนเก้าอี้ และคอยทำตามสิ่งที่ครูสอน

การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีความต้องการที่จะใช้ความคิด และแสดงความคิดเห็น มีการวิเคราะห์ สิ่งที่เรียน ทำให้เด็กรู้สึกอิสระ มีบรรยากาศอบอุ่น ปลอดภัย สนุกสนาน และเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้แสดงออกทุกคน มีการยอมรับซึ่งกันและกัน มีการเห็นอกเห็นใจกัน รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ทำให้นักเรียนได้รู้จักวิธีการปรับปรุงตนเอง และสามารถนำเอาหลักการไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน เช่น

ด.ญ.ชนมณีภา ได้พูดถึงกิจกรรมแนะแนวในโครงการนี้ว่า “กิจกรรมนี้ได้ให้ความรู้ สนุก ได้ฝึกคิด ได้รู้จักการสรุปเรื่อง กล้าแสดงออกมากขึ้น ได้รู้จักการปรับปรุงตัวเอง ได้รู้จักการทำงานร่วมกัน ได้คลายเครียด ได้สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ได้ฝึกให้มีระเบียบวินัย”

ด.ญ. สุมลมาลย์ ให้สัมภาษณ์ว่า “กิจกรรมนี้ทำให้มีความสุข ได้เข้าใจตัวเองมากขึ้น ได้กล้าแสดงออก และได้ฝึกความคิดแปลกๆ ใหม่ๆ”

ด.ญ.ปริยาภรณ์ กล่าวว่า “กิจกรรมนี้เริ่มต้น ได้รู้จักตัวเอง มีความสำคัญ กล้าแสดงออกและคุณตายังชมว่า หนูรู้จักค้นคว้ามากขึ้น และมีนิสัยดีขึ้น”

ด.ญ.พลอยรุ่ง กล่าวว่า “กิจกรรมนี้สนุก ได้ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูใจดี และไม่ดุ”

ด.ช.เจนบุลย์ กล่าวว่า “กิจกรรมนี้สนุก ได้ความรู้ คลายเครียด ได้รู้จักตัวเองมากขึ้น อยากให้ครูจัดกิจกรรมนี้อีก” เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ด้านนโยบาย

1. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความร่วมมืออย่างเป็นระบบระหว่างหน่วยงานที่ดูแลทางการศึกษากับหน่วยงานที่ดูแลด้านสาธารณสุข เพื่อวางระบบการดำเนินงานด้านจิตวิทยาและแนะแนวในประเทศให้เป็นระบบชัดเจนขึ้น

2. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการออกนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังในการดำเนินการด้านจิตวิทยาและแนะแนวในสถานศึกษาตั้งแต่แรกเริ่ม อย่างน้อยควรเริ่มตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา

3. ควรมีการปรับโครงสร้างด้านจิตวิทยาและแนะแนวเพื่อสร้างกลไกในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบสากล

4. หน่วยปฏิบัติที่เกี่ยวข้องควรกำหนดทิศทางและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ด้านพัฒนาความพร้อมของบุคลากร

1. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูควรมีการสอนเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กพิเศษ

2. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตนักจิตวิทยา ควรมีการฝึกบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการดูแลเด็กพิเศษแต่ละกลุ่ม เพราะการผลิตบุคลากรที่เป็นนักจิตวิทยาทั่วไปอาจไม่สามารถช่วยเหลือเด็กที่มีลักษณะพิเศษประเภทต่างๆ ได้

ด้านการปฏิบัติในสถานศึกษา

1. สถานศึกษาที่มีเด็กที่มีความสามารถพิเศษควรมีระบบการดูแลทางด้านจิตวิทยาและแนะแนวที่เป็นระบบ
2. สถานศึกษาควรจัดเวลาทำกิจกรรมพิเศษเพื่อพัฒนาจิต-อารมณ์-สังคม ของเด็ก และให้มีการปฏิบัติจริง

ด้านการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ์

1. ครูผู้สอน ผู้บริหาร หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรได้รับการจัดอบรมเผยแพร่และนำความรู้ และรูปแบบการจัดกิจกรรมสถานสัมพันธ์ไปใช้กับเด็กทั่วไป และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อจะได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข
2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรได้มีการตระหนักและเห็นความสำคัญของการแนะแนวและให้คำปรึกษาเด็ก ในระดับประถมศึกษา การจัดให้มีหลักสูตรแนะแนว สำหรับเด็กในระดับประถมศึกษา เพื่อช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับเด็กต่อไปในอนาคต ซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้อาจจะช่วยแก้ไขได้ยาก
3. การใช้เครื่องมือในการตอบสนอง เพื่อวัดบุคลิกภาพเด็กผู้ที่ใช้ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญพอ ดังนั้นควรตรวจสอบการฝึกให้มีความรู้ความชำนาญทางก่อน จึงจะใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ก่อนที่จะนำโปรแกรมการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ ควรได้มีการปรับเนื้อหาให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับอายุ และระดับชั้น

ระดับความสามารถของเด็กนักเรียนก่อน และในการสนใจของนักเรียน ควรมีการจัดรูปแบบให้สวยงาม เพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน รวมทั้งข้อความที่让孩子เขียน ไม่ควรมีมากเท่ากับระดับผู้ใหญ่เขียน

5. ในการจัดกิจกรรมแนะแนวทุกครั้ง ครูผู้สอนควรจัดบรรยากาศให้อบอุ่น ปลอดภัย สนุกและเป็นกันเองกับผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญมากที่ครูผู้จัดต้องให้ความตระหนักในการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ครูผู้สอนควรได้มีการสังเกตความเปลี่ยนแปลงของนักเรียนเป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทัน

6. ในการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา จะทำให้ได้ผลดีหน่วยงานต่างๆ ควรจัดให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน เป็นระบบ เป็นทีม (Multidisciplinary Team) เพื่อที่จะได้ส่งต่อเมื่อเด็กเกิดปัญหาที่ยากเกินที่หน่วยงานของตนเองจะช่วยให้

ด้านวิจัย

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือในการตรวจสอบเชิงจิตวิทยาที่ขาดแคลนมากในประเทศไทย โดยเร่งด่วน
2. ควรมีการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในภูมิปัญญาอื่น
3. ควรมีการวิจัยโดยใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะด้านอื่นๆ เพิ่มเติม
4. ควรมีการวิจัยการหารูปแบบการจัดระบบทางจิตวิทยาและแนะแนวในโรงเรียนที่เป็นระบบความจริง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). **คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กก่อนวัยเรียน**. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการศึกษา.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2533). **ลู่ชีวิตด้วยจิตวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2540). **พลังแห่งความเชื่อมั่น**. กรุงเทพฯ : ที.พี.พรินท์ จำกัด.
- กรมวิชาการ, ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ. (2541). **รายงานผลการประชุมสัมมนา เรื่องการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษาแนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ.
- กรมวิชาการ. (2540). **การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ .
- คมเพชร จัตรคุกุล. (2530). **กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ครองจิต เมืองทอง. (2536). **ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการสร้างเสริมความเป็นประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ้วยเอกสาร.
- จรินทร์ อินทวิศาลกุล. (2533). **การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรี**

ภาคกลาง. ปรียนุณิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร

**จันทร์ฉาย พัทธศิริกุล. (2532). ผลของการจัดโปรแกรมการฝึกความกล้า
แสดงออกต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.
วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ :** บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

**จักรวาล ภูวนันท์. (2537). ผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะบุคลิก
ของนักเรียนสถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร.
ปรียนุณิพนธ์ กค.ม. กรุงเทพฯ :** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

**จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ. (2521). ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคล. กรุงเทพฯ
:** โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**จอม ชุ่มช่วย. (2540, กรกฎาคม). “ความฉลาดทางอารมณ์”. การศึกษา
ปฐมวัย. 1(3) : 56.**

**ชัยวัฒน์ วงษ์อาษา. (2539). ผลการฝึกอบรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรียนุณิพนธ์. กค.ม. (การวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ :** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

**ชูชีพ อ่อนโคกสูง. (2516) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว ความวิตก
กังวล ความเชื่อมั่นในตนเองกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. ปรียนุณิพนธ์
กค.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.**

**ดุขฎิ บริพัตร ณ อยุธยา. (2540). เด็กปัญญาเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
ต้นอ้อ.**

ทศพร มณีศรีขำ. (2539). กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสำหรับครู. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ทัศนิตา ระเบียบดี. (2531, มิถุนายน-กันยายน). "การพัฒนาความภาคภูมิใจ
ในตนเอง จะสร้างให้เด็กมีคุณภาพได้อย่างไร" ศึกษาศาสตร์. 12 (ฉบับ
พิเศษ) : 44. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทิศนา ขัมมณี และคณะ. (2522). **กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม
1. กรุงเทพฯ : บุรพาศิลป์การพิมพ์.**

ทองเรียน อมรัชกุล. (2520). **กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก .**

เทอดศักดิ์ เดชคง. (2541). **ความฉลาดทางอารมณ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
มติชน.**

นภาพร พุ่มพฤษ. (2529). **ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาความ
ภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์
ลพบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.**

นภาพร แซ่เลื่อง. (2539). **การพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเองของเด็กปฐมวัยที่
ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบครูเน้นคุณค่าในตัวเด็ก. ปรินญา
ณินพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.**

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (2530 : 2). **กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.**

ประเวศ วะสี. (2538). **แต่คุณครูก็เลยถามิตรของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ
: หมอชาวบ้าน.**

ประเทิน มหาพันธ์. (2536). **สอนเด็กให้มีความนับถือตนเอง. กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์.**

- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2542). “คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ EQ” วารสารวิจัย
พฤติกรรม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 5 (1) สิงหาคม กรุงเทพฯ :
 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (25__). การแนะแนวและให้คำปรึกษา. กรุงเทพฯ :
 พัทธอักษร.
- พนม ลัมอารีย์. (2529). **กลุ่มสัมพันธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม .
- พรทิพย์ ตั้งไชยวรรค. (2540). **ปัจจัยทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาสังคมที่**
ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางพุทธิพิสัยและจิตพิสัยของนักเรียนที่เรียนเก่ง
นักเรียนที่เรียนอ่อน และนักเรียนที่ออกกลางคันในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ตอนต้น กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณพนธ์. กศ.ด. กรุงเทพฯ : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณ บุญประกอบ. (2541) “EQ ในแนวพุทธศาสนา” วารสารวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 5 (1) สิงหาคม กรุงเทพฯ
 : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มาศสวรรค์ พัฒนานุพงษ์. (2531). **เลี้ยงลูกให้เป็นตัวของตัวเอง**. กรุงเทพฯ :
 รุ่งแสงการพิมพ์.
- มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์. (2538). “การส่งเสริมอัจฉริยภาพเด็กและ
 เยาวชน” หน้า 10. กรุงเทพฯ : โครงการนำร่องศูนย์พัฒนาอัจฉริยภาพเด็ก
 และเยาวชน.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2517). **ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนใน**
ระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราตรี ทาผัด. (2532). **ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของ**
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาณพนธ์. กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

วัชร ทรัพย์มี. (2528). การพัฒนารูปแบบการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อ
ช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ไขปัญหาและวางโครงการอนาคต. กรุงเทพฯ
: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัลลภ ปิยะมโนธรรม. (2541, ตุลาคม). “สติอารมณ์ (EQ)” เอกสารประกอบ
โครงการฝึกสติอารมณ์แก่เด็กนักเรียน โรงเรียนไพฑูริยมศึกษา.

วัลลภ ปิยะมโนธรรม. (2541, ตุลาคม). “โครงการฝึกสติอารมณ์ (Thai Emotional
intelligence),” โรงเรียนไพฑูริยมศึกษา : 1-4.

สุพรรณิ จันทร์วิเศษ. (2539). การวิเคราะห์องค์ประกอบความภาคภูมิใจใน
ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การ
วัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

สมพิศ ไชยกิจ. (2536). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความภาคภูมิใจในตนเองของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดนราธิวาส. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุจิตรา เพื่อนอารีย์. (2523). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง
และรูปแบบผลย้อนกลับในคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.
วิทยานิพนธ์. ค.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

สุพร รุจิราวรรณ. (2541, กันยายน). “สติอารมณ์ (EQ),” เอกสารประกอบ
การฝึกอบรมสติอารมณ์ (That Emotional Intelligence). โรงเรียน
ไพฑูริยมศึกษา. 4-6.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2541, กรกฎาคม). “ยุทธวิธีการพัฒนาอารมณ์ปัญญา,”

การศึกษาเอกชน. 8 (78) : 13-20.

สุวิทย์ ดวงเวียง. (2538). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับ
ครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดในสถานพักฟื้นประเวศ เขตลาดกระบัง
กรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

สิริวรรณ ศรีพล. (2536). ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทย
วิธีการสอน : การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนการสอน. หน่วยที่ 8-
15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุใจ ตั้งทรงสวัสดิ์. (2532). การใช้เพื่อนผู้ให้การช่วยเหลือในกลุ่มเพื่อการเพิ่ม
ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.
วิทยานิพนธ์. ค.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี. (2541).
แผนพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อนุบาลรักลูก. (2528, 25-28 พฤษภาคม). “ฝึกความนับถือตนเอง,” ใน
เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องสื่อเพื่อพัฒนาเด็กไทยวัยเรียนรู้. หน้า
1-2. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

อัจฉรา สุขารมณ์. (2542). “EQ กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก” วารสารวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (5) 1 สิงหาคม กรุงเทพฯ
: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2542). เมื่อลูกรักมีปัญหา. กรุงเทพฯ : บริษัทแฟมิลีไดเรค
จำกัด.

- อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2542). **EQ ปัญญาของมนุษย์ชาติ**. กรุงเทพฯ : บริษัท แฟมิลีไดเรค จำกัด.
- อุษณีย์ โพธิ์สุข. (2542). **รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ____ การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- อุษา อังสุนนทวิวัฒน์. (2539, กรกฎาคม). "Emotional Intelligence" **ศักยภาพ**. 3 (10) : 27.
- Atwater, Eastwook. (1979). **Psychology of Adjustment: Personal Growth in A Changing World**. New Jersey : Prentice - Hall.
- Burnside, Irene Mortenson. (1979). **Psychosocial Caring Throughout the Life Span**. New York: McGraw - Hill.
- Bruno, F.J. (1983). **Adjustment and Personal Growth : Seven Pathway**. 2nd. New York : John Wiley & Sons.
- Brook, R. B. (1992). "Self - Esteem During the school year, **Pediatric Clinics of North America**. 39 (3) 537-551.
- Berk, Lavra E. (1989). **Child Development**. Massachusetts : Allyn and Bacon.
- Bass, B.M. (1960). **Leadership Psychology and Organizational Behavior**. London: Harper Row.
- Barron, Brigid Jessica Sara. (1993, Febuary). "Collaborative Problem Solving : is Team Performance Greater than What is Expected From The Most Competent Member?. **Dissertation Abstracts International**. 53 (8) : 4389 B.
- Girdano, D. and G. Every. (1963). **Controlling Stress & Tention : A**

- Holistic.** New Jersey : Prentice Hall. Englewood cliffs.
- Craing, Grace J. (1976). **Human Development.** New Jersey : Prentice - Hall.
- Durschmidt, Lee C. (1977). "small Group Instruction," **The encyclopedia of Education.** New York : The Macmillan Company and Free Press.
- Lovell, R. B. (1980). **Adult Learning.** New York : Haper and row.
- Lawrence, D. (1987). **Enhancing Self Esteem in the classroom.** Loneon : Paul Chapman.
- Mc Neil, Elton B. (1975). **The Psychology of Being Human.** New York : A Department of Publishers.
- Memdels, Joseph. (1970). **Concepts of Depression.** New York : Wiley.
- McMillan, James H., Judy Singh and Leo G. Simonetta. (1995, March), "Self - oriented Self - Esteem Self - Destruct", **The Education Digest.** 60 (7) : 9-11.
- Newman, Bargara M. (1986). **Adolescent Development.** Columbus : Merrill.
- Paop, Alice W, Susan M. McHale and Edward Craighead. (1988). **Self Esteem Enhancement with Children and Adolescent.** Great Britain : Pergamon Press.
- Palladino, Connie D. (1994). **Developing Self Esteem: A Guide for Positive Success.** California : Crisp.
- Siann, Garda. (1981). **Educational Psychology in A Changing World.** London : George Allen and Unwin.

- Sasses, C.R. (1978). **Person to Person**. Peoria, Illinois : Benefit Publishing.
- Welty, Kimberly Sharon Edwards. (1993). "The Role of A Meta - Facilitator and The Use of Videotape in Group Dynamics Training," **Masters Abstracts International**. 31 (2) : 548.
- Willson, Gary Lynn. (1993, October). "The Effects of Guided Imagery on the Ensemble and Performance (Acting)," **Dissertation Abstracts International**. 54 (4) : 1154 A.

ภาคผนวก

ก. แบบประเมินผลการเข้าร่วม กิจกรรมสานสัมพันธ์

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมสานสัมพันธ์

คำชี้แจง

ขอความร่วมมือนักเรียน ได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในครั้งนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในครั้งนี้

ตอนแรกรู้สึกกลัวมาก ๆ ที่ไม่ค่อยรู้จักเพื่อน ๆ
ในชั้นห้อง แต่พอผ่านสัปดาห์ ไม่ค่อยกลัวให้เด็ก
เล่น ได้รบกวนนี้ในชั้นเรียนมาก ๆ

2. นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ได้ลดความเครียด ได้ได้ลดความวิตกกังวล
ได้ทำอาหารกลุ่ม ได้ช่วยเหลือได้ช่วยเหลือ

3. หากจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แล้ว นักเรียนได้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตัวเองบ้างหรือไม่ อย่างไร

ได้ 6 มหาวะ 6 คน คิดใจกับเพื่อน แล้วเข้าใจ
ใช้ ถ้ามีความกลัวได้ จึงได้เอาไปใช้
ด้วย อีอี

4. นักเรียนอยากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เช่นนี้อีกหรือไม่ เพราะอะไร

อยาก เพราะได้เล่นกับเพื่อน ๆ ได้
อยาก เพราะจะได้รู้จักตัวคนอื่น ๆ ได้
อยาก

5. นักเรียนมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการจัดครั้งต่อไปหรือไม่ อย่างไร

ไม่มีอะไร แต่ให้ได้อยู่กับเพื่อน ๆ อีก

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมสานสัมพันธ์

คำชี้แจง ขอความร่วมมือนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกรักของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในครั้งนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึกรู้สึกอย่างไรต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ในครั้งนี้

สนุก

2. นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้าง จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ได้ใกล้ชิดเพื่อนๆ มาก

3. หลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แล้ว นักเรียนได้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตัวเองบ้างหรือไม่ อย่างไร

เปลี่ยน ก้าวและลดรอย

4. นักเรียนอยากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เช่นนี้อีกหรือไม่ เพราะอะไร

อยาก สนุก

5. นักเรียนมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการจัดครั้งต่อไปหรือไม่ อย่างไร

ไม่มี

แบบประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมสถานสัมพันธ

คำชี้แจง ขอความร่วมมือนักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ ในครั้งนี้

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ ในครั้งนี้
ชอบเพราะได้ทำ ได้ฝึก ได้เล่นกิจกรรมเยอะ
จึงชอบ

2. นักเรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ
ได้รับความรู้ ได้ฝึกในกระบวนการนอก

3. หลังจากที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธแล้ว นักเรียนได้มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตัวเองบ้างหรือไม่ อย่างไร
ได้เปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองที่อยากจะทำฝึกความสามารถอีกหลายด้าน

4. นักเรียนอยากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธเช่นนี้อีกหรือไม่ เพราะอะไร
อยากฝึกเพราะได้ฝึกเสมอ

5. นักเรียนมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการจัดครั้งต่อไปหรือไม่ อย่างไร
ไม่แนะกิจกรรมดีอยู่แล้ว

**ข. แบบประเมินโครงการวิจัย
เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา
สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ**

**แบบประเมินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินการสำหรับ
เด็กที่มีความสามารถพิเศษ : กรณีศึกษา โรงเรียนโศกนาฏศึกษา**

คำชี้แจง แบบประเมินโครงการสำหรับเด็กที่เข้าร่วมโครงการ

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่นักเรียนมีความคิดเห็นตรงมากที่สุด

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรม					
1. นักเรียนมีความสุขกับการเข้าร่วมกิจกรรม					
2. นักเรียนมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรม					
3. นักเรียนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม					
4. นักเรียนได้นำเอาความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ไปใช้ในห้องเรียน					
5. นักเรียนได้นำเอาความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน					
6. นักเรียนอยากจะให้ครูจัดกิจกรรมลักษณะนี้ในห้องเรียน					
7. นักเรียนต้องการให้จัดกิจกรรมในลักษณะนี้กับการเรียนวิชาอื่นๆ					
ด้านสื่อและอุปกรณ์					
1. สื่อและอุปกรณ์ที่ครูใช้มีความเหมาะสม					
2. สื่อและอุปกรณ์ที่ครูใช้มีความเพียงพอกับจำนวนเด็กที่เข้าเรียน					
3. สื่อและอุปกรณ์ที่ครูใช้ตรงกับความต้องการของนักเรียน					
4. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ตื่นเต้นและท้าทาย					
5. สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน					
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู					
1. ตรงตามจุดมุ่งหมาย					
2. ครูอธิบายเนื้อหาชัดเจน					
3. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. บรรยากาศในห้องเรียนอบอุ่นและเป็นกันเอง					
5. วิธีการสอนของครูน่าสนใจ					
6. เนื้อหากิจกรรมที่ทำเหมาะสม					

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบประเมินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินการสำหรับ
เด็กที่มีความสามารถพิเศษ : กรณีศึกษา โรงเรียนในทออุดมศึกษา**

คำชี้แจง แบบประเมินโครงการสำหรับผู้บริหาร

ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ท่านมีความคิดเห็นตรงมากที่สุด

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านเจตนคติต่อโครงการ					
1. ท่านให้ความสำคัญกับโครงการนี้					
2. ท่านมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ					
3. โครงการนี้สอดคล้องกับแนวคิด ปรัชญา/หลักการและเหตุผลของโรงเรียน					
ด้านสื่อและอุปกรณ์					
1. กิจกรรมและเนื้อหาของรูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสม					
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ					
3. สื่อและวัสดุอุปกรณ์มีความเหมาะสม/เพียงพอ					
4. ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
5. กิจกรรมการเรียนการสอนสามารถใช้ในการสอนได้จริง					
ด้านการประเมินผลโครงการ					
1. โครงการนี้สามารถพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้					
2. โครงการนี้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเด็กในชั้นเรียนได้					
3. ระยะเวลาของโครงการมีความเหมาะสม					
4. โครงการที่จัดขึ้นตอบสนองต่อความต้องการของเด็กนักเรียน					
5. ครูในโรงเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี					
6. ครูในโรงเรียนเต็มใจและกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมในโครงการนี้					
7. ท่านคอยติดตามผลงานอยู่เสมอ					

1. ท่าน มีความพอใจกับความสำเร็จของโครงการหรือไม่.....อย่างไร.....

2. ท่านคิดว่ามีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงอย่างไรบ้าง.....

3. ถ้าจะมีการจัดทำโครงการครั้งต่อไปเกี่ยวกับเด็กที่มีความสามารถพิเศษท่านต้องการจะทำหรือพัฒนาในเรื่องใด.....

4. เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วท่านจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนจริงหรือไม่.....อย่างไร.....

ข้อเสนอแนะ.....

แบบประเมินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินการสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ : กรณีศึกษา โรงเรียนไผ่ทอมนศึกษา

คำชี้แจง แบบประเมินโครงการสำหรับครูผู้สอนในห้องเรียน

ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ท่านมีความคิดเห็นตรงมากที่สุด

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านโครงการ					
1. ความเข้าใจถึงความสำคัญของโครงการ					
2. ความเข้าใจถึงหลักการและวัตถุประสงค์ของโครงการ					
3. มีประโยชน์ต่อครูผู้สอน และนักเรียน					
4. เหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของเด็ก					
5. เหมาะสำหรับการนำไปเผยแพร่					
6. ควรได้รับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและขยายผลไปสู่ชั้นเรียนระดับอื่น					
ด้านเนื้อหา/กิจกรรม					
1. รูปแบบของกิจกรรมที่ใช้ในโครงการมีความเหมาะสม					
2. กิจกรรมที่ใช้ในโครงการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการ					
3. กิจกรรมที่ใช้สามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคลได้					
4. กิจกรรมมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของเด็ก					
5. กิจกรรมที่จัดมีความยืดหยุ่นหลากหลาย					
6. กิจกรรมที่จัดเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง					
7. กิจกรรมน่าสนใจ สนุกสนาน และผสมผสานด้วยความรู้					
8. ระยะเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม					

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านผู้เรียน					
1. นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม					
2. นักเรียนมีความสุข สนุกสนานจากการเข้าร่วมกิจกรรม					
3. นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นหลังการเข้าร่วมโครงการ					
4. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมโครงการ					
5. นักเรียนได้รับความรู้จากการทำกิจกรรม					
ด้านเจตนาคติ					
1. กิจกรรมมีประโยชน์สำหรับทำกิจกรรมการเรียนการสอน					
2. ท่านชอบรูปแบบการจัดกิจกรรมนี้					
3. ท่านสามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมนี้ไปใช้ในชั้นเรียนได้					
4. รูปแบบการจัดกิจกรรมนี้สามารถใช้พัฒนาศักยภาพเด็ก					
5. ท่านมีความเต็มใจเข้าร่วมในโครงการนี้					
6. ท่านรู้สึกสนุกและตื่นเต้นเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการนี้					

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบประเมินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินการ
สำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ด้านการจัดกิจกรรมแนะแนวและจิตวิทยา
: กรณีศึกษา โรงเรียนไผทอุดมศึกษา**

คำชี้แจง แบบประเมินโครงการสำหรับนักเรียน

ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่นักเรียนมีความคิดเห็นตรงมากที่สุด

ข้อความ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กิจกรรมนี้สนุกมีความสุขและคลายเครียด					
2. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันรู้จักตัวเองดีขึ้น					
3. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันเชื่อมั่นในตัวเอง					
4. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันกล้าแสดงออก					
5. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันภาคภูมิใจในตัวเอง					
6. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันมีเพื่อนมากขึ้นและได้รู้จักการทำงานกลุ่ม					
7. กิจกรรมนี้ทำให้ฉันหวาดกลัวหรือวิตกกังวลใจ					
8. ฉันชอบกิจกรรมนี้					
9. เวลาในการทำกิจกรรมเหมาะสม					
10. ครูผู้สอนจัดกิจกรรมได้ดี					
11. จำนวนคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเหมาะสม					
12. หลังจากทำกิจกรรมนี้แล้วนักเรียนได้นำเอาข้อคิดที่ใช้จากการทำกิจกรรมมาปรับปรุงตัวเอง					
13. นักเรียนอยากให้จัดกิจกรรมในลักษณะนี้อีก					
14. เมื่อทำกิจกรรมนี้แล้วนักเรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองได้					
15. หลังทำกิจกรรมนี้แล้วฉันใจเย็นมากขึ้นกว่าเดิม สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้					
16. ฉันอยากให้ครูปรับปรุงกิจกรรมเหล่านี้					
17. สรุปแล้วกิจกรรมที่ครูจัดให้ฉันมีประโยชน์ต่อฉัน					